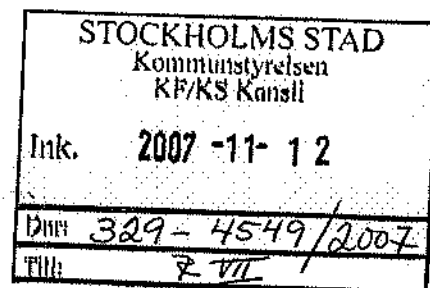

PROTOKOLL nr 10/2007
2007-10-25**Justerat 2007-11-06**

Ulf Kristersson och Karin Rågsjö

§ 9**Reviderade riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad**

Dnr 445-0143/2007

Socialtjänstnämndens beslut

1. Socialtjänstnämnden godkänner för egen del reviderade riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad.
2. Förslag till reviderade riktlinjer överlämnas till kommunfullmäktige för beslut.

Ärendet

Socialtjänstnämnden godkände vid sammanträdet den 14 juni 2007 förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på förvaltningsuppdrag daterat den 13 mars 2007 om nya riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad. Förvaltningen fick i uppdrag att utifrån redovisningen i tjänsteutlåtandet utarbeta förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd. I tjänsteutlåtandet lämnas förslag till förändringar i riktlinjerna avseende kravet på kök för allsidig matlagning, bestämmelserna om sena serveringstider och kraven på förordnade ordningsvakter.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat den 4 oktober 2007.

Förslag till beslut

Ordföranden Ulf Kristersson m.fl. (m), ledamoten Lena Kling (fp) och ledamoten Dikran Dison (kd) föreslog att nämnden skulle besluta enligt förvaltningens förslag till beslut.

Vice ordföranden Karin Rågsjö (v) ledamöterna Elisabeth Brandt Ygeman m.fl. (s) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp) framlade ett annat förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle besluta enligt detta förslag.

Beslutsgång

Ordföranden ställde förslagen till beslut mot varandra.

Nämnden beslutade utan omröstning enligt ordföranden Ulf Kristersson m.fl. (m), ledamoten Lena Kling (fp) och ledamoten Dikran Dison (kd) förslag till beslut.

Reservation

Vice ordföranden Karin Rågsjö (v), ledamöterna Elisabeth Brandt Ygeman m.fl. (s) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp) reserverade sig mot nämndens beslut enligt följande.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. 5-tillstånd ska ges med restriktivitet.
3. Inspektioner mot nattöppna krogar ska öka.
4. I serveringstillståndet ska det tydligt framgå att tillståndshavaren åtar sig att se till att överträdelser mot gällande lagar mot diskriminering inte förekommer inom verksamheten samt riskerar indragning av tillståndet vid överträdelser av dessa lagar.
5. Socialtjänstnämnden beslutar att krogar som fällts för diskriminering i brottsmål eller civilmål inte ska beviljas serveringstillstånd eller få sitt redan beviljade tillstånd indraget enligt gängse regler.
6. Villkor ska meddelas, där så är påkallat, om synlig räknare vid entrén som visar hur många gäster restaurangen tar in och hur många gäster som vistas i lokalen.
7. Socialtjänstnämnden beslutar att förvaltningen ska verka för en "STAD-modell" för att förebygga diskriminering på liknande sätt som idag förekommer när man testar åldersgränser och nykterhet.
8. Därutöver anføres följande.

Vi anser att det är av största vikt att staden på bästa möjliga sätt arbetar för att förverkliga intentionerna i alkohollagen och i Stockholms Tobaks- Alkohol- och narkotikapolitiska program. Det alkoholpolitiska skyddsintresset får inte urvattnas utan ska tillvaratas.

Vi godkänner att den årliga omprövningen av 5-tillstånd utgår eftersom öppettider efter normaltid alltid föregås av 1 års provotid och 5-tillstånd inte ges innan man har haft ett 3-tillstånd utan anmärkning. I praktiken innebär detta att man har haft två års provotid innan man får 5-tillstånd. De pengar som frigörs när vi tar bort de årliga omprövningarna ska användas till ökade inspektioner - främst mot de 5-öppna krogarna.

Sociala hänsyn ska ha företräde vid prövningen av serveringstillstånd/ serveringstider framför näringspolitiska eller konkurrensmässiga förhållanden, enligt alkohollagens förarbeten. Det ska råda en restriktivitet om öppettider till 5. Vi anser att längre öppettider än till 5 inte är motiverade.

Förvaltningen ska ha ett tätare samarbete med miljöförvaltningen i frågor som rör störningar. Ärenden om 5-tillstånd får inte avgöras innan yttrande från miljö- och hälsovårdsnämnden har inkommit, och stor hänsyn ska tas till deras yttrande.

Vi anser däremot att vissa av alkohollagens krav är otidsenliga och möjliga att förändra. Exempelvis instämmer vi med förvaltningen att kraven på kök för allsidig matlagning och tillhandahållande av lagad mat borde kunna modifieras.

Att alkohollagen är en social skyddslagstiftning får dock inte glömmas bort. Tillsyn av restauranger utifrån problem med överservering och servering till minderåriga har högsta prioritet, eftersom sådan misskötsel går stick i stäv med stadens ambitioner att minska missbruket bland de unga. Frågan om serveringstider och annat kan kopplas till såväl kvinnofrid och övriga våldsbrott som till människors hälsa. Vi vill också peka på att alltför krogtäta områden exempelvis på Södermalm är besvärande för de boende.

Vi vill också framhålla behovet av att restaurangerna arbetar aktivt med att minska köerna, eftersom dessa i sig skapar problem. Köer som marknadsföring bör inte förekomma, eftersom det kan leda till känslor av kränkning för dem som inte kommer in.

Diskriminering är tyvärr vanligt inom krogbranschen och staden behöver därför utveckla metoder för att förebygga diskriminering och göra det tydligt att krogar som fällts för diskriminering inte ska ha rätt att servera alkohol. På sitt sammanträde den 7 juni 2005 beslöt kommunfullmäktige, vid behandling av revidering av riktlinjer för serveringstillstånd, att tillståndshavaren åtar sig att se till att överträdelser mot gällande diskrimineringslagstiftning inte förekommer inom sin verksamhet samt ska vara införstådd med att överträdelser kan leda till indragning av tillståndet. Krogar som fällts i diskrimineringsmål, oavsett om det är i brottsmål eller civilmål, ska inte beviljas alkoholtillstånd alternativt få sitt redan beviljade tillstånd indraget. Det är viktigt att poängtera att det åligger dem som missköter sig och därför blir av med sitt alkoholtillstånd att bevisa att de har vidtagit åtgärder för att få tillbaka sitt tillstånd.

I villkor för serveringstillstånd ska det kunna ställas krav på tydliga och väl synliga skyltar om vilka insläppsregler som gäller, för att motverka diskriminering och andra former av oordning. Vid köbildning eller när det finns andra indikationer på behov ska krav på sådan skyltning ställas. Av samma skäl bör det också, när det är motiverat, ställas krav på synlig räknare vid entrén, som visar hur många gäster restaurangen tar in och hur många gäster som vistas i lokalen.

Kunskap om diskrimineringsfrågor bör infogas i vaktutbildningen och STAD-utbildningen. Förvaltningen ska verka för en "STAD-modell" för att förebygga diskriminering på liknande sätt som idag förekommer när man testar åldersgränser och nykterhet.

Vid protokollet

Lisbeth Westerlund
sekreterare

1. The first part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation

$$f(x) = \int_0^x \frac{1}{1+t^2} dt, \quad (1)$$

where x is a real number. It is shown that the function $f(x)$ is increasing and concave down on the interval $(-\infty, \infty)$.

Lokalförändringar inom Sotf - förtätningar inom HVB och stadsgemensamma boenden

[illegible]

Handläggare: Lisbeth Westerlund
Telefon: 08-508 25 016

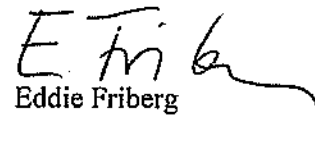
Till
Socialtjänstnämnden

Reviderade riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden godkänner för egen del reviderade riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad.
2. Förslag till reviderade riktlinjer överlämnas till kommunfullmäktige för beslut.

Dag Helin

Eddie Friberg

Sammanfattning

Socialtjänstnämnden godkände vid sammanträdet den 14 juni 2007 förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på förvaltningsuppdrag daterat den 13 mars 2007 om nya riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad. Förvaltningen fick i uppdrag att utifrån redovisningen i tjänsteutlåtandet utarbeta förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd. I tjänsteutlåtandet lämnas förslag till förändringar i riktlinjerna avseende kravet på kök för allsidig matlagning, bestämmelserna om sena serveringstider och kraven på förordnade ordningsvakter.

1. The first part of the document is a letter from the author to the editor, dated 10/10/1910. It discusses the author's recent work on the history of the United States and the importance of the document.

2.

3. The second part of the document is a letter from the editor to the author, dated 10/10/1910. It discusses the author's recent work on the history of the United States and the importance of the document.

4.

Bakgrund

Socialtjänstnämnden godkände vid sammanträdet den 14 juni 2007 förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på förvaltningsuppdrag daterat den 13 mars 2007 om nya riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad.

Förvaltningen fick i uppdrag att utifrån redovisningen i tjänsteutlåtandet utarbeta förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd.

Socialtjänstnämnden beslutade därutöver att tillskriva regeringen och begära vissa ändringar och förtydliganden i alkohollagen och dess tillämpning utifrån redovisningen i förvaltningens tjänsteutlåtande.

Protokollsutdrag från sammanträdet den 14 juni 2007 bifogas.

Skrivelser till regeringen och regeringens beslut om översyn av alkohollagen.

Stockholms stad har vid flera tillfällen påtalat behovet av översyn av alkohollagen. Senast under 2006 har staden tillställt regeringskansliet två skrivelser där man påtalat behovet av förändringar av alkohollagens bestämmelser. Den ena skrivelsen handlade om alkohollagens bestämmelse om varning och staden föreslog bl.a. att det ska bli möjligt för en tillståndsmyndighet att meddela en erinran vid ringa fall av överträdelse av alkohollagen. I den andra skrivelsen begärde staden förtydliganden eller ändringar vad gäller alkohollagens tillämpning vid gemensamma serveringsområden/lokaler och mässor.

Socialborgarrådet har under sommaren 2007 tillsammans med företrädare för Malmö stad, Göteborgs stad och Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare tillskrivit regeringen med förslag att regeringen ska initiera en utredning med uppdraget att genomföra en fullständig översyn av alkohollagen (AL) mot bakgrund av att denna i flera avseenden är föråldrad och omodern. Skrivelsen bifogas.

I skrivelsen tar man upp några exempel där behovet av översyn är tydligt. Det gäller behovet av att se över kravet i 7 kap. 8 § AL att tillstånd för servering till allmänheten får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning. Vidare pekar man på problemen i alkohollagstiftningen när det gäller att söka gemensamma serveringstillstånd vid food courts, mässor och festivaler. Även behovet av översyn av påföljdssystemet påtalas.

Vid regeringssammanträdet den 6 september 2007 beslutades att en särskild utredare ska göra en översyn av alkohollagen (1994:1738). Utgångspunkten för översynen är en restriktiv alkoholpolitik till skydd för folkhälsan. Uppdraget ska redovisas senast den 20 november 2008. Kommittédirektiven bifogas. Utredarens uppdrag är i huvudsak följande.

- göra en övergripande översyn av alkohollagen med en systematisk, språklig och redaktionell genomgång,
- utreda och analysera behovet av förändringar i bestämmelser som framstår som föråldrade och i behov av modernisering,
- förtydliga regler och begrepp i alkohollagen som är otydliga,
- särskilt utreda och analysera behovet av förändringar i alkohollagen i fråga om
 - detaljhandel med öl,
 - förbud mot att bjuda underåriga på alkohol,
 - sanktionssystemets utformning,
 - tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl,
 - brandskydd på serveringsställe
 - utreda och analysera behovet av frågor om alkoholhantering som idag är oreglerade som vinmässor och rumsservice
 - utreda eventuella möjligheter för tillverkare av spritdrycker, vin och starköl att på den egna gården sälja egenproducerade drycker till konsumenter,
 - överväga regelförenklingar som kan minska de administrativa kostnaderna för näringsidkare.

Förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd

Förvaltningen kan konstatera att det finns behov av en bred översyn av riktlinjerna för serveringstillstånd. Det är dock lämpligt att avvakta med en sådan översyn till dess utredningen om översyn av alkohollagen redovisat sitt uppdrag.

Nedan kommenterar förvaltningen förslagen till ändringar av riktlinjerna utifrån punkterna i nämndens uppdrag till förvaltningen. Vissa redaktionella justeringar har även gjorts som inte kommenteras i tjänsteutlåtandet. Förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd bifogas med ändringsförslagen markerade. Även nu gällande riktlinjer bifogas tjänsteutlåtandet.

Övergripande principer och allsidig matlagning

- *Förslag till övergripande principer för hur staden, inom ramen för gällande lagstiftning kan modernisera sina riktlinjer för serveringstillstånd. Principen bör bygga på att tillstånd ska vara lätta att få och lätta att mista. Riktlinjerna ska vara internationellt och matkulturellt inkluderande snarare än traditionsbundna till svensk matkultur.*

Förvaltningsuppdragets redovisade princip att serveringstillstånd ska vara lätta att få och lätta att mista är ingen fråga för riktlinjerna. Förvaltningen anser att det är relativt enkelt

att få serveringstillstånd om man uppfyller de krav som anges i alkohollagen och stadens riktlinjer samt delar uppfattningen att det ska vara lätt att mista tillståndet vid misskötsel. Det är angeläget att kunna tillmötesgå önskemålen om snabb handläggning av ansökningar om serveringstillstånd. I slutet av året planerar förvaltningen införa möjlighet till webb-baserad ansökan vilket kan korta handläggningstiden då kommunikationen med sökande kan ske snabbare. I dagsläget har Tillståndsenheten ett åtagande om tre månaders handläggningstid om den sökande lämnar en komplett ansökan. Den främsta orsaken till långa handläggningstider är att ansökan är ofullständig.

Socialtjänstnämnden godkände den 14 juni 2007 förslag till nya avgifter för tillsyn och service till restaurangerna enligt 7 kap. 13 § AL. Ärendet överlämnades till kommunfullmäktige för beslut. Om kommunfullmäktige fattar beslut om nya avgifter kan tillsynen hålla en fortsatt hög kvalitet samt även utökas och därmed skapa förutsättningar för ett bättre förebyggande arbete och bättre service till branschen.

Bestämmelserna i kap. 7 § 8 AL om att ett serveringsställe ska ha ett kök för allsidig matlagning har sedan lång tid tillbaka funnits i den svenska alkohollagstiftningen. Syftet är framför allt att minska berusningseffekten om man förtär alkoholen tillsammans med lagad mat. Kravet på köksutrustning har i praxis ofta fått en mycket restriktiv tolkning trots att det varken i lagstiftningen eller i förarbetena finns något krav på att exempelvis stekta rätter måste kunna serveras. Förvaltningen anser att det är angeläget att mer se till verksamhetens inriktning när det gäller kravet på kökets utrustning. På serveringsställe ska tillhandahållas ett varierat utbud av lagad mat utifrån verksamhetens inriktning och som också faktiskt kan beställas under hela den tid serveringsstället har öppet. Ett minimikrav är att det finns tre förrätter, tre huvudrätter och tre efterrätter.

Förvaltningen föreslår ett tillägg till riktlinjerna där Statens Folkhälsoinstituts (FHI) anvisningar om hur man ska se på kravet om kök för allsidig matlagning i alkohollagen skrivs in. Av dessa framgår att man måste kunna hantera råvaror. Serveringsställets inriktning på kött eller fisk bör tillmätas betydelse när man bedömer kökets utrustning. Den översyn av alkohollagen som ska göras kommer bland annat att ta upp frågan om kökets utrustning och kommer förhoppningsvis att leda fram till att man i lagen tydliggör att man mer ska se till verksamhetens inriktning när det gäller kravet på köksutrustning.

Förvaltningen föreslår följande riktlinjer om ett kök för allsidig matlagning:

För att det ska kunna anses vara fråga om ett sådant kök för allsidig matlagning som ger möjlighet till tillagning av ett varierat och komplett utbud av lagad mat från råvaror bör krävas att köket minst är godkänt för hantering av tvättade eller skalade rotfrukter, rensad och filead fisk och detaljstyckat kött. För renodlade köttrestauranger bortfaller kravet på att filead fisk ska kunna hanteras. För renodlade fiskrestauranger gäller motsvarande avseende detaljstyckat kött.

Vid bedömningen av köket ska man således ta hänsyn till verksamhetens inriktning. Lagad mat ska kunna beställas under hela den tid serveringsstället har öppet. Ett minimikrav är att det finns tre förrätter, tre huvudrätter och tre efterrätter.

Avskaffa den årliga omprövningen av serveringstillstånd till kl. 05.00 och revidera kraven på förordnade ordningsvakter

- *Förslag om att avskaffa den årliga omprövningen av 05.00-tillstånd.*
- *Förslag till revidering av vaktkraven beroende på karaktären av sökt tillstånd, krogens geografiska placering och öppettider.*

Bestämmelserna i riktlinjerna om årlig omprövning av serveringstillstånd till kl. 05.00 föreslås utgå. Mot bakgrund av detta omvandlas nuvarande serveringstillstånd med serveringstid till kl 05.00 till stadigvarande tillstånd. Dessa ärenden kommer således att prövas enligt alkohollagen och stadens riktlinjer om någon anmärkning riktas mot det tillståndshavande bolaget.

Årlig omprövning av dessa tillstånd har gjorts sedan försöksverksamhet med 05.00-tillstånd inleddes 1993. Det är oerhört resurskrävande att göra dessa omprövningar. Vidare bygger omprövningen på redovisade anmärkningar under ett års tid. I praktiken har det visat sig att uppgifterna ofta är för gamla, och i viss mån ofullständiga, för att kunna utgöra ett relevant beslutsunderlag. Om det vid tillsyn framkommer skäl att inleda utredning om åtgärder enligt alkohollagen uppnår man den effekt som eftersträvas med årliga omprövningar, att berörda serveringsställen följer bestämmelserna i alkohollagen och stadens riktlinjer. Förvaltningen menar att denna ordning sannolikt är effektivare, då den ger en tydligare koppling tidsmässigt mellan utredning och de anmärkningar som riktas mot tillståndshavaren.

I riktlinjerna har införts att kl.05.00 gäller som senaste serveringstid i Stockholms stad. En översyn av bestämmelserna om sena serveringstider har gjorts som innebär att kraven på den sökande har tydliggjorts.

De krav man ska ställa på serveringsstället för att om möjligt utesluta störningar för boende har förtydligats.

Bestämmelserna om förordnade ordningsvakter på serveringsställen med serveringstillstånd till kl. 05.00 föreslås ändras så att de anger att villkor om förordnade ordningsvakter ställs efter individuell prövning men att det finns en huvudinriktning för antalet förordnade ordningsvakter. Serveringstider till klockan 03:00 föreslås förenas med villkor om att minst två förordnade ordningsvakter tjänstgör, fredag-lördag.

Förvaltningen föreslår följande riktlinjer för sena serveringstider:

Tillstånd för serveringstid efter klockan 01.00

För att serveringstillstånd till allmänheten med senare serveringstid än klockan 01.00 ska beviljas gäller följande.

1. *Serveringsverksamheten ska förenas med en effektiv tillsyn, såväl förebyggande som inre och yttre.*
2. *Stadsdelsnämndens, miljöförvaltningens och polismyndighetens yttranden ska tillmätas stor betydelse vid besluten.*
3. *Villkor ska meddelas att samtliga personer som arbetar med servering av alkohol drycker på restaurangen (samtliga som inte enbart tillfälligt engageras oavsett anställningsform) ska genomgå STAD-utbildning i ansvarsfull alkoholservering.*
4. *Villkor ska meddelas, där så är påkallat, om tydliga och väl synliga skyltar, vid entrén, som anger för köande vilka insläppsregler som gäller för att förhindra diskriminering.*
5. *Varken servering eller förtäring av så kallade "helror" (helflaskor med spritdryck) får förekomma.*
6. *Serveringstillstånd med serveringstid efter klockan 01.00 ska förenas med villkor om att minst två förordnade ordningsvakter tjänstgör, fredag-lördag, från klockan 22.00 till samtliga gäster har lämnat lokalen.*
7. *Det ska vara en hög nivå av säkerhet i lokalen och i anslutning till denna. Tillståndshavaren ska kunna påvisa att det finns ett väl utvecklat säkerhetsarbete som omfattar brandskydd, gästernas säkerhet, hur man hanterar besvärliga gäster, kö etc. Villkor om exempelvis metalldetektorer kan bli aktuellt.*

Tillstånd för serveringstid efter klockan 03.00

För att komma ifråga för senare serveringstid än klockan 03.00 gäller följande utöver de förutsättningar som gäller serveringstid efter klockan 01.00.

1. *Serveringsstället ska vara välskött. Serveringstillståndet får inte ha varit ifrågasatt under de senaste två åren avseende den restaurang som sökanden bedrivit till klockan 03.00.*
2. *Verksamheten ska under de senaste två åren ha bedrivits av juridisk person med i huvudsak samma fysiska personer. Enligt riktlinjerna ska sökanden kvalificera sig för serveringstid senare än klockan 03.00 genom att driva restaurang med serveringstid till klockan 03.00 under två år utan att serveringstillståndet har varit ifrågasatt.*

3. *En restaurang med serveringstid senare än till klockan 03.00 får inte vara belägen i område där det finns risk för störningar för boende. Miljö- och hälsoskyddsnämndens remissvar har en avgörande betydelse för bedömningen.*
4. *Villkor om förordnade ordningsvakter ställs efter individuell prövning. Huvudriktningen är enligt följande: Serveringstider efter klockan 03.00 ska förenas med villkor om att minst fyra förordnade ordningsvakter tjänstgör från klockan 24.00 till dess samtliga gäster har lämnat lokalen. Antalet förordnade ordningsvakter utökas med en per hundra gäster från klockan 24.00 enligt följande: vid 401 gäster 5 vakter, vid 501 gäster 6 vakter osv.*
5. *Serveringstider efter klockan 03.00 ska förenas med villkor om system för kontroll av det exakta gästantalet i lokalen.*

Ett mer nyanserat varningssystem

- *Förslag på ett mer ändamålsenligt och mer nyanserat varningssystem före återkallelse av serveringstillstånd.*

Den översyn av alkohollagen som ska göras kommer att ta upp frågan om sanktionssystemets utformning. Förvaltningen föreslår inga ändringar i riktlinjerna men vill framhålla att det i det förebyggande arbete som utförs inom tillståndsenheten finns en ärendekategori som benämns "tillsyn/information". I dessa ärenden föreligger brister/anmärkningar som inte är så allvarliga att serveringstillståndet kan återkallas och således inte heller varning meddelas. Det kan exempelvis handla om en enstaka incident med berusad person/er. En skriftlig kommunikering och/eller muntlig dialog företas om den aktuella problematiken/anmärkningen.

Denna ärendetyp beskrivs i riktlinjerna och skulle kunna utvecklas med utökade resurser för tillsyn.

Bilagor

1. Protokollsutdrag från sammanträdet den 14 juni 2007
2. Skrivelse till folkhälsominister Maria Larsson, Socialdepartementet
3. Översyn av alkohollagen, kommittédirektiv 2007:127
4. Förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad
5. Riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad

PROTOKOLL nr 7/2007
2007-06-14**Justerat 2007-06-18**

Ulf KristerSSon och Karin Rågsjö

§ 11**Nya riktlinjer för serveringstillstånd i Stockholms stad – Bordlagt ärende**
Dnr 445-0143/2007**Socialtjänstnämndens beslut**

1. Socialtjänstnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på förvaltningsuppdraget.
2. Socialtjänstnämnden ger förvaltningen i uppdrag att utifrån redovisningen i tjänsteutlåtandet utarbeta förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd.
3. Socialtjänstnämnden tillskriver regeringen och begär förtydliganden/ändringar i alkohollagen och dess tillämpning i frågor som anges i tjänsteutlåtandet.

Ärendet

Socialtjänstnämnden anger i ett förvaltningsuppdrag att stadens riktlinjer för serveringstillstånd bör förändras så att de, inom ramen för gällande nationell svensk alkohopolitik, bidrar till en fortsatt positiv utveckling av Stockholms nöjes-, mat- och kulturutbud. Förvaltningen kommenterar i tjänsteutlåtandet vad som är möjligt att förändra i riktlinjerna utifrån gällande lagstiftning och vilka initiativ som tidigare tagits för att ändra lagstiftningen inom området. Förvaltningen kan i ett par fall konstatera att de förändringar som efterfrågas inte behöver göras då lagstiftningen/stadens riktlinjer redan idag möjliggör det som efterfrågas.

De områden som tas upp i förvaltningsuppdraget gäller förutsättningarna att få och förlora ett serveringstillstånd, kraven på restaurangkök, serveringstiden, omprövning av 05.00-tillstånd, gemensamma serveringstillstånd vid tillfälliga evenemang och mässor, ett mer nyanserat varningssystem innan återkallelse av serveringstillstånd, förebyggande av korruptionsrisker, serveringstillstånd för vårdinrättningar, möjligheterna att inhämta uppgifter om en sökande eller tillståndshavares vandel, kraven på vakter och rollfördelningen mellan de olika aktörerna i tillståndsärenden.

Förvaltningen föreslår att nämnden ger förvaltningen i uppdrag att utifrån redovisningen i tjänsteutlåtandet utarbeta förslag till reviderade riktlinjer för serveringstillstånd samt att nämnden tillskriver regeringen och begär förtydliganden/ändringar i alkohollagen och dess tillämpning i de frågor som anges i tjänsteutlåtandet.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2007.

Förslag till beslut

Ordföranden Ulf Kristersson m.fl (m), ledamoten Lena Kling (fp) och ledamoten Dikran Dison (kd) föreslog att nämnden skulle besluta enligt förvaltningens förslag till beslut.

Vice ordföranden Karin Rågsjö (v), ledamöterna Tomas Rudin m.fl. (s) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp) framlade ett annat förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle besluta enligt detta förslag.

Beslutsgång

Ordföranden ställde förslagen till beslut mot varandra.

Nämnden beslutade utan omröstning enligt ordföranden Ulf Kristersson m.fl (m), ledamoten Lena Kling (fp) och ledamoten Dikran Dison (kd) förslag till beslut.

Reservation

Vice ordföranden Karin Rågsjö (v), ledamöterna Tomas Rudin m.fl. (s) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp) reserverade sig mot nämndens beslut enligt följande.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Socialtjänstnämnden beslutar att den årliga omprövningen av 05-tillstånden be- hålls.
3. Socialtjänstnämnden beslutar att krogar som fällts för diskriminering i brottsmål eller civilmål inte ska beviljas serveringstillstånd eller få sitt redan beviljade till- stånd indraget enligt gängse regler.
4. Socialtjänstnämnden beslutar att förvaltningen ska verka för en "STAD-modell" för att förebygga diskriminering på liknande sätt som idag förekommer när man testar åldersgränser och nykterhet.
5. Därutöver anføres följande.

Vi anser att det är av största vikt att staden på bästa möjliga sätt arbetar för att för- verkliga intentionerna i alkohollagen och i Stockholms Tobaks- Alkohol- och narko- tikapolitiska program. Det alkoholpolitiska skyddsintresset får inte urvattnas utan ska tillvaratas.

Sociala hänsyn ska ha företräde vid prövningen av serveringstillstånd/ serveringstider framför näringspolitiska eller konkurrensmässiga förhållanden, enligt alkohollagens förarbeten. Vi vänder oss emot dygnetruntöppet på krogen eftersom vi har svårt att förena det med att prioritera den sociala hänsynen. Det ska råda en restriktivitet om öppettider utanför normaltiden 11.00-01.00. Vi anser att längre öppettider än till 05 inte är motiverade. Den årliga omprövningen av 05-tillstånden ska behållas av folk- hälsoskäl. Förvalt-ningen ska ha ett tätare samarbete med miljöförvaltningen i frågor som rör störningar.

Vi anser däremot att vissa av alkohollagens krav är otidsenliga och möjliga att förändra. Exempelvis instämmer vi med förvaltningen att kraven på kök för allsidig matlagning och tillhandahållande av lagad mat borde kunna modifieras.

Att alkohollagen är en social skyddslagstiftning får dock inte glömmas bort. Frågan om serveringstider och annat kan kopplas till såväl kvinnofrid och övriga våldsbrott som människors hälsa. Diskriminering är tyvärr vanligt inom krogbranschen och staden behöver därför utveckla metoder för att förebygga diskriminering och göra det tydligt att krogar som fällts för diskriminering inte ska ha rätt att servera alkohol. Krogar som fällts i diskrimineringsmål, oavsett om det är i brottsmål eller civilmål, ska inte beviljas alkoholtillstånd alternativt få sitt redan beviljade tillstånd indraget. Det är viktigt att poängtera att det åligger dem som missköter sig och därför blir av med sitt alkoholtillstånd att bevisa att de har vidtagit åtgärder för att få tillbaka sitt tillstånd.

Kunskap om diskrimineringsfrågor bör infogas i vaktutbildningen och STAD-utbildningen. Förvaltningen ska verka för en "STAD-modell" för att förebygga diskriminering på liknande sätt som idag förekommer när man testar åldersgränser och nykterhet.

Särskilt uttalande

Ledamoten Lena Kling (fp) lämnade följande särskilda uttalande. Ledamoten Gertrud Brorsson (mp) anslöt sig till uttalandet.

Stockholm är en stad full av liv. Bostäder, restauranger, arbetsplatser, kultur och mycket annat skapar tillsammans en storstadsmiljö som hela tiden lockar nya människor. Restauranger och pubar av olika slag ger människor möjlighet att mötas under avslappnade former och är en viktig del av Stockholmsatmosfären.

Vid en internationell jämförelse är Stockholm en mycket krog tät stad, med runt 1 650 restauranger. Södermalm är krog tätast i norra Europa. Det är ett tecken på en levande miljö, där människor är aktiva och umgås. Smaka på Stockholm, Pridefestivalen och andra tillfälliga evenemang visar också ett folkligt engagemang och en livfull stad. Det är mycket positivt.

Samtidigt är det viktigt att människor också kan bo och få sin nattsömn, både i innerstaden och i ytterstaden. Ingen ska behöva vara rädd för bråk eller bli störd av oväsen dygnet runt. Regler kring utskänkning och öppettider finns till för att hitta en balans mellan storstadspuls och nattro. Folkpartiets ståndpunkt är att skapa ett klimat där människor både kan bo och umgås.

Till att börja med är det nödvändigt att de regler kring alkoholservering som finns anpassas till en modernare syn på matlagning. Food courts, sushirestauranger eller andra typer av serveringar som tidigare haft svårt att få alkoholtillstånd, ska bedömas som andra restauranger. Det är en naturlig del av en internationell huvudstad. Däremot bör inte korvkiosker eller andra kioskliknande serveringar omfattas av samma regler.

Lika naturligt och viktigt är att det går att bo i staden. Människor som bor i krog täta områden måste kunna få några timmars lugn och ro. Folkpartiet anser därför att det inte är motiverat att ge krogar tillstånd att hålla öppet dygnet runt. I den mycket hårda konkurrenssituation som råder i Stockholm är det inte troligt att alla krogar skulle välja att lägga sina stängningstider vid olika tider. Tvärtom är risken stor att allt fler

skulle hålla öppet allt längre för att hänga med. De alkoholrelaterade sociala problem som många sent öppna krogar lätt kan föra med sig får inte heller glömmas bort. Det bör, liksom idag, finnas möjlighet att ansöka om tillstånd att hålla öppet till 05.00, men stängningstider efter 01.00 i närheten av bostäder bör som idag behandlas restriktivt.

Vidare är det viktigt att det finns tydliga regler för vad som gäller kring återkallelse av tillstånd. Det kan vara rimligt att införa ett mer graderat varningssystem än idag, så att exempelvis en erinran kan delas ut istället för en varning eller en återkallelse av tillståndet. Det är också rimligt att permanenta de sena tillstånden istället för att uppta tid och resurser för årliga omprövningar.

Det är av yttersta vikt att diskrimineringsärenden tas på allvar, samtidigt som rättssäkerheten värnas. En restaurang som har blivit dömd för diskriminering ska omedelbart kunna framtas tillståndet.

Till sist vill vi understryka vikten av att samarbetet mellan länsstyrelsen och Stockholms stad inom Operation Krogsanering förbättras. Detta samarbete fyller en mycket viktig funktion för ett rent och trevligt krogliv. Länsstyrelsen bör även i fortsättningen ha samordningsansvaret, men alla parter har ansvar för ett fungerande samarbete.

Särskilt uttalande

Ledamoten Dikran Dison (kd) lämnade följande särskilda uttalande.

Stockholm är en stad full av liv. Bostäder, restauranger, arbetsplatser, kultur och mycket annat skapar tillsammans en storstadsmiljö som hela tiden lockar nya människor. Restauranger och pubar av olika slag ger människor möjlighet att mötas under avslappnade former och är en viktig del av Stockholmsatmosfären.

Vid en internationell jämförelse är Stockholm en mycket krog tät stad, med runt 1 650 restauranger. Södermalm är krog tätast i norra Europa. Det är ett tecken på en levande miljö, där människor är aktiva och umgås. Samtidigt är det viktigt att människor också kan bo och få sin nattsömn, både i innerstaden och i ytterstaden. Ingen ska behöva vara rädd för bråk eller bli störd av oväsen dygnet runt. Regler kring utskänkning och öppettider finns till för att hitta en balans mellan storstadspuls och nattro. Samhället får inte heller blunda för de problem som alkohol kan orsaka. Missbruk av alkohol leder till mycket lidande för enskilda människor och deras anhöriga, liksom för eventuella brottsoffer. Stadens riktlinjer för serveringstillstånd måste utformas så att det alkoholpolitiska skyddsintresset är väl tillvarataget.

Till att börja med är det nödvändigt att de regler kring alkoholservering som finns anpassas till en modernare syn på matlagning. Food courts, sushirestauranger eller andra typer av serveringar som tidigare haft svårt att få alkoholtillstånd, ska bedömas som andra restauranger. Det är en naturlig del av en internationell huvudstad. Där emot bör inte korvkiosker eller andra kioskliknande serveringar omfattas av samma regler.

Lika naturligt och viktigt är att det går att bo i staden. Människor som bor i krog täta områden måste kunna få några timmars lugn och ro. Vi anser därför att det inte är motiverat att ge krogar tillstånd att hålla öppet dygnet runt. I den mycket hårda konkurrenssituation som råder i Stockholm är det inte troligt att alla krogar skulle välja att lägga sina stängningstider vid olika tider. Tvärtom är risken stor att allt fler skulle

hålla öppet allt längre för att hänga med. De alkoholrelaterade sociala problem som många sent öppna krogar lätt kan föra med sig får inte heller glömmas bort. Vi vet att ökad tillgänglighet också leder till ökad konsumtion, som i sin tur leder till ökade missbruksproblem. Det bör, liksom idag, finnas möjlighet att ansöka om tillstånd att hålla öppet till 05.00, men stängningstider efter 01.00 i närheten av bostäder ska även fortsättningsvis behandlas mycket restriktivt.

Vidare är det viktigt att det finns tydliga regler för vad som gäller kring återkallelse av tillstånd. Det kan vara rimligt att införa ett mer graderat varningssystem än idag, så att exempelvis en erinran kan delas ut istället för en varning eller en återkallelse av tillståndet. De årliga omprövningarna av 05-tillstånden ska finnas kvar med syfte att sätta folkhälsan i första rummet.

Det är av yttersta vikt att diskrimineringsärenden tas på allvar, samtidigt som rättssäkerheten värnas. En restaurang som har blivit dömd för diskriminering ska omedelbart kunna fråntas tillståndet.

Till sist vill vi understryka vikten av att samarbetet mellan länsstyrelsen och Stockholms stad inom Operation Krogsanering förbättras. Detta samarbete fyller en mycket viktig funktion för ett rent och trevligt krogliv. Länsstyrelsen bör även i fortsättningen ha samordningsansvaret, men alla parter har ansvar för ett fungerande samarbete.

Vid protokollet

Lisbeth Westerlund
sekreterare

1. The first part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation

$$f(x) = \int_0^x \frac{1}{1+t^2} dt$$

for $x \in \mathbb{R}$.

Till
Folkhälsominister Maria Larsson
Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

MILJÖ- OCH BYGGNADSNÄMNDEN
VÄSTERVIKS KOMMUN

Dra... Opint...

Det här är ett ovanligt brev beroende på att vi som har undertecknat representerar cirka 4 400 hotell och restauranger som tillsammans står för merparten av hotell- och restaurangbranschens totala omsättning i Sverige och vi representerar de tre största kommunala tillståndsmyndigheterna i landet.

Vi har god kunskap om hur alkohollagstiftningen fungerar idag. I vårt dagliga arbete ingår att tolka, tillämpa och ge råd kring alkohollagens bestämmelser. Vi har genom våra funktioner och roller delvis olika perspektiv på frågor om serveringstillstånd och ibland också skilda meningar om hur alkohollagstiftningen ska tolkas och tillämpas. I en mycket grundläggande och högst betydelsefull fråga är vi dock eniga: alkohollagen måste ses över och moderniseras.

Vi upplever i flera avseenden dagens alkohollagstiftning som föråldrad och omodern. Alkohollagen är inte anpassad till dagens samhälle och möjligheter. Vår erfarenhet är att många verksamhetsutövare, kommunpolitiker, tjänstemän och andra som har insyn i alkohollagstiftningen delar denna uppfattning. De signaler vi får om att förändringar är nödvändiga har under lång tid ökat i såväl antal som styrka.

Det är viktigt att det finns en fungerande och effektiv lagstiftning som reglerar alkoholfrågor. Alkoholens skadeverkningar måste förebyggas och begränsas. Det finns dock anledning att på allvar ifrågasätta om dagens alkohollagstiftning och tillämpningen av densamma verkligen fyller denna funktion samt om lagstiftningen har det stöd och den acceptans i samhället som den rimligen bör ha.

Lagstiftning eller rättstillämpning som saknar eller har bristfälligt stöd hos befolkningen innebär ett allvarligt samhälleligt problem och bör naturligtvis ses över och förändras så snart som möjligt.

Vår uppfattning är mot nu beskriven bakgrund att det är hög tid att regeringen initierar en utredning med uppdraget att genomföra en fullständig översyn av alkohollagen. Vi vill naturligtvis vara delaktiga i ett sådant arbete och kommer då att närmare utveckla och beskriva de problem vi har noterat och lämna förslag på tänkbara förändringar. Genom exemplen nedan vill vi dock redan nu belysa delar av den problematik vi idag finner i alkohollagstiftningen.

Exempel på föreliggande problematik i dagens alkohollagstiftning

Kravet på ett kök för allsidig matlagning och tillhandahållande av lagad mat

Enligt 7 kap. 8 § alkohollagen får tillstånd för servering till allmänheten meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat.

Kökets dimensionering och utrustning ska enligt lagstiftningen vara av sådan beskaffenhet att lagad mat i tillräcklig omfattning kan beredas av råvaror. Vanliga lägenhetsspisar och mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerade maträtter anses inte tillräckliga.

Vår uppfattning är att det även fortsättningsvis ska finnas ett samband mellan matförtäring och alkoholservering. Lagstiftningen måste dock förändras så att dagens stelbenta tolkningar avseende den köksutrustning och det matutbud som krävs på en restaurang med serveringstillstånd upphör.

Förlegade tolkningar av vad som kan sägas vara allsidig matlagning måste ge vika för andra mer tidsenliga bedömningar. Tolkningar av allsidighetskravet i lagstiftningen styr idag marknaden på ett orimligt sätt. Lagstiftningen och dess tillämpning ska inte – på sätt som sker idag – diskriminera seriösa krögare som exempelvis serverar mat från kulturer där råvarorna serveras utan uppvärmning (t ex sushi) eller med ny matlagningsteknik (t ex så kallad sous-vide teknik). Kravet på ett allsidigt matutbud kan inte på 2000-talet i praktiken betyda att det avgörande är huruvida restaurangen har ett stekbord eller inte.

Alkohollagens matkrav framstår också som omodernt genom att serveringsställen måste erbjuda och tillhandahålla lagad mat under hela serveringstiden – d v s även nattetid – trots att ingen efterfrågar sådan. Allsidigheten måste enligt vår uppfattning även här ses ur ett matkulturellt rimligt perspektiv.

Food courts, mässor och festivaler

Dagens alkohollagstiftning medför problem när det gäller att söka gemensamma serveringstillstånd. Koncept med "food courts", där flera kök delar på en serveringsyta, och festivaler, mat- och dryckmässor eller liknande arrangemang är uppskattade och sköts ofta på föredömligt sätt. Men sådana arrangemang som sker inom en bestämd tidsrymd och på en gemensam avgränsad yta möter stora svårigheter vid ansökan om serveringstillstånd. Lagstiftningen avseende denna typ av arrangemang måste förändras i syfte att undvika onödig problematik av byråkratisk karaktär. I detta sammanhang är det dock viktigt att samtidigt beakta behovet av en tydlig och effektiv reglering av ansvars- och sanktionsfrågorna.

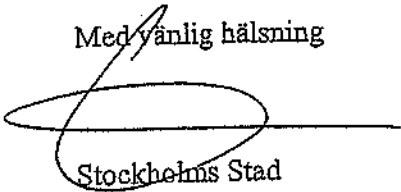
Påföljdssystemet

Vår uppfattning är att det är viktigt att alkohollagstiftningen fungerar som ett effektivt redskap för att motverka alkoholpolitiska olägenheter och oseriös krogverksamhet. Dagens påföljdssystem behöver ses över. Principiellt finns idag bara två nivåer: antingen föreligger skäl att återkalla tillståndet, eller så föreligger

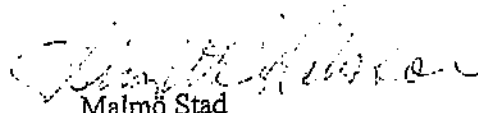
inte sådana skäl. En möjlighet för tillståndsmyndigheterna att tillgripa någon form av erinran innan frågan om återkallelse eller varning aktualiseras skulle enligt vår uppfattning vara till stor fördel för myndigheternas förebyggande arbete.

Vi är eniga kring att alkohollagen måste ses över och moderniseras och vill gärna med hjälp av vår kunskap bistå i arbetet kring att modernisera lagstiftningen.

Med vänlig hälsning

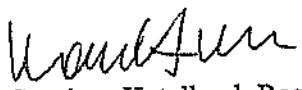
Stockholms Stad
Ulf Kristersson
Socialborgarråd

Malmö Stad
Birgitta Nilsson
Kommunalråd

Göteborgs Stad
Dario Espiga
Kommunalråd

Sveriges Hotell och Restaurangföretagare
Mats Hulth
VD

1. The first part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States.

2. The second part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States.

3. The third part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States.

Kommittédirektiv

Översyn av alkohollagen

Dir.
2007:127

Beslut vid regeringssammanträde den 6 september 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska göra en översyn av alkohollagen (1994:1738). Utgångspunkten för den översyn som ska göras är en restriktiv alkoholpolitik till skydd för folkhälsan.

Utredaren ska

- göra en övergripande översyn av alkohollagen med en systematisk, språklig och redaktionell genomgång;
- utreda och analysera behovet av förändringar i bestämmelser som framstår som föråldrade och i behov av modernisering;
- förtydliga regler och begrepp i alkohollagen som är otydliga;
- särskilt utreda och analysera behovet av förändringar i alkohollagen i fråga om
 - detaljhandel med öl,
 - förbud mot att bjuda underåriga på alkohol,
 - sanktionssystemets utformning,
 - tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl,
 - brandskydd på serveringsställe;
- utreda och analysera behovet av reglering när det gäller vissa frågor och företeelser som är knutna till alkoholhantering och som i dag är oreglerade i alkohollagen, som vinmässor och rumsservice;
- utreda vilka konsekvenserna blir av en lagändring som innebär att tillverkare av spritdrycker, vin och starköl tillåts att på den egna gården sälja egenproducerade drycker till

konsumenter samt om inga negativa konsekvenser vad gäller restriktiv alkoholpolitik bedöms föreligga och det bedöms vara förenligt med EG-rätten föreslå förslag till reglering;

- utreda och analysera behovet av förändringar beträffande behörig tillsynsmyndighet och domstol för bedömningen av marknadsföringen av bl.a. alkoholhaltiga drycker; samt
- överväga och lämna förslag på regelförenklningar som kan göras inom ramen för alkohollagen och som syftar till att minska de administrativa kostnaderna för näringsidkare.

Utredaren ska också lämna förslag till lagstiftning som tillåter sådan import av spritdrycker, vin eller starköl, som aktualiserades i EG-domstolens nyligen avgjorda mål angående privatimport av spritdrycker, vin eller starköl, mål C-170/04, Rosengren mot Riksåklagaren. Även i övrigt ska utredaren analysera och utreda behovet av nödvändiga förändringar av alkohollagen till följd av den nämnda domen.

Utredaren ska vidare lämna sådana förslag så att den aktuella lagstiftningen i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen om s.k. indirekt reklam kan anses stå i överensstämmelse med EG-fördraget.

Även i övrigt ska utredaren beakta de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU.

Förslag till reglering ska i relevanta delar lämnas. Vid utformandet av sådana förslag ska utredaren se till att skyddet för folkhälsan tillgodoses så långt detta bedöms vara möjligt.

Uppdraget i den del det avser frågan om tillåtande av import av spritdrycker, vin och starköl samt frågan om s.k. indirekt reklam i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen ska redovisas senast den 30 december 2007.

I övrigt ska uppdraget redovisas senast den 30 december 2008.

Behovet av en övergripande översyn av alkohollagen

Alkohollagen (1994:1738) trädde i huvudsakliga delar i kraft den 1 januari 1995 och ersatte lagen (1977:292) om tillverkning

av drycker m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker. Efter ikraftträdandet har alkohollagen ändrats vid ett flertal tillfällen.

Alkohollagen framstår emellertid i vissa avseenden som föråldrad och i behov av en systematisk, språklig och redaktionell genomgång samt modernisering. Detta gäller exempelvis beträffande alkohollagens krav på att ett serveringsställe ska ha ett kök för allsidig matlagning och kunna tillhandahålla lagad mat för erhållande av serveringstillstånd. Vidare visar rättsutvecklingen på området att vissa begrepp och uttryck behöver förtydligas eller ses över. Det finns också ett behov av översyn av lagens materiella bestämmelser. Detta gäller exempelvis bestämmelser om detaljhandel med öl, sanktionssystemets utformning, tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl och om brandskydd på serveringsställe. Dessutom finns ett behov av att utreda och analysera förbudet mot att bjuda underåriga på alkohol liksom vissa företeelser som idag är oreglerade, exempelvis vinmässor och s.k. rumsservice. Fråga har vidare uppkommit om tillsynen över alkoholreklamlagstiftningen bör läggas på en annan myndighet än Konsumentverket. Mot bakgrund därav finns behov av att analysera och utreda behovet av förändringar beträffande behörig tillsynsmyndighet och domstol för bedömningen av marknadsföringen av bl.a. alkoholhaltiga drycker. Vidare finns det ett behov av regelförenklingar som kan göras inom ramen för alkohollagen. Utgången i EG-domstolens nyligen avgjorda mål om privatimport av spritdrycker, vin och starköl, mål C-170/04 Rosengren mot Riksåklagaren, ger anledning till fortsatta överväganden om hur en reglering av sådan import bör utformas. Domen skall också analyseras för att se om den bör föranleda andra ändringar av alkohollagen. Slutligen ska utredaren lämna sådana förslag så att den aktuella lagstiftningen i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen om s.k. indirekt reklam kan anses stå i överensstämmelse med EG-fördraget.

Uppdraget

En övergripande översyn av alkohollagen

Utgångspunkten för den översyn som ska göras av alkohollagen är en restriktiv alkoholpolitik till skydd för folkhälsan och för skydd av barn och unga.

Modernisering och förtydligande av alkohollagen

Kravet på köksutrustning och lagad mat på serveringsställen ska ses över

Utredaren ska närmare analysera och utreda behovet av eventuella förändringar av alkohollagens krav på att ett serveringsställe ska ha ett kök för allsidig matlagning och också kunna tillhandahålla lagad mat för att få tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl samt vid behov föreslå förändringar eller förtydliganden. Utredaren ska lämna sådana förslag som innebär att ny matkultur och ny köksutrustningsteknik beaktas samt att reglerna blir bättre anpassade till dagens samhälle och enklare att tillämpa. Utredaren ska utgå från att det även fortsättningsvis ska finnas ett samband mellan servering av alkoholdrycker och matservering.

Gemensam serveringsyta

Utredaren ska analysera och överväga om en serveringslokal endast får ha en tillståndshavare eller om flera tillståndshavare kan dela på samma serveringslokal. Utredaren ska kartlägga hur nu gällande bestämmelse i 7 kap. 10 § alkohollagen tillämpas i landets kommuner och överväga behovet av, och om nödvändigt, föreslå förändringar i den aktuella bestämmelsen om vad ett meddelat serveringstillstånd avser i fråga om serveringslokal. Utredaren ska lämna förslag som innebär att det ska vara möjligt att ha gemensam serveringsyta vid servering av alkoholdrycker. Om behov av förändringar finns av andra bestämmelser i alkohollagen ska även sådana frågor beaktas, analyseras och övervägas. Det kan röra bestämmelser om förutsättningar för serveringstillstånd, ansökan om serveringstill-

stånd och tillståndshavarens ansvar för tillsyn över servering på serveringsställe. Förslag till författningsändringar ska lämnas.

Hemkryddad snaps och ombuteljering

Frågan om tillåtligheten för innehavare av tillstånd till servering av alkoholdrycker att krydda brännvin för servering på tillståndshavarens serveringsställe ska utredas. Utredaren ska kartlägga hur bestämmelserna i 1 kap. 2 §, 2 kap. 1 § första stycket och 4 kap. 5 § andra stycket alkohollagen tillämpas och överväga om förändringar eller förtydliganden bör göras i aktuellt avseende. Utredaren ska lämna sådana författningsförslag som innebär att innehavare av tillstånd till servering av alkoholdrycker ska ha möjlighet att krydda brännvin för servering på tillståndshavarens serveringsställe.

Förtydliganden av alkohollagen i övrigt m.m.

Även andra frågor där osäkerhet eller problem rörande tillämpningen råder ska bli föremål för analys och utredning samt vid behov, författningsreglering.

Alkohollagen innehåller vissa regler och begrepp som enligt vad som sägs i lagens förarbeten motsvarar regler i föregångarna till lagen, lagen (1977:293) om handel med drycker respektive lagen (1977:292) om tillverkning av drycker m.m., utan att närmare förklaras. Otydliga regler ska bli föremål för utredning och i den mån det behövs, en förtydligande reglering. I detta avseende ska utredaren beakta definitioner och uttryck i annan lagstiftning som exempelvis lagen (1994:1564) om alkoholskatt men också analysera EG-domstolens praxis. Vidare ska utredaren kartlägga och analysera frågor där problem uppmärksamats i rättstillämpningen, såsom beträffande begreppet parti-handel, och vid behov föreslå författningsändringar.

Utredaren ska också göra en systematisk genomgång samt en språklig och redaktionell översyn av lagen.

Ålderskontrollen vid försäljning av s.k. folköl m.m.

Frågan om förutsättningarna för att bedriva detaljhandel med öl ska analyseras och utredas. För att få till stånd en bättre ålderskontroll vid försäljning av öl ska utredaren således överväga om det exempelvis bör införas en tillståndsplikt för sådan försäljning med åtföljande sanktionsmöjligheter. Utredaren ska lämna förslag på lagreglering i detta avseende.

Förbudet mot att bjuda underåriga på alkohol

Utredaren ska kartlägga hur bestämmelsen i alkohollagen om förbud mot att bjuda underåriga på alkoholdrycker tillämpas samt undersöka behovet av att utvidga förbudet ytterligare. Om en skärpning av bestämmelsen anses vara möjlig utifrån grundläggande straffrättsliga principer, ska författningsförslag lämnas. Det ska dock även fortsättningsvis vara tillåtet att bjuda underåriga på enstaka glas alkohol under kontrollerade former.

Tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl och kommunernas handläggning av frågor om serveringstillstånd

Utredaren ska analysera och överväga behovet av förändringar i alkohollagens bestämmelser om tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl samt kommunens handläggning av frågor om serveringstillstånd i syfte att främja ordning och nykterhet samt efterlevnaden av reglerna i kommunfullmäktiges antagna riktlinjer för serveringstillstånd. Vid behov ska utredaren föreslå sådana författningsändringar som kan komma tillrätta med problem som gäller kommunernas tillståndsgivning. Vidare ska utredaren kartlägga och redovisa vilka effekter den senaste förändringen av 7 kap. 9 § alkohollagen haft samt, vid behov av förändringar av bestämmelsen, ge förslag på hur bestämmelsen kan förtydligas eller skärpas. I sammanhanget ska utredaren också se över om bestämmelserna i övrigt ska förtydligas när det gäller förutsättningar för att få serveringstillstånd. Utredarens uppdrag gällande behovet av förändringar i alkohollagens bestämmelser om tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl gäller samtliga former av tillstånd en-

ligt 7 kap. 5 § alkohollagen, dvs. också de tillstånd som gäller för servering i föreningar, företag eller andra slutna sällskap.

När det gäller kommunernas tillståndsgivning, ska också analyseras och utredas om det finns förenklingar som kan göras i regelsystemet så att det blir enklare att ansöka om och få serveringstillstånd för näringsidkare. Det bör övervägas om förenklingar kan företas exempelvis för cateringverksamhet, servering på teater och i samband med utomhusserveringar. Vid behov ska utredaren föreslå författningsändringar.

Sanktionssystemets utformning

Utredaren ska analysera och utreda behovet av förändringar i fråga om sanktionssystemets utformning enligt 7 kap. 19 och 20 §§ alkohollagen. Utredaren ska närmare överväga om sanktionssystemet kan utformas på så sätt att lagen föreskriver sanktioner i en stegrande skala så att den mera ingripande åtgärden gentemot en näringsidkare, återkallelse av tillståndet, exempelvis endast ska ske efter ett visst antal varningar. Ett sådant system kan antas mera ligga i linje med ett allmänt rättsmedvetande än det nuvarande. Mycket talar för att ett sådant system också blir lättare att tillämpa. Vid behov ska utredaren föreslå författningsändringar.

Förutsättningar för vinmässor, vinprovningar och rumservice bör regleras

Frågan om företeelser som vinmässor och vinprovningar till allmänheten ska tillåtas inom ramen för en restriktiv alkoholpolitik, ska bli föremål för analys och utredning samt vid behov, reglering. Därvid ska utredaren särskilt beakta, och vid behov föreslå förändringar av, alkohollagens regler om marknadsföring av alkoholdrycker. Utredaren ska också analysera och utreda om företeelsen servering av alkoholdrycker via rumservice på hotell bör vara reglerat. Därvid ska särskilt beaktas och analyseras frågan om tillsyn av sådan servering. Utgångspunkten för utredarens arbete i denna del är att företeelserna ska vara tillåtna. Utredaren ska således överväga om och hur sådana

företeelser bör vara reglerade och lämna förslag på en sådan reglering.

Brandskydd på serveringsställe

Frågan om ett serveringsställe ska vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt beträffande andra tillstånd än tillstånd till servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod, ska också analyseras och utredas. Visserligen har ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skyldighet att, enligt 2 kap. 2 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, i skäligen omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt att vidta behövliga åtgärder för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Dessutom finns, enligt 2 kap. 3 § samma lag, en skyldighet för ägare av byggnader eller andra anläggningar, där det med hänsyn till risken för brand eller konsekvenserna av brand bör ställas särskilda krav på en kontroll av brandskyddet, att till kommunen lämna en skriftlig redogörelse för brandskyddet. Detta krav gäller bl.a. enligt 2 kap. 1 § förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor och Statens räddningsverks föreskrifter om skriftlig redogörelse för brandskyddet (SRVFS 2003:10) restauranger och andra liknande verksamheter vilka har tillstånd att servera alkohol och där det finns platser för fler än 50 personer i samma lokal. Mot bakgrund av att människor som förtärt alkohol kan bete sig irrationellt och kan ha svårare att uppfatta brandfara än annars, är det naturligtvis viktigt att lokaler där servering av alkoholdrycker ska äga rum har ett väl fungerande brandskydd. Det kan därför finnas skäl att ställa krav på att ett serveringsställe uppfyller vissa krav ur brandskyddssynpunkt oavsett vilken typ av serveringstillstånd det gäller. Utredaren ska därför överväga om förändringar i reglerna i alkohollagen bör företas och vid konstaterat behov, föreslå författningsändringar. Utredaren ska säkerställa att förslag till nya regler liksom befintligt regelverk inte lägger hinder i vägen för en praktisk samordning av kontrollerna enligt lagen om skydd

mot olyckor och alkohollagen, till gagn för såväl tillsynens be-
drivande som de berörda näringsidkarna.

*Tillsyn över marknadsföring av bl.a. alkoholhaltiga drycker
m.m.*

Utredaren ska analysera och överväga om behov finns av för-
ändringar i reglerna om behörig tillsynsmyndighet och domstol
för bedömningen av marknadsföringen av bl.a. alkoholhaltiga
drycker.

Alkohollagen är en social skyddslagstiftning som syftar till
att begränsa alkoholkonsumtionen och därigenom minska miss-
bruk och motverka alkoholskador. Marknadsföringslagen har
till syfte att främja konsumenternas och näringslivet intressen i
samband med marknadsföring av produkter och att motverka
marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och
näringsidkare.

Med hänsyn till alkohol- och marknadsföringslagstiftningar-
nas skilda skyddsintressen, är sålunda frågan om det inte borde
åligga en myndighet med huvudsaklig inriktning på skyddet för
folkhälsa, såsom Statens folkhälsoinstitut, att i stället för Kon-
sumentverket sköta den centrala tillsynen över marknads-
föringen av bl.a. alkoholhaltiga drycker, i vart fall då det är
marknadsföringens överensstämmelse med de av folkhälsoskäl
fastställda reglerna som ifrågasätts. Eftersom Konsumentverket
har viss tillsyn över marknadsföring och reklam också enligt
tobakslagen (1993:581), ska utredaren även kartlägga vilka
andra varor eller områden som i detta avseende bör behandlas
på ett sätt liknande det för alkoholhaltiga drycker.

Mot bakgrund av de eventuella förslag som utredaren kan
komma med i frågan om tillsyn och med hänsyn till att det
normalt är allmän förvaltningsdomstol som prövar beslut enligt
alkohollagen, ska utredaren också analysera och överväga om
förändringar i reglerna om behörig domstol eller behörig dom-
stols sammansättning bör göras i fråga om mål som gäller
marknadsföring av bl.a. alkoholhaltiga drycker. Frågan är om
det skulle vara mera lämpligt och ändamålsenligt att denna typ
av mål avgjordes av allmän förvaltningsdomstol.

Vad gäller bedömningen av behörig tillsynsmyndighet och behörig domstol samt dess sammansättning, ska utredaren bland annat kartlägga och väga fördelar respektive nackdelar med olika alternativ, samt även ta i beaktande kostnads- och effektivitetsaspekter. Utredaren ska också göra de internationella jämförelser som anses befogade, varvid regleringen i de övriga nordiska länderna bör ges en särskild belysning i arbetet.

Gårdsförsäljning

Utredaren ska analysera och utreda vilka konsekvenserna blir av en lagändring som innebär att tillverkare av spritdrycker, vin och starköl tillåts att på tillverkningsstället sälja egenproducerade drycker till konsumenter. Utredaren ska särskilt beakta konsekvenserna för det svenska detaljhandelsmonopolet för dessa drycker, inte minst med iakttagande av EG-rätten och vad som därvid gäller för statliga handelsmonopol samt för totalkonsumtionen av alkohol och en restriktiv alkoholpolitik i övrigt på kort och lång sikt. Om inga negativa konsekvenser vad gäller restriktiv alkoholpolitik med målet dels att minska den totala alkoholkonsumtionen, dels att motverka skadligt dryckesbeteende föreligger och det bedöms vara förenligt med EG-rätten, ska utredaren föreslå nödvändiga författningsändringar.

Marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker m.m.

Kommissionen har i en formell underrättelse framfört som sin uppfattning att bestämmelsen om s.k. indirekt reklam i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen utgör ett hinder för den fria rörligheten för dessa dryckestyper och för friheten att tillhandahålla reklamtjänster med avseende på dessa dryckestyper, vilket står i strid med artiklarna 28 respektive 49 i EG-fördraget. Vidare har kommissionen framfört att Sverige genom att införa den aktuella bestämmelsen i lagstiftningen, har underlåtit att fullgöra sina skyldigheter enligt artiklarna 28, 30 och 49 i EG-fördraget.

Regeringen delar kommissionens bedömning att den aktuella bestämmelsen bör upphävas. Med hänsyn till vad kommissionen anför, ska utredaren lämna sådana förslag så att den ak-

tuella lagstiftningen kan anses stå i överensstämmelse med EG-fördraget. Utredaren ska också lämna förslag på de följdförändringar i tredje och fjärde styckena i den aktuella paragrafen, som föranleds av upphävandet av andra stycket. Eftersom denna fråga är av skyndsam natur, ska utredaren redovisa uppdraget i denna del i förtid.

Privatimport av spritdrycker, vin och starköl

En omedelbar följd av EG-domstolens dom i Rosengren-målet, C-170/04, är att bestämmelsen om förbud mot att privatpersoner importerar spritdrycker, vin eller starköl i 4 kap. 2 § första stycket alkohollagen inte längre kan upprätthållas. Utredaren ska därför lämna förslag till författningsändringar som tillåter sådan import.

Det svenska regelverket på alkoholområdet syftar till att skydda folkhälsan från alkoholens skadeverkningar genom att begränsa alkoholkonsumtionen. Regelverkets roll är härvid huvudsakligen att begränsa alkoholens tillgänglighet och att särskilt skydda ungdomar från alkoholens skadeverkningar. Det är därför av väsentlig betydelse vid utformandet av den reglering som tillåter sådan import som nu är i fråga, att hänsyn tas till behovet av skydd för ungdomar och att ålderskontrollen kan upprätthållas. Utredaren ska lämna författningsförslag även i detta avseende.

Utredaren ska även i övrigt analysera och utreda behovet av nödvändiga förändringar av regelverket på alkoholområdet till följd av EG-domstolens dom i Rosengren-målet. Det kan exempelvis gälla försäljningsregler, bestämmelser i 5 kap. alkohollagen om detaljhandel, straffbestämmelser och tillsynsfrågor. Förslag till författningsändringar ska därvid lämnas.

Regelförenklingsarbete

Utredaren ska i sitt arbete beakta regeringens regelförenklingsarbete som syftar till att minska företagens administrativa kostnader för samtliga statliga regelverk med minst 25 procent fram till år 2010 (dnr N2006/10426/NL). Utredaren ska överväga och lämna förslag på förenklningar i regelverket som syftar till att

minska de administrativa kostnaderna och bördorna för näringsidkare. Även vid utformandet av nya författningsförslag ska detta mål beaktas.

Övrigt

Utrederen ska genomgående lämna författningsförslag på de förändringar som föreslås.

Utrederen ska vid utformandet av författningsförslag tillse att skyddet för folkhälsan, liksom skyddet för barn och unga mot alkoholens skadeverkningar tillgodoses.

Utrederen ska också beräkna och redovisa kostnaderna för de åtgärder som föreslås och även lämna förslag på finansiering av eventuella offentliga åtaganden.

Utrederen ska vid genomförandet av uppdraget samråda med berörda myndigheter, organisationer, däribland Näringslivets Regelnämnd, utredare och statliga kommittéer som utreder eller på annat sätt arbetar med frågor som anknyter till denna utredning. Vidare ska utredaren beakta de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU.

Utrederen ska i övrigt beakta de krav på konsekvensbeskrivningar som finns i 14 och 15 §§ kommittéförordningen (1998:1474).

Redovisning av uppdraget

Uppdraget i den del det avser frågan om tillåtande av import av spritdrycker, vin och starköl samt frågan om s.k. indirekt reklam i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen ska redovisas senast den 30 december 2007.

I övrigt ska uppdraget redovisas senast den 30 december 2008.

(Socialdepartementet)

Bakgrund

Alkohollagen framstår i vissa avseenden som föråldrad och i behov av modernisering. Detta gäller exempelvis kravet på att ett serveringsställe ska ha ett kök för allsidig matlagning och kunna tillhandahålla lagad mat för erhållande av serveringstillstånd. Länsstyrelsen i Stockholms län har i en skrivelse ställd till Regeringskansliet framfört bl.a. att lagens syn på matlagning av många uppfattas som föråldrad och att det är påkallat att utreda om inte lagens stelbenta bestämmelser kan göras mer anpassade till dagens samhälle (dnr S2006/5656/FH). Länsstyrelsen framhåller också som sin mening i skrivelsen att det finns ett stort behov av en övergripande översyn av alkohollagen. Vidare har Sveriges Hotell & Restaurangföretagare (SHR) i en skrivelse ställd till Regeringskansliet tagit upp ett flertal frågor och bestämmelser i alkohollagen, bl.a. lagens bestämmelser avseende matutbudet och sanktionssystemet, där det enligt SHR:s mening finns behov av förändringar samt påtalat att det finns behov av en övergripande översyn av alkohollagen (dnr S2006/9200/FH). I en skrivelse ställd till Socialdepartementet har representanter för Stockholms Stad, Malmö Stad, Göteborgs Stad samt Sveriges Hotell & Restaurangföretagare framfört bl.a. att alkohollagen måste ses över och moderniseras (dnr S2007/5472/FH).

Beträffande vissa delar av alkohollagen har i olika sammanhang påtalats behov av förändringar av lagen. Det gäller exempelvis frågan om förutsättningar för detaljhandel med s.k. folköl, där det av flera bedömare påtalats ett behov av förändringar i alkohollagen för att komma tillrätta med ålderskontrollen vid sådan försäljning. Riksdagen har sålunda givit regeringen tillkänna att återkomma till riksdagen med förslag i frågan om hur man ska få till stånd en bättre fungerande ålderskontroll vid försäljning av folköl (Socialutskottets betänkanden 2006/07:SoU5, 2004/05:SoU9 och rskr. 2004/05:188). Svensk Dagligvaruhandel har i en skrivelse till Regeringskansliet anført att det vid årliga nationella stickprovskontroller av hur ålderskontrollen vid försäljning av folköl fungerar i landets butiker, visar resultatet att endast cirka 60 procent av butikerna klarar

dessa kontroller (dnr S2006/9533/FH). Länsstyrelsen i Stockholms län har i en skrivelse ställd till Socialdepartementet föreslagit förändringar i alkohollagen beträffande frågan huruvida ett serveringsställe ska vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt beträffande andra tillstånd än tillstånd till servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod (dnr S2006/2373/FH). SHR har i den ovan angivna skrivelsen till Regeringskansliet påtalat behovet av förändringar i alkohollagen vad beträffar frågan om utformningen av sanktioner vid överträdelse av alkohollagen (dnr S2006/9200/FH). Stockholms stad har i en skrivelse ställd till Regeringskansliet påtalat behovet av en förändring av alkohollagens bestämmelse om varning och därvid bl.a. föreslagit att det ska bli möjligt för en tillståndsmyndighet att meddela en erinran vid ringa fall av överträdelse av alkohollagen (dnr S2006/5386/FH). Konsumentverket har i en skrivelse ställd till Socialdepartementet anfört bl.a. att det bör övervägas om tillsynen över alkoholreklamlagstiftningen bör läggas på en annan myndighet än Konsumentverket (dnr S2003/2380/FH). Behov av förändringar beträffande reglerna rörande kommunernas handhavande av frågor om serveringstillstånd har också framkommit bland annat inom ramen för tillsynen av kommunernas tillståndsgivning. Vid den tillsyn som sker av kommunernas tillståndsgivning har sålunda framkommit att det förekommer att det brister i fråga om kommunernas tillämpning av alkohollagen i vissa avseenden och i fråga om att följa de av respektive kommunfullmäktige antagna riktlinjer för serveringstillstånd. Det kan exempelvis gälla frågor om den tid inom vilken servering av spritdrycker, vin och starköl får ske.

Vidare har Europeiska kommissionen till Sverige överlämnat en formell underrättelse gällande bestämmelsen i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen om s.k. indirekt reklam (dnr S2007/3209/FH). Kommissionen gör gällande att den aktuella bestämmelsen hindrar den fria rörligheten för varor och tjänster i strid med EG-fördraget.

I en dom den 5 juni 2007 har EG-domstolen, i mål C-170/04 Rosengren m.fl. mot Riksåklagaren, slagit fast att en sådan nationell bestämmelse om förbud mot att privatpersoner importe-

rar alkoholdrycker som den som föreskrivs i 4 kap. 2 § första stycket alkohollagen, utgör en obefogad kvantitativ importrestriktion av den fria rörligheten för varor.

I vissa avseenden är alkohollagen otydlig och tillämpas på olika sätt i landets kommuner. Det gäller exempelvis frågan om flera serveringsställen kan dela på en gemensam serveringsyta, liksom frågan om vissa restaurangägares traditioner att krydda julsnapen kan anses innebära en ombuteljering och därmed vara förbjuden enligt alkohollagen för innehavare av serveringstillstånd. I samhället förekommer vidare företeelser med anknytning till alkoholhantering, såsom vinmässor samt provningar av vin och öl, utan att det sker inom Systembolaget AB:s ram. Dessutom förekommer i samhället servering av alkoholdrycker på hotell via s.k. rumsservice. Dessa företeelser är inte direkt reglerade i alkohollagen.

Nu nämnda förhållanden skapar osäkerhet hos restaurangägare och företrädare för kommuner om vad som gäller. Dessa frågor liksom andra där osäkerhet rörande tillämpningen råder bör bli föremål för analys och utredning samt reglering.

Vidare innehåller alkohollagen vissa regler och begrepp som enligt vad som sägs i lagens förarbeten motsvarar regler i föregångarna till lagen, lagen (1977:293) om handel med drycker respektive lagen (1977:292) om tillverkning av drycker m.m., utan att närmare förklaras.

Från Skatteverket har inhämtats den synpunkten att begreppet partihandel i 4 kap. alkohollagen bör ses över och legaldefinitionen förtydligas.

Otydliga regler bör bli föremål för utredning och i den mån det behövs, en förtydligande reglering.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts, anser regeringen att det finns behov av en övergripande översyn av alkohollagen.

Modernisering och förtydliganden av alkohollagen

Krav avseende köksutrustning och lagad mat

Sambandet mellan utskänkning av alkoholdrycker och matservering är en av de äldsta reglerna i den svenska alkohollagstiftningen. År 1885 infördes en bestämmelse om att utskänkning

av starkare alkoholdrycker endast fick ske i samband med servering av mat. Inslag av måltids- eller mattvång fanns även tidigare. Bestämmelserna om måltidstvång har motiverats med att berusningseffekten av alkoholförtäringen blir mindre om alkoholdrycker förtärs tillsammans med lagad mat. Vidare har sambandet med matservering ansetts ha en allmänt återhållande effekt på alkoholdrickandet, se SOU 2000:59 s. 174 och prop. 1994/95:89 s.67.

I 7 kap. 8 § alkohollagen anges att tillstånd för alkoholservering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod får meddelas om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. I förarbetena till den aktuella bestämmelsen i alkohollagen (prop. 1994/95:89 s. 68) anförs bl.a. att lagad mat ska kunna erhållas hela serveringstiden och att det ska krävas att gästerna erbjuds ett varierat och komplett utbud av såväl maträtter som drycker. Vägledande för utvecklingen av kravet på restaurangkök har också varit uttalanden i lagens förarbeten om att höga krav fortfarande ska ställas på restaurangernas kapacitet för matlagning, att köksutrustningen ska vara av sådan beskaffenhet att lagad mat i tillräcklig omfattning kan tillredas av råvaror samt att vanliga lägenhetsspisar och mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerade maträtter exempelvis inte kan anses vara tillräckliga.

Kravet på köksutrustning har i praxis ofta getts en så restriktiv tolkning att t.ex. stekbord har blivit ett oundgängligt krav, trots att det varken i lagstiftningen eller förarbetena finns något uttalat krav på att ett serveringsställe måste servera stekta maträtter (SOU 2000:59 s. 184). I många kommuner anses inte sushirätter vara lagad mat och i andra kommuner anses inte pizza uppfylla lagens krav på lagad mat. Dessutom finns numera en avancerad matlagningsteknik, sous vide, som gör att de krav som i dag ställs på köksutrustning för erhållande av serveringstillstånd kan ifrågasättas.

Gemensam serveringsyta

I frågan huruvida en serveringslokal får ha endast en tillståndshavare eller om flera tillståndshavare kan dela på samma serveringslokal, kan alkohollagen sägas vara oklar och den tillämpas mot bakgrund därav på olika sätt i landets kommuner.

I 36 § lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD) stadgades att tillstånd till servering av alkoholdrycker hänför sig till viss lokal eller annat avgränsat utrymme. Motsvarande bestämmelse i alkohollagen finns i 7 kap. 10 § som säger att serveringstillstånd ska avse viss lokal eller annat avgränsat utrymme.

I författningskommentaren till alkohollagen sägs kortfattat att paragrafen ersätter 36 § första stycket LHD och understryker att tillstånd till servering hänför sig till ett visst serveringsställe, (prop. 1994/95:89 s. 106).

Frågan huruvida en serveringslokal får ha endast en tillståndshavare eller om flera tillståndshavare kan dela på samma serveringslokal är inte berörd vare sig i förarbetena till LHD eller till alkohollagen.

Alkoholutredningen övervägde dessa frågor i dess betänkande (SOU 2000:59 s. 235 ff.). Utredningen påpekade att det inte finns något hinder i alkohollagen eller dess förarbeten för att flera serveringsställen kan ha samma serveringslokal. Dåvarande regeringen gjorde därefter i prop. 2000/01:97 den bedömningen att det även fortsättningsvis borde vara möjligt för två eller flera tillståndshavare att dela på en gemensam serveringsyta samt att det inte behövdes några ytterligare klarlägganden i denna fråga, (a. prop. s. 51).

Stockholms Stad, Socialtjänstförvaltningen, har i en skrivelse ställd till Regeringskansliet begärt förtydliganden eller ändringar vad gäller alkohollagens tillämpning för gemensamma serveringsområden/lokaler och mässor (dnr S2006/3734/FH). Även Länsstyrelsen i Stockholms län har i en skrivelse ställd till Regeringskansliet framfört uppfattningen att rättsläget beträffande serveringstillstånd avseende gemensam serveringsyta är oklart (dnr S2006/5656/FH).

Hemkryddad snaps och ombuteljering

Fråga har uppkommit om tillåtligheten för innehavare av tillstånd till servering av alkoholdrycker att krydda brännvin för servering på tillståndshavarens serveringsställe (dnr S2006/10147/J).

Enligt 1 kap. 2 § alkohollagen ska med sprit förstås en vätska som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent och med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Sprit och spritdrycker får, enligt 2 kap. 1 § första stycket alkohollagen, inte tillverkas utan tillstånd (tillverkningsstillstånd).

Enligt 4 kap. 5 § andra stycket alkohollagen får endast den som har rätt att bedriva partihandel förpacka om eller buteljera varorna. Med partihandel avses, enligt 1 kap. 8 § alkohollagen, annan försäljning än försäljning till konsument. Enligt lagens förarbeten tar bestämmelsen sikte på att göra s.k. bulkimport möjlig för tillverkare och partihandlare. I förarbetena sägs vidare bl.a. att det följer av bestämmelsen att innehavare av serveringstillstånd inte får omförpacka eller buteljera varorna. Samtidigt framhålls i förarbetena att begreppet omförpackning inte får ges en sådan vidsträckt innebörd att det t.ex. inte skulle vara möjligt för en restauratör att hålla upp en flaska vin på karaff för att servera drycken som husets vin, se prop. 1994/95:89 s. 93. Vidare anføres att rätten för en partihandlare att omförpacka eller buteljera (omtappa) varorna inte innefattar någon rätt till vidare förädling av varorna.

Ålderskontrollen vid försäljning av folköl m.m.

Ett övergripande syfte med alkohollagstiftningen är att begränsa tillgängligheten av alkohol för att därigenom minska alkoholkonsumtionen och att särskilt skydda ungdomar från alkoholens skadeverkningar. Att verka för alkoholfria ungdomsår, har sedan länge varit en av hörnstenarna i den svenska alkoholpolitiken, se SOU 1993:50 s. 118.

Vid detaljhandel med öl, får varor enligt 3 kap. 8 § första stycket alkohollagen inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut sådan dryck ska

enligt lagtexten förvissa sig om att mottagaren har uppnått föreskriven ålder. I lagens förarbeten sägs att om det föreligger tveksamhet beträffande en kunds ålder, ska legitimation begäras och att om legitimation inte lämnas ska försäljning vägras, se prop. 1994/95:89 s. 90. Enligt 1 kap. 3 och 6 §§ alkohollagen har öl en alkoholhalt som överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent, se 1 kap 3 och 6 §§ alkohollagen. Öl kallas i dagligt tal vanligen för folköl.

Det är emellertid väl känt att ålderskontrollen vid ölförsäljning är bristfällig. Ungdomens Nykterhetsförbund (UNF) påpekade redan år 1992 att ålderskontrollen i butikerna inte fungerade, se prop. 2000/01:97.

I den ovan angivna skrivelsen ställd till Regeringskansliet har Svensk Dagligvaruhandel framfört som sin uppfattning att ett system med försäljningstillstånd för folköl skulle förbättra förutsättningarna för kontroll och efterlevnad av alkohollagen (dnr S2006/9533/FH).

Detaljhandel med och servering av öl är inte tillståndspliktig verksamhet, jfr. 3 kap. 1 § alkohollagen. Dock finns föreskrifter om detaljhandel med öl i 5 kap. 6 § första stycket alkohollagen. Enligt denna bestämmelse är detaljhandel med öl tillåten bl.a. under villkor att verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel som är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel och där det bedrivs försäljning av matvaror. I 5 kap. 6 § alkohollagen stadgas också att den som bedriver detaljhandel med öl ska anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker.

Enligt 10 kap. 7 § alkohollagen döms bl.a. den som uppsåtligt eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid med 3 kap. 8 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader.

Föranleder detaljhandel med öl olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller följs inte bestämmelserna i alkohollagen, får kommunen, enligt 7 kap. 21 § alkohollagen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller meddela honom varning. Förbud meddelas för en tid av sex eller, vid upprepad eller allvarlig försummelse, tolv månader.

Möjligheten att meddela förbud mot detaljhandel med eller servering av öl vid upprepad eller allvarlig försummelse, ökades till att kunna avse en tid av tolv månader genom lagstiftning som trädde i kraft 1 juli 2001 (SFS 2001:414), se prop. 2000/01:97 s. 88. Regeringen konstaterade i förarbetena bl.a. att kontrollen av folkölsförsäljningen måste skärpas, se a. prop. s. 65.

Förbudet mot att bjuda underåriga på alkohol

Enligt 3 kap. 9 § första stycket alkohollagen är det förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 8 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker. Enligt 3 kap. 9 § andra stycket får spritdrycker, vin eller starköl inte överlämnas som gåva eller lån till någon som inte har fyllt 20 år. Öl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 18 år. Paragrafens tredje stycke har följande lydelse. Andra stycket gäller inte när någon bjuder på en alkoholdryck för förtäring på stället. Spritdrycker, vin eller starköl får dock inte bjudas den som inte har fyllt 20 år, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt. Detsamma gäller i fråga om öl beträffande den som inte fyllt 18 år.

Bestämmelsen i 3 kap. 9 § första stycket förbjuder s.k. langning, dels till den som enligt 8 § första stycket inte har åldern inne att själv köpa drycken och till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, dels genom att i större utsträckning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker, dels om det finns särskild anledning anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

I författningskommentaren till den ovan nämnda bestämmelsen om förbud mot gåvo- och lånetransaktioner, anfördes i samband med att den infördes den 1 januari 1995, att stadgandet inte innefattade ett förbud att bjuda på alkohol, dvs. låta den unge förtära alkohol. Vad som åsyftades med förbudet var i stället de gåvo- och lånetransaktioner som frånsett avsaknaden

av vederlag ligger försäljningen nära. Ett överlämnande av en alkoholdryck för senare förtäring är därför i princip otillåtet, se prop. 1994/95:89 s. 91.

Det framhölls i lagens förarbeten, att bestämmelsen inte utgör hinder för en förälder att vid något tillfälle bjuda sitt underåriga barn av en alkoholdryck samt att det var svårt att i lagtexten exakt avgränsa området för en straffsanktionerad regel som förbjuder tillhandahållande genom gåva eller lån men som gör det tillåtet att bjuda av drycken. Vidare anfördes i förarbetena att gränsdragningssvårigheter i praktiken torde kunna undvikas genom att ringa fall av brott mot regeln gjorts straffria, se 10 kap. 8 § alkohollagen, prop. 1994/95:89 s. 91.

Förbudet i 3 kap. 9 § alkohollagen är straffsanktionerat i 10 kap. 6 § alkohollagen som olovligt anskaffande av alkoholdrycker.

Genom lagstiftning som infördes den 1 juli 2001, SFS 2001:414, utökades förbudet mot att anskaffa alkoholdrycker till underåriga till att omfatta även att bjuda för förtäring på stället, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt.

Avsikten med det nyss nämnda förbudet är att förhindra att unga bjuds på sådana mängder alkohol att de riskerar att skadas, utnyttjas eller annars fara illa, se prop. 2000/01:97 s. 84. Någon exakt mängd alkohol som den unge kan bjudas på kan, enligt vad som framhölls i lagens förarbeten, inte anges utan måste vara beroende av den unges ålder och mognad, situationen under vilken han eller hon bjuds och hur han eller hon reagerar, se a. prop. s. 73. Som exempel på uppenbart oförsvarligt bjudande anfördes i lagens förarbeten, att låta ungdomar delta i spritfester och liknande. Även ett ofta återkommande bjudande av alkohol kan vara uppenbart oförsvarligt. Enligt vad som framhölls i förarbetena kunde vissa sådana förfaranden bedömas som så allvarliga att de bör leda till fängelsestraff, t.ex. om någon medvetet inriktar sig på att locka ungdomar att dricka sig berusade, se a. prop. s. 73. Det framhölls vidare i förarbetena att ett totalt förbud mot att bjuda den unge för förtäring på stället skulle leda för långt. Det skulle t.ex. medföra förbud att servera nattvardsvin till unga, att bjuda unga deltagare på

champagne vid en bröllopsfest och att låta sina barn ens i de övre tonåren få smaka på ett glas vin till maten., se a. prop. s. 73.

I socialutskottets betänkande bet. 2005/06:SoU12 anförde ett antal reservanter som sin uppfattning bl.a. att det i princip inte bör vara tillåtet att bjuda underåriga på alkohol, utöver något enstaka glas under mycket kontrollerade former, Res. 26 (m, fp, c).

Tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl och kommunernas handläggning av frågor om serveringstillstånd

Lagstiftningen på alkoholområdet syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar genom att minska den totala och alltför höga alkoholkonsumtionen. För att begränsa tillgängligheten av spritdrycker, vin och starköl, har införts bl.a. restriktiva regler för serveringstillstånd till restauranger och åldersgränser vid försäljning av alkoholdrycker såsom kompletterande åtgärder till lagstiftningen om detaljhandelsmonopolet för spritdrycker, vin och starköl.

Enligt 7 kap. 7 § alkohollagen får serveringstillstånd meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden ska också visa att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §. Om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, får serveringstillstånd, enligt 7 kap. 9 § alkohollagen, vägras även om kraven i 7 och 8 §§ är uppfyllda. Här kan nämnas att det i 7 kap. 9 § alkohollagen tidigare talades om olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt. Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2005, SFS 2004:1045, ändrades bestämmelsen på så sätt att begreppet "olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt" togs bort och ersattes med uttrycket "olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa". Förändringen syftade inte till någon egentlig förändring i sak, utan till att tydliggöra vilka omständigheter som kan föranleda att tillstånd vägras trots att kraven i alkohollagen bl.a. på sökandens

personliga och ekonomiska lämplighet är uppfyllda, se prop. 2003/04:161 s. 109. Det framhölls i nämnda förarbeten att polismyndighetens och miljöförvaltningens sakliga invändningar mot en ansökan om tillstånd ska tillmätas stor vikt samt att hänsynen till hälsa och säkerhet alltid ska väga tyngre än rent konkurrensmässiga hänsyn.

Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får, enligt 6 kap. 4 § alkohollagen, servering av spritdrycker, vin och starköl påbörjas tidigast klockan 11.00 och avslutas senast kl. 01.00. Vid tillståndsmyndighetens prövning ska sådana olägenheter och risker som avses i 7 kap. 9 § särskilt beaktas.

I förarbetena till lagstiftningen, i samband med alkohollagens (1994:1738) tillkomst, konstaterades bl.a. att regleringen av serveringstiderna är en alkoholpolitisk åtgärd som syftar till att motverka olägenheter som onykterhet och oordning samt störningar för omgivningarna runt restaurangerna. Vidare konstaterades där att sociala hänsyn ska ha klart företräde framför affärsmässiga eller konkurrensmässiga sådana vid bedömningen av frågor om tillstånd till servering av alkoholdrycker. Regeringen framhöll vidare att polismyndigheters och miljöförvaltningars yttranden och inställningar alltid ska tillmätas stor betydelse vid bestämmande av serveringstider samt att detta gäller inte minst vid prövning av ansökningar om tillstånd till servering efter kl. 01.00, se prop. 1994/95:89 s. 98.

Kommunernas alkoholpolitiska program inom serveringsområdet innehåller huvudsakligen riktlinjer för bedömningen av ansökningar om serveringstillstånd, avgifter för ansökningar om tillstånd och för tillsyn samt kriterier för bedömning av uttrycket alkoholpolitiska olägenheter (se prop. 2003/04:161 s. 66). Regeringen framhöll i samband med det senast nämnda lagstiftningsarbetet att, när det gäller frågor om ordning och säkerhet, brottsbelastade eller socialt belastade områden eller risk för överetablering med ordningsstörningar som följd, det är av största vikt att kommunen har stöd i sin uppfattning av polismyndigheten, se a. prop. s. 67. Vidare angavs där att miljöförvaltningens inställning också är av stor betydelse vid befarad risk för störning i samband med en restaurangetablering.

Vid den tillsyn som sker av kommunernas tillståndsgivning har kunnat konstateras att det förekommer att det brister i fråga om kommunernas tillämpning av alkohollagen i så måtto att polismyndighetens yttranden inte beaktats i tillräcklig grad och i fråga om att följa de av respektive kommunfullmäktige antagna riktlinjer för serveringstillstånd. Det kan exempelvis gälla frågor om den tid inom vilken servering av spritdrycker, vin och starköl får ske.

Här kan nämnas att Alkoholförselutredningen i sitt betänkande Gränslös utmaning – alkoholpolitik i ny tid, SOU 2005:25, övervägde frågor om serveringstider och föreslog bl.a. att kommunerna inte skulle ha möjlighet att tillåta servering av alkoholdrycker efter kl. 03.00, se SOU 2005:25 s. 21, se även remissammanställningen.

Sveriges Hotell & Restaurangföretagare har, beträffande cateringverksamhet och tillstånd till servering av alkoholdrycker, påtalat dels att tillämpningen skiljer sig över landet, dels påtalat att det borde vara möjligt att ha ett fast tillstånd för cateringverksamhet med anmälningsplikt (dnr S2006/9200/FH).

Sanktionssystemets utformning

Sveriges Hotell & Restaurangföretagare har i den ovan omtalade skrivelsen till Regeringskansliet anført bl.a. att presumptionen för sanktionernas tillämpning enligt alkohollagen bör vara i första hand varning och om särskilda skäl finns återkallelse (dnr S2006/9200/FH).

Enligt 7 kap. 19 § alkohollagen ska kommunen återkalla serveringstillstånd i vissa särskilt angivna situationer, bl.a. om tillståndshavaren inte följer de för servering eller för serveringstillstånd gällande bestämmelserna i alkohollagen.

I stället för återkallelse enligt 19 § kan tillståndshavaren, enligt 7 kap. 20 § alkohollagen, dock meddelas varning om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd. I förarbetena till alkohollagen uttalades i fråga om de olika sanktionsformerna återkallelse och varning bl.a. följande. Utgångspunkten är att återkallelse ska ske i de fall som anges i 19 §. Om tillståndshavaren vidtar erforderliga åtgärder för att rätta till

förhållandena så att det kan antas att verksamheten i fortsättningen kommer att bedrivas i enlighet med gällande föreskrifter och meddelade villkor kan dock ingripandet begränsas till varning. Även andra fall kan tänkas, t.ex. då en överträdelse av en föreskrift varit tillfällig eller berott på ett missförstånd eller dylikt, se prop. 1994/95:89 s. 110.

Företeelser knutna till alkoholhantering såsom vinprovningar och rumsservice

I samhället förekommer företeelser med anknytning till alkoholhantering, såsom vinmässor samt provningar av vin och öl. Sådana arrangemang äger ofta rum inom ramen för ett befintligt serveringstillstånd och det förekommer också att en partihandlare exempelvis i samband med en vinprovning kommer och berättar om aktuella viner.

En partihandlare, liksom en tillverkare, kan idag servera alkoholdrycker mot ersättning om denne erhållit ett serveringstillstånd. För att erhålla ett stadigvarande serveringstillstånd ställs krav på bl.a. kök för allsidig matlagning. För erhållande av ett tillfälligt serveringstillstånd krävs att lagad mat tillhandahålls. Ett annat förekommande arrangemang för den partihandlare som önskar anordna provning av alkoholdrycker för allmänheten i form av en s.k. vinmässa, tillgår så att en mässrestaurang, som har serveringstillstånd, köper in de aktuella vinerna av partihandlarna och låter personal anställd av tillståndshavaren servera vinerna inom ramen för serveringstillståndet. Det förekommer också att partihandlaren sedan kommer till mässan och informerar om vinerna. Ansvar för beträffande tillsyn och ålderskontroll m.m. ligger sålunda på tillståndshavaren.

Vissa partihandlare vill emellertid få möjlighet att rikta sig direkt till allmänheten med s.k. vinmässor eller vinprovningar utan att behöva tillhandahålla lagad mat. Detta torde bland annat vara ett sätt att marknadsföra sig mot konsumenterna.

Enligt en grundläggande bestämmelse om marknadsföring av alkoholdrycker i 4 kap. 8 § alkohollagen, ska särskild måttfullhet iakttas vid marknadsföring av sådana drycker till kon-

sumenter. Där stadgas också att marknadsföringsåtgärd som är påträngande eller uppsökande eller som uppmanar till bruk av alkohol inte får föras. Alkoholreklamregleringen utgör sedan länge en del av folkhälsopolitiken och den syftar ytterst till att begränsa konsumtionen av alkohol, se prop. 2003/04:161 s. 24.

Vidare gäller att den som tillverkar, säljer eller förmedlar försäljning av alkoholdrycker, på grund av det s.k. gåvoförbudet i 4 kap. 9 § alkohollagen, inte får bjuda allmänheten på smakprov av några alkoholdrycker.

Genom lagstiftning, som trädde i kraft den 1 juli 2001 (SFS 2001:414), infördes en bestämmelse i alkohollagen som ger Systembolaget AB en möjlighet att bedriva provning av alkoholdrycker för allmänheten enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

Många hotell erbjuder sina gäster rumsbetjäning eller rums-service. Med detta uttryck avses här servering av mat och dryck, inklusive alkoholdrycker för det fall hotellet har tillstånd till servering av sådana drycker, på hotellrummet. Rumsservice är inte reglerat i alkohollagen. Detta medför, enligt vad Sveriges Hotell & Restaurangföretagare uppger i sin skrivelse till regeringen, att tillämpningen varierar mellan olika kommuner (dnr S2006/9200/FH). Det har upplysts att Stockholms kommun har valt att bevilja alkoholservering via rumsservice under de tidpunkter då hotellets serveringstillstånd i övrigt medger servering.

Av intresse i sammanhanget är exempelvis bestämmelsen i 6 kap. 3 § alkohollagen, av vilken framgår att på serveringsställe där serveringstillstånd gäller ska tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden.

Brandskydd på serveringsställe

Länsstyrelsen i Stockholms län har i en skrivelse ställt till Socialdepartementet föreslagit att 7 kap. 8 § alkohollagen ändras så att även de som har stadigvarande tillstånd att endast servera slutna sällskap också kan få sina serveringstillstånd åter-

kallade om de allvarligt åsidosätter brandskyddsbestämmelserna (dnr S2005/2373/FH).

Enligt lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD), som föregick alkohollagen, skulle man vid tillståndsprövningen särskilt beakta serveringsställets tjänlighet för ändamålet. Här låg bl.a. ett krav på att ett serveringsställe måste uppfylla krav som ställts i annan lagstiftning, t.ex. brandskyddslagstiftningen. I alkohollagen infördes inte någon bestämmelse om allmänna krav på en serveringslokals allmänna tjänlighet för ändamålet. I prop. 1994/95:89 uttalades visserligen i den allmänna delen att lokaler med serveringstillstånd även fortsättningsvis borde uppfylla vissa grundkrav. Bl.a. uttalades att lokalen skulle vara godkänd av brandskydds-, arbetarskydds- och hälsoskyddsmyndigheter, se a. prop. s. 64. Några allmänna krav avseende lokalprövningen togs emellertid inte in i alkohollagen. Alkoholutredningen kom i dess betänkande Bestämmelser om alkoholdrycker (SOU 2000:59 s. 220) fram till att problem med åsidosättande av t.ex. brandskyddsbestämmelser borde lösas inom ramen för respektive speciallagstiftning. Alkoholutredningen anförde därvid bl.a. att alkohollagen är en alkoholpolitiskt motiverad lag som inte borde utnyttjas för att tillgodose behov av kontrollmöjligheter på andra områden. Utredningens bedömning blev därmed att åsidosättande av bl.a. brandskyddsföreskrifter inte borde vara en självständig grund för återkallelse av serveringstillstånd, (SOU 2000:59 s. 200).

Vad gäller frågan om åsidosättande av brandskyddsföreskrifter, kom dåvarande regeringen, i motsats till Alkoholutredningen, fram till att ett sådant åsidosättande samt tillåtande av brottslig verksamhet på serveringsstället ska vara självständiga grunder för återkallelse av serveringstillstånd enligt alkohollagen (prop. 2000/01:97 s. 45). Den förändring som företogs i anledning av regeringens förslag i detta avseende, var att det i 7 kap. 8 § första stycket alkohollagen, som handlar om förutsättningar för meddelande av tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under viss period, lades till en bestämmelse om att serveringsstället även ska vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt (a. prop. s 47).

Vid införandet av den aktuella lagbestämmelsen, framhöll dåvarande regeringen att det är av särskild vikt att lokaler med serveringstillstånd alltid har ett väl fungerande brandskydd, men gjorde inget uttalande om att frågan om brandskydd skiljde sig beträffande andra serveringstillstånd än de stadigvarande till allmänheten.

Tillsyn över marknadsföring av bl.a. alkoholhaltiga drycker m.m.

I propositionen Alkoholpolitiska frågor gjorde dåvarande regeringen bedömningen att det borde utredas om behov finns av förändringar med avseende på behörig tillsynsmyndighet och rättslig instans för bedömning av marknadsföringen av bl.a. alkoholhaltiga drycker (prop. 2003/04:161 s. 60).

Tillsynsansvaret över reglerna om marknadsföring av alkoholdrycker är delat. Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och polismyndigheten. Beträffande tillsyn över vissa av alkohollagens bestämmelser om marknadsföring hänvisas i 8 kap. 1 a § alkohollagen till marknadsföringslagens (1995:450) regler. Det är i sådana fall Konsumentverket/Konsumentombudsmannen som har tillsynen över marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter. I fråga om marknadsföring på serveringsställen, får tillsyn enligt vad som sägs i 8 kap. 1 a § alkohollagen, också utövas av kommunen. Kommunerna förfogar dock inte över några marknadsrättsliga sanktioner, utan i stället gäller alkohollagens sanktioner om återkallelse och varning.

Genom en hänvisning i alkohollagen till 14 § marknadsföringslagen klargörs att det är förbud och ålägganden som kan tillgripas som sanktioner vid överträdelse av den särskilda alkoholreklamregleringen. Talan om vissa förbud eller ålägganden förs vid Marknadsdomstolen. Talan får väckas av bl.a. Konsumentombudsmannen. I vissa fall ska dock talan i stället väckas vid Stockholms tingsrätt, vars beslut överklagas hos Marknadsdomstolen utom då fråga är om utdömande av vite. I sådana fall ska domar och beslut överklagas till hovrätt.

Statens folkhälsoinstitut eller en kommuns beslut enligt alkohollagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får, enligt 9 kap. 2 § alkohollagen, överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Fråga om ansvar för brott mot alkohollagen prövas av allmän domstol.

I detta sammanhang bör beaktas att Konsumentombudsmannen har viss tillsyn över marknadsföring och reklam också enligt tobakslagen (1993:581). Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2005 (SFS 2005:369) förtydligades reglerna i tobakslagen beträffande tillsyn över att lagstiftningen följs och Konsumentombudsmannen utpekades i lagen som ansvarig för tillsynen. Kommunerna fick ansvaret för marknadsföringen vid försäljningsställena. Konsumentverkets möjlighet att utföra tillsyn vid försäljningsställena kvarstod också.

Konsumentverket har i en skrivelse ställt till Socialdepartementet anfört att den övergripande tillsynen över marknadsföring på folkhälsoområdet skiljer sig från verkets/Konsumentombudsmannens tillsynsområden i övrigt och att det mot bakgrund av alkoholreklamreglernas syfte att skydda folkhälsan bör övervägas om tillsynen över lagstiftningen bör läggas på en annan myndighet (dnr S2003/2380/FH).

Gårdsförsäljning

Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får bedrivas endast av Systembolaget AB. Därmed följer att det är förbjudet för tillverkare av exempelvis vin att på vingården sälja det egenhändigt producerade vinet till konsumenter. Däremot kan tillverkaren servera vin mot ersättning om han eller hon har erhållit ett serveringstillstånd. För att erhålla tillstånd till servering av vin ställs bl.a. krav på kök för allsidig matlagning. Nämnade regler gäller också för starköl. Vidare gäller att en tillverkare av alkoholdrycker, på grund av det s.k. gåvoförbudet i alkohollagen, inte får bjuda allmänheten på smakprov av några alkoholdrycker.

Frågan om försäljning av egenproducerade spritdrycker, vin och starköl till konsumenter, s.k. gårdsförsäljning, kommer sålunda i konflikt med den grundläggande regeln i alkohollagen

om att detaljhandel med sådana drycker ska vara förbehållen ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget), som staten äger. De bakomliggande motiven för detaljhandelsmonopolet är bl.a. att detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl ska på grund av dessa dryckers skadeverkningar inte överlåtas till konkurrens och privata vinstintressen. Konkurrens och privata vinstintressen anses leda till aktiv marknadsföring och aktiv försäljning och därmed ökad konsumtion. Vidare kommer frågan om s.k. gårdsförsäljning i konflikt med grundläggande regler i alkohollagen om marknadsföring av aktuella drycker.

Vidare kan här anmärkas att man i Finland, där det finns ett försäljningsmonopol avseende alkoholdrycker, har infört rätt till gårdsförsäljning. Det har upplysts att Europeiska kommissionen ifrågasätter den finländska gårdsförsäljningen mot bakgrund av att den kan anses strida mot EG-rätten. Statliga handelsmonopol är tillåtna enligt EG-rätten så länge de är icke-diskriminerande i förhållandet mellan inhemska varor och varor från andra medlemsstater.

Marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker m.m.

Kommissionen (DG ENTR) har till Sveriges utrikesminister överlämnat en skrivelse med en formell underrättelse rörande bestämmelsen i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen (dnr S2007/3209/FH).

Kommissionen har i skrivelsen framfört som sin uppfattning att bestämmelsen i 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen utgör ett hinder för den fria rörligheten för dessa dryckestyper och för friheten att tillhandahålla reklamtjänster med avseende på dessa dryckestyper, vilket står i strid med artiklarna 28 respektive 49 i EG-fördraget samt att Sverige genom att införa den aktuella bestämmelsen i lagstiftningen har underlåtit att fullgöra sina skyldigheter enligt artiklarna 28, 30 och 49 i EG-fördraget.

Enligt 4 kap. 11 b § andra stycket alkohollagen får vid marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker till konsument i kommersiell annons inte användas sådant varukännetecken som i sin helhet eller till någon del är i bruk för en alkoholdryck eller

är inarbetat eller registrerat för en sådan dryck i enlighet med vad som är föreskrivet för varumärken. Detsamma gäller vid marknadsföring av alkoholdrycker som innehåller högst 15 volymprocent alkohol till konsumenter för varukännetecken som i sin helhet eller till någon del är i bruk, inarbetat eller registrerat för en alkoholdryck som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol.

I sammanhanget bör noteras innehållet i den aktuella paragrafens första stycke. Enligt denna bestämmelse ska marknadsföring i kommersiell annons av alkoholhaltiga lättdrycker till konsumenter, utformas på ett sådant sätt att den inte kan förväxlas med marknadsföring av alkoholdryck. Enligt samma lagrum ska marknadsföring i kommersiell annons av alkoholdrycker som innehåller högst 15 volymprocent till konsumenter, utformas på sådant sätt att den inte kan förväxlas med marknadsföring av alkoholdryck som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol.

I de fall då marknadsföring av alkoholdrycker som innehåller högst 15 volymprocent alkohol är tillåten, får dock enligt en undantagsbestämmelse i paragrafens tredje stycke, sådan marknadsföring som avses i första stycket och sådant varukännetecken som avses i andra stycket användas även vid marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker.

Enligt 4 kap. 11 b § fjärde stycket alkohollagen tillämpas inte bestämmelserna om marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker i första och andra styckena i de fall då detta är oskäligt.

Med alkoholdryck förstås, enligt 1 kap. 3 § alkohollagen, en dryck som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol. Alkoholdrycker delas i alkohollagen in i spritdrycker, vin, starköl och öl. Med lättdryck förstås, enligt 1 kap. 7 § alkohollagen, dryck som antingen är fri från alkohol eller innehåller högst 2,25 volymprocent alkohol.

Den aktuella bestämmelsen i 4 kap. 11 b § alkohollagen begränsar möjligheterna att vid marknadsföring till konsumenter göra indirekt reklam för drycker med högre alkoholhalt. Syftet med bestämmelsen i 4 kap. 11 b § alkohollagen är att vid marknadsföring till konsumenter, minska möjligheterna att göra in-

direkt reklam för drycker med högre alkoholhalt (prop. 2003/04:161 s. 107).

Här kan nämnas att det tidigare gällande förbudet mot alkoholreklam i tryckta skrifter i 4 kap. 11 § alkohollagen ändrades genom lagstiftning som trädde i kraft den 15 maj 2003 (SFS 2003:166) och begränsades därigenom till att omfatta endast alkoholdrycker som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol. Den aktuella lagändringen var en följd av Marknadsdomstolens dom den 5 februari 2003 i det s.k. Gourmet-målet (MD 2003:5).

Bakgrunden till bestämmelsen i 4 kap. 11 b § alkohollagen är bl.a. att det konstaterats att en reklamkampanj för lättöl, leder till ökad försäljning av samma märkes starköl, se Alkoholreklamutredningens betänkande SOU 1998:8 s. 137 och prop. 2003/04:161 s. 46. Alkoholreklamutredningen konstaterade i sitt betänkande att varumärkena ofta är identiskt eller snarlikt utformade för lättare öl och starkare öl samt att redan på grund av detta fungerar lättölsreklamen som reklam för starkare öl.

Enligt uppgift i Alkoholreklamutredningens betänkande SOU 1998:8 s. 137, hade Svenska Bryggareföreningen (numera Sveriges Bryggerier) förklarat att lättölsreklamen i första hand är en varumärkesfråga: reklamen ökar kännedomen om och good-will-värdet av ett varumärke. Att bryggerierna då koncentrerade sig på lättölsreklamen, konstaterade utredningen, hade samband med att kommersiella annonser för starköl då inte var tillåtna, se SOU 1998:8 s. 137.

I förarbetena till bestämmelsen i 4 kap. 11 b § alkohollagen konstaterade dåvarande regeringen bl. a. att det i många fall torde vara användningen av varukännetecken som medför att marknadsföringen för de olika dryckerna kan förväxlas (en situation som primärt berörs i bestämmelsens första stycke) eller utgöra indirekt reklam för en dryck med högre halt och att detta fall behandlas i bestämmelsens andra stycke (prop. 2003/04:161 s. 108).

Privatimport av spritdrycker, vin och starköl

EG-domstolen meddelade den 5 juni 2007 dom i mål C-170/04 Rosengren m.fl. mot Riksåklagaren (domen numera publicerad i EUT). Domstolen har slagit fast att en sådan nationell bestämmelse om förbud mot att privatpersoner importerar alkoholdrycker som den som föreskrivs i 4 kap. 2 § första stycket alkohollagen, utgör en obefogad kvantitativ importrestriktion av den fria rörligheten för varor.

Av 5 kap. 1 och 2 §§ alkohollagen framgår att detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får bedrivas endast av det för ändamålet bildade aktiebolaget, detaljhandelsbolaget, som ägs av staten. En bärande princip i svensk alkohollagstiftning har sedan länge varit att handeln med spritdrycker, vin och starköl ska förbehållas organ, i vilket det allmänna äger bestämmande inflytande och enskilt vinstintresse saknas. Motivet är övertygelsen att konkurrens och privat vinstintresse leder till aktiv marknadsföring och aktiv försäljning samt därmed ökad konsumtion. Lagstiftningen på alkoholområdet syftar till att skydda folkhälsan från alkoholens skadeverkningar genom att minska den totala alkoholkonsumtionen. Närmare bestämt syftar lagstiftningen till att begränsa alkoholens tillgänglighet och att särskilt skydda ungdomar från alkoholens skadeverkningar. Genom bland annat reglerna om detaljhandelsmonopolet kan de angivna syftena uppnås.

Enligt 1 kap. 8 § andra stycket alkohollagen, förstås med försäljning varje tillhandahållande av dryck mot ersättning. Försäljning till konsument benämns i bestämmelsen detaljhandel, eller om den sker för förtäring på stället, servering. Vidare stadgas där att annan försäljning benämns partihandel.

Allmänna bestämmelser för försäljning av alkoholdrycker finns i 3 kap. alkohollagen. I 3 kap. 8 § första stycket alkohollagen stadgas bl.a. att vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får varor inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Enligt 3 kap. 8 § tredje stycket alkohollagen får alkoholdrycker inte lämnas ut om det finns särskild anledning anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon. Vidare framgår av 3 kap. 9 § första stycket alkohollagen

att det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 8 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet, enligt samma lagrum, att i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Av 5 kap. 1 § andra stycket alkohollagen framgår att detaljhandelsbolaget inte får exportera eller tillverka spritdrycker, vin och starköl samt att bolaget får importera sådana drycker endast för att kunna fullgöra den skyldighet som anges i 5 §, den s.k. privatimporten eller Systembolagets importservice.

Enligt 5 kap. 5 § alkohollagen ska spritdrycker, vin eller starköl som inte hålls i lager på begäran anskaffas.

Rätten till införsel av spritdrycker, vin eller starköl till Sverige regleras i 4 kap. 2 § alkohollagen. Enligt 4 kap. 2 § första stycket alkohollagen får spritdrycker, vin och starköl föras in till landet endast av den som enligt 1 § första stycket är berättigad att bedriva partihandel med sådana varor samt av detaljhandelsbolaget för att kunna fullgöra den skyldighet som anges i 5 kap. 5 §. Enligt 4 kap. 1 § första stycket alkohollagen får partihandel med spritdrycker, vin eller starköl bedrivas endast av den som har godkänts som upplagshavare eller registrerats som varumottagare för sådana varor enligt 9 eller 12 § lagen (1994:1564) om alkoholskatt. Av detta följer att rätten till partihandel endast avser den dryck som omfattas av godkännandet som upplagshavare eller registreringen som varumottagare enligt bestämmelserna i lagen om alkoholskatt.

I 4 kap. 2 § andra stycket alkohollagen anges i vilka fall privat införsel är tillåten. Enligt andra punkten i samma stycke är införsel av alkohol tillåten för resande som fyllt 20 år för eget eller familjens personliga bruk eller som gåva till närstående för dennes eller dennes familjs personliga bruk. I 4 kap. 2 § alkohollagen finns ingen bestämmelse om rätt till införsel avseende kommersiella försändelser till enskilda. Enligt 5 kap. 5 § alkohollagen ska emellertid, som framgår av det ovan sagda, Systembolaget på begäran anskaffa spritdrycker, vin eller starköl som inte hålls i lager.

I 10 kap. 10 § alkohollagen stadgas att bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och utförsel av alkoholdrycker finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

I det s.k. Rosengren-målet konstaterade EG-domstolen, i domen den 5 juni 2007, att en sådan nationell bestämmelse om förbud mot att privatpersoner importerar alkoholdrycker som den som föreskrivs i 4 kap. 2 § första stycket alkohollagen ska bedömas mot bakgrund av artikel 28 EG-fördraget (EG), dvs. bestämmelsen som stadgar att kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan ska vara förbjudna mellan medlemsstaterna. Enligt domstolen rör det aktuella förbudet inte monopolets utövande av sin särskilda funktion, och den kan följaktligen inte anses avse monopolets existens (se domen p. 20-27). Vidare kom domstolen fram till att det aktuella förbudet utgör en kvantitativ importrestriktion i den mening som avses i artikel 28 EG, även om detaljhandelmonopolets innehavare enligt alkohollagen på begäran ska anskaffa och således, i förekommande fall, importera de berörda dryckerna. Enligt domstolen kan det aktuella förbudet inte anses grundat på hänsyn till intresset att skydda människors hälsa och liv enligt artikel 30 EG, eftersom det inte är ändamålsenligt för att uppnå syftet att allmänt begränsa alkoholkonsumtionen, och det inte står i proportion till syftet att skydda ungdomar mot alkoholkonsumtionens skadeverkningar. I domskälen ställde domstolen frågan huruvida målet att skydda ungdomars hälsa kan uppnås på ett minst lika effektivt sätt genom tänkbara åtgärder som inte undergräver principen om fri rörlighet för varor i samma utsträckning och som kan ersätta det aktuella förbudet (domen p. 55). Domstolen redogjorde därefter för ett system med ålderskontroller som genomförs genom en deklaration i vilken de importerade dryckernas adressat, på ett formulär som bifogas varorna i samband med importen, intygar att han fyllt 20 år. Enligt domstolen tydde de uppgifter som framkommit i målet inte i sig på att ett sådant system, förenat med lämpliga straffrättsliga sanktioner vid överträdelse, nödvändigtvis vore mindre effektivt än det system som tillämpas av Systembolaget.

1. The first part of the document is a letter from the author to the editor.

2. The second part is a letter from the editor to the author.

3. The third part is a letter from the author to the editor.

4. The fourth part is a letter from the editor to the author.

5. The fifth part is a letter from the author to the editor.

6. The sixth part is a letter from the editor to the author.

7. The seventh part is a letter from the author to the editor.

8. The eighth part is a letter from the editor to the author.

9. The ninth part is a letter from the author to the editor.

10. The tenth part is a letter from the editor to the author.

Stockholms stads riktlinjer för serveringstillstånd

Staden har genom det av kommunfullmäktige (KF) antagna "Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska programmet – STAN programmet" lagt grunden för hur de alkoholpolitiska målen ska uppnås. Med utgångspunkt från detta program har KF antagit riktlinjer för serveringstillstånd, enligt 7 kap. 9 § alkohollagen (AL). Där anges att kommunerna ska utarbeta alkoholpolitiska program. Detta program benämns i Stockholms stad riktlinjer för serveringstillstånd, i syfte att undvika förväxling med stadens olika program.

Riktlinjerna har sin utgångspunkt i "Handbok Alkohollagen" som Statens Folkhälsoinstitut (FHI) i sin egenskap av nationell tillsynsmyndighet utgivit till vägledning för kommunerna.

Denna sammanställning bygger på beslut om riktlinjer för serveringstillstånd antagna av KF 1995-10-16 och genomförda revideringar beslutade 1999-12-13, 2002-04-08 och 2005-06-07.

Riktlinjerna innehåller följande:

1. Alkohollagens grundläggande bestämmelser för serveringstillstånd och ramar för kommuner att utarbeta "egna regler" – riktlinjer för serveringstillstånd.
2. Övergripande ställningstaganden.
3. Serveringstider.
4. Tillfälliga serveringstillstånd.
5. Tillfälligt utökade serveringstider.
6. Uteserveringar.
7. Serveringstillstånd för cateringföretag.
8. Remissinstanser och lokalt inflytande.
9. Tillsyn och sanktioner.

1. Alkohollagens grundläggande bestämmelser för serveringstillstånd och ramarna för kommuner att utarbeta "egna regler" – riktlinjer för serveringstillstånd

En ansökan om serveringstillstånd bedöms utifrån alkohollagens krav. Av 7 kap 7 § AL framgår att servering endast får meddelas den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden är lämplig att utöva verksamheten. Av 7 kap 8 § AL framgår att serveringen ska ha ett kök för allsidig matlagning, att serveringsstället ska tillhandahålla lagad mat och att serveringsstället ska vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt.

Något lägre krav gäller för tillfällig servering avseende lokalens beskaffenhet, ifråga om tillagningen och tillhandahållandet av lagad mat.

För att det ska kunna anses vara fråga om ett sådant kök för allsidig matlagning som ger möjlighet till tillagning av ett varierat och komplett utbud av lagad mat från råvaror bör krävas att köket minst är godkänt för hantering av tvättade eller skalade rotfrukter, rensad och filead fisk och detaljstyckat kött. För renodlade köttrestauranger bortfaller kravet på att filead fisk ska kunna hanteras. För renodlade fiskrestauranger gäller motsvarande avseende detaljstyckat kött.

Vid bedömningen av köket ska man således ta hänsyn till verksamhetens inriktning. Lagad mat ska kunna beställas under hela den tid serveringsstället har öppet. Ett minimikrav är att det finns tre förrätter, tre huvudrätter och tre efterrätter.

När ovanstående är klarlagt följer en prövning utifrån kommunens alkoholpolitiska program – 7 kap. 9 § AL (i Stockholm benämnt riktlinjer för serveringstillstånd). Serveringstillstånd får vägras även om de grundläggande kraven om lämplighet och lokal är uppfyllda om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. Det finns alltså ingen generell "rätt" att få serveringstillstånd.

Kommunen ska bedöma om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. Polismyndighetens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och miljöförvaltningens bedömning av risken för att störningar uppkommer för närboende ska tillmätas stor vikt i tillståndsprövningen.

Det ska för en kommun vara möjligt att förhindra restaurangetablering med servering av alkoholdrycker i särskilt känsliga områden, såsom i närheten av skolor, ungdomsgårdar eller där många ungdomar annars brukar samlas eller i områden med känd missbruksproblematik. Om antalet restauranger i ett område har ökat eller riskerar att öka i en sådan omfattning att påvisbara olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa är för

handen bör kommunen som tillståndsmyndighet kunna vägra nya serveringstillstånd i området.

Kommunen kan i det alkoholpolitiska programmet precisera vilka allmänna kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om servering kan orsaka olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. En individuell prövning måste dock alltid göras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Ett avslag på en ansökan om tillstånd måste alltid motiveras, antingen med hänvisning till sökanden eller serveringsstället eller till att olägenheter i form av ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa kan befaras uppstå genom den tilltänkta etableringen. Skälen för bedömningen måste preciseras i beslutet. Ett avslag på en ansökan kan således inte enbart grundas på att det kommunala alkoholpolitiska programmet förbjuder etablering på ett visst angivet sätt eller en viss angiven plats. Ibland ingår svåra avvägningar vid tillståndsprövningen där olika intressen ställs mot varandra. Alkohollagstiftningen har dock tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. Av detta följer att i de fall alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska ska de alkoholpolitiska hänsynen ha företräde.

Vid varje prövning av ett nytt tillstånd (ansökan) och vid varje väsentlig utökning av verksamheten (anmälan) i en befintlig restaurang, ska tillståndsmyndigheten beakta risken för att det kan uppstå olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Exempel på förhållanden som kan behandlas i det alkoholpolitiska programmet/riktlinjerna är:

- serveringstider,
- restaurangens inriktning (till exempel etableringsprinciper vad gäller renodlade matrestauranger, restauranger med nöjesverksamhet eller restauranger som vänder sig till ungdom etc.),
- restaurangtäthet (när det blir fråga om överetablering),
- närhet till idrotts- eller nöjesanläggningar,
- hur ungdomar ska skyddas,
- etablering i närhet av trafikleder,
- etablering i områden med känd missbruksproblematik eller hög brottsbelastning
- restaurangetablering i bostadsområden.

Redan vid farhågor om att olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa ska uppstå kan tillstånd vägras. Det krävs dock att det redovisas vilka olägenheter det är fråga om. Dessutom måste tillståndsmyndigheten ange grunden för att olägenheter är att befara, till exempel sakförhållanden i närområdet, om alkoholpolitiska problem redan förekommer i området eller bedömningar från andra myndigheter. Om sålunda polismyn-

digheten befarar att en restaurangetablering innebär risk utifrån allmänna ordningssynpunkter eller om miljöförvaltningen bedömer att etableringen innebär risk för störningar för närboende bör detta tillmätas stor betydelse. Tillståndsmyndigheten måste dock i varje enskilt fall göra en egen bedömning och motivera varje beslut utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Enbart en hänvisning till det alkoholpolitiska programmet/riktlinjerna är således inte tillräckligt.

2. Övergripande ställningstaganden

Restaurangens inriktning ska vara avgörande vid etablering i områden med en hög brottslighet. Den inriktning en tillståndshavare väljer och den profil som skapas är ofta av avgörande betydelse för ordningsförhållandena i och kring en restaurang. Önskade beteenden i form av t.ex. berusningsdrickande eller användande av droger går erfarenhetsmässigt ofta hand i hand med viss inriktning och profil. Restaurangägarna är trendsättare. Etablering av restauranger som främst är inriktade på att servera mat förordas i den aktuella kategorin av områden framför restauranger med nöjesinriktning. En sådan *etableringsprincip* kan inverka positivt på ett redan brottsbelastat område.

Inga *serveringstider* efter den så kallade normaltiden klockan 01.00 bör ges i sådana områden där störningar för närboende redan föreligger vilka på grund av en hög restaurangtätthet inte kan härledas till någon enskild restaurang. Därutöver förordas provotider i dessa områden såväl vid medgivande av serveringstider före klockan 01.00 som fram till denna tidpunkt.

En *gemensam policy* bör råda i staden, det vill säga tillståndsmyndigheten bör följa de av *miljö- och hälsoskyddsnämnden* antagna riktlinjerna beträffande serveringstider i syfte att gemensamt förebygga ohälsa för stadens invånare.

Respektive remissinstans *ska yttra sig utifrån sitt kompetensområde* det vill säga miljö- och hälsoskyddsnämnden yttrar sig utifrån de omgivningshygieniska faktorerna, polismyndigheten utifrån ordnings- och säkerhetsförhållandena och stadsdelsnämnderna utifrån de sociala förhållandena.

Alkoholservering ska ingå i ett seriöst sammanhang. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med *idrottsevenemang eller evenemang som riktar sig främst till ungdom*.

Sådana verksamheter som inte överhuvud taget ska medges serveringstillstånd är *sexklubbar och drogliberala rörelser*.

Det är mycket angeläget att de *sociala aspekterna* lyfts fram när ansökningar om serveringstillstånd ska avgöras. Stadsdelsnämndernas yttrande ska väga tungt vid den slutliga bedömningen.

Tillståndshavare åtar sig att se till att överträdelser mot gällande lagar om *diskriminering* inte förekommer inom sin verksamhet samt är införstådd med att överträdelse kan leda till indragning av serveringstillståndet.

3. Serveringstider

Frågan om serveringstider regleras dels av 6 kap. 4 § AL, dels av 7 kap 9 § AL (stadens riktlinjer för serveringstillstånd). I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten enligt 7 kap 5 § 3 st AL meddela de villkor som behövs. Villkor om förordnade ordningsvakter kräver samråd med polismyndigheten.

I 6 kap. 4 § AL stadgas att servering av alkoholdrycker får påbörjas tidigast klockan 11:00 och avslutas senast klockan 01:00, om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat. Detta är den så kallade normaltiden. I Stockholms stad gäller som senaste serveringstid kl. 05.00. Reglerna om serveringstider utgör enligt 6 kap. 4 § AL en inte oväsentlig del av den svenska alkoholpolitiken och sociala hänsyn ska därför ha klart företräde framför affärsmässiga eller konkurrensmässiga sådana. Remissinstansernas yttranden och inställning ska alltid tillmätas stor betydelse vid bestämmande av serveringstider.

Tillståndsmyndigheten måste i varje enskilt fall särskilt beakta sådana olägenheter och risker som avses i 7 kap. 9 § AL, i samband med utsträckning av serveringstiden. Med detta menas olägenheter ifråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Tillstånd för serveringstid efter klockan 01.00

För att serveringstillstånd till allmänheten med senare serveringstid än klockan 01.00 ska beviljas gäller följande.

1. Serveringsverksamheten ska förenas med en effektiv tillsyn, såväl förebyggande som inre och yttre.
2. Stadsdelsnämndens, miljöförvaltningens och polismyndighetens yttranden ska tillmätas stor betydelse vid besluten.
3. Villkor ska meddelas att samtliga personer som arbetar med servering av alkoholdrycker på restaurangen (samtliga som inte enbart tillfälligt engageras oavsett anställningsform) ska genomgå STAD-utbildning i ansvarsfull alkoholservering .
4. Villkor ska meddelas, där så är påkallat, om tydliga och väl synliga skyltar, vid entrén, som anger för köande vilka insläppsregler som gäller för att förhindra diskriminering.
5. Varken servering eller förtäring av så kallade "helrör" (helflaskor med spritdryck) får förekomma.

6. Serveringstillstånd med serveringstid efter klockan 01.00 ska förenas med villkor om att minst två förordnade ordningsvakter tjänstgör, fredag-lördag, från klockan 22.00 till samtliga gäster har lämnat lokalen.
7. Det ska vara en hög nivå av säkerhet i lokalen och i anslutning till denna. Tillståndshavaren ska kunna påvisa att det finns ett väl utvecklat säkerhetsarbete som omfattar brandskydd, gästernas säkerhet, hur man hanterar besvärliga gäster, kö etc. Villkor om exempelvis metalldetektorer kan bli aktuellt.

Tillstånd för serveringstid efter klockan 03.00

För att komma ifråga för senare serveringstid än klockan 03.00 gäller följande utöver de förutsättningar som gäller serveringstid efter klockan 01.00.

1. Serveringsstället ska vara välskött. Serveringstillståndet får inte ha varit ifrågasatt under de senaste två åren avseende den restaurang som sökanden bedrivit till klockan 03.00.
2. Verksamheten ska under de senaste två åren ha bedrivits av juridisk person med i huvudsak samma fysiska personer. Enligt riktlinjerna ska sökanden kvalificera sig för serveringstid senare än klockan 03.00 genom att driva restaurang med serveringstid till klockan 03.00 under två år utan att serveringstillståndet har varit ifrågasatt.
3. En restaurang med serveringstid senare än till klockan 03.00 får inte vara belägen i område där det finns risk för störningar för boende. Miljö- och hälsoskyddsnämndens remissvar har en avgörande betydelse för bedömningen.
4. Villkor om förordnade ordningsvakter ställs efter individuell prövning. Huvudinriktningen är enligt följande: Serveringstider efter klockan 03.00 ska förenas med villkor om att minst fyra förordnade ordningsvakter tjänstgör från klockan 24.00 till dess samtliga gäster har lämnat lokalen. Antalet förordnade ordningsvakter utökas med en per hundra gäster från klockan 24.00 enligt följande: vid 401 gäster 5 vakter, vid 501 gäster 6 vakter osv.
5. Serveringstider efter klockan 03.00 ska förenas med villkor om system för kontroll av det exakta gästantalet i lokalen.

Serveringstid efter klockan 03:00 för restaurangverksamhet vid kasinon
Kasinoverksamhet regleras i kasinolagen (SFS 1999:355). I kasinolagen ställs hårda krav på kontroll och 20-års åldersgräns gäller. Den som är under 20 år får inte ges tillträde till kasino. Inte heller får den som inte är känd och inte legitimerar sig ges tillträde. Den som anordnar kasino ska föra ett register över besökarna på kasinot i syfte att förebygga brott. Registret ska innehålla uppgift

om besökarens namn, personnummer eller annat identifieringsnummer och postadress. Det ska också innehålla ett fotografi av besökare samt uppgift om tidpunkt för besöket. Regeringen är tillståndsmyndighet och Lotteriinspektionen tillsynsmyndighet. Om villkoren eller bestämmelserna i lagen inte följs eller det annars finns skäl för det så får regeringen återkalla eller ändra tillståndet.

Endast den som har registrerats på ovan angivet sätt och som är 20 år har tillträde till den serveringsverksamhet som bedrivs på kasinot.

Med anledning av den noggranna kontroll som lagen föreskriver och 20-årsgränsen har serveringsverksamhet i lokaler med tillstånd enligt kasinolagen, undantagits från kravet att de måste kvalificeras sig för serveringstid efter klockan 03:00 genom att bedriva verksamhet till klockan 03:00 i två år.

4. Tillfälliga serveringstillstånd

Serveringstillstånd kan enligt 7 kap 5§ AL meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillståndet kan avses att gälla året runt eller årligen under en viss tidsperiod (stadigvarande tillstånd). Tillståndet kan även avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.

Med enstaka tidsperiod avses enligt praxis några dagar upp till ett par månader. Tillfällig servering såväl till allmänheten som till slutna sällskap förutsätter att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet varje vecka eller månad. Som riktmärke anges max 10 tillfällen per år. Också antalet tillståndstillfällen i en viss serveringslokal ska vara av betydelse. Anordnas ofta tillfällig servering till olika sällskap, vid fler tillfällen än 10 per år i samma lokal, bör ett stadigvarande serveringstillstånd sökas. Detta är bl.a. i syfte att möjliggöra tillsyn över verksamheten men även för att en verksamhetsinnehavare inte ska kunna friskriva sig från ansvar.

Om ett evenemang avser längre period än en månad ska det bedömas utifrån de kriterier som gäller för stadigvarande serveringsverksamhet. Om en vidare tolkning görs av begreppet tillfällig serveringsverksamhet innebär detta att de tillfälliga arrangörerna kan rycka undan de ekonomiska förutsättningarna för de etablerade restaurangerna.

De tillfälliga serveringstillstånden är av mycket skiftande karaktär. Det förekommer ansökningar om tillfälliga serveringstillstånd i samband med alltifrån den stora festivalen till den lilla vänkretsen som ska fira en bemarkelsedag.

Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten

Ansökningar om tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten handlar om allt ifrån stora till små festivaler och enstaka evenemang. Det mest kända årligen

återkommande evenemanget är Smaka på Stockholm/Restaurangernas Dag. Följande riktlinjer gäller för tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten.

1. Alkoholserveringen ska ingå i något evenemang, som i sig är seriöst. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med idrottsevenemang eller arrangemang som riktar sig främst till ungdomar.
 2. Sökanden ska ha beviljats markupplåtelse.
 3. Sökanden ska ha beviljats rätt att disponera markytan/lokalen.
 4. Miljöförvaltningens krav på livsmedelshantering ska vara uppfyllda.
 5. Lagad mat ska kunna tillhandahållas.
 6. Serveringen ska bedrivas i en avgränsad serveringsyta, med tillfredsställande antal sittplatser och acceptabla avgränsningar. Som huvudprincip gäller att serveringen ska bedrivas i en avgränsad serveringsyta av en tillståndshavare. Avsteg från detta kan göras om polismyndigheten bedömer att gemensam serveringsyta inverkar positivt på ordningsläget eller om tillståndsmyndigheten har sådan erfarenhet.
 7. Servering av alkoholdrycker bör avslutas senast klockan 01.00 om inte det ur ordnings- och/eller störningssynpunkt är motiverat med en tidigare/senare sluttid för serveringens bedrivande.
 8. Betyggande tillsyn över serveringen måste garanteras.
 9. Servering av spritdrycker bör inte medges med undantag av servering till slutna sällskap inom ramen för evenemanget.
 10. De personer som ska ansvara för serveringen ska vara lämpliga för uppgiften. I de flesta fall är detta liktydigt med att de är innehavare av serveringstillstånd.
 11. Sökanden ska vara såväl personligt som ekonomiskt lämplig i enlighet med vad som framgår av 7 kap. 7 § AL. Detta krav omfattar även festivalarrangör p.g.a. dennes betydande inflytande över festivalens bedrivande.
- När det gäller kopplingen till idrott har undantag gjorts för vissa internationella evenemang där riskerna för våld och överservering och andra negativa sociala konsekvenser bedöms som betydligt mindre än vid nationella evenemang. Emellertid ska en riskbedömning göras vid varje tillfälle och en allmän princip bör vara återhållsamhet även vid internationella evenemang. All erfarenhet på detta område visar att det främst vid inhemska ishockey- och fotbollsmatcher, som alkoholrelaterat våld har förekommit mellan olika supportergrupper. Även internationella fotbollsmatcher kan innebära avsevärda risker, men dessa mat-

cher spelas i regel inte i Stockholms stad, eftersom nationens huvudarena för fotboll är Råsunda Stadion i Solna kommun.

Sökanden ska uppvisa godkännande för hantering av livsmedel, aktuellt registreringsbevis, meritförteckning, mat- och dryckesutbud, intyg från kronofogdemyndigheten, dispositionsrätt och beskrivning av evenemanget. Remiss skickas i samtliga ärenden polismyndigheten (ordning/vandel), vid serveringstider efter klockan 22.00 även miljö- och hälskoskyddsförvaltningen (störningsrisken för närboende) och i vissa fall Skatteverket (skötsamhet vad gäller skatter och avgifter/moms- och arbetsgivarregistrering).

Tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap

Förutom vad som generellt gäller råder följande riktlinjer för tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap:

Ett slutet sällskap är en begränsad krets av personer med någon form av gemensamt intresse i företag, förening eller sammanslutning där arrangören på förväg kan ange vilka som kommer att delta. Det gemensamma intresset ska avse något mer än den tillställning där servering ska ske. Sökanden redovisar tillställningens art och till vem servering ska ske samt bifogar gästlista.

Sökanden ska vara såväl personligt som ekonomiskt lämplig i enlighet med vad som framgår av 7 kap. 7 § AL och utvecklad praxis. Underlaget för denna prövning är för förening dess stadgar, verksamhetsberättelse och styrelsesammansättning. För ett företag är underlaget registreringsbevis och för privatpersoner personbevis.

Lagad mat ska tillhandahållas vilket dokumenteras i samband med ansökan.

Priset för alkoholdrycker får inte understiga inköpspriset samt ska ett skäligt pålägg läggas till inköpspriset. Att försäljning av alkoholdrycker avses ske med skäligt pålägg ska intygas i samband med ansökan.

En ansökan omfattar ett tillfälle. Remiss skickas till polismyndigheten (ordning/vandel) och miljö- och hälskoskyddsförvaltningen (störningsrisken för närboende) vid ansökningar om serveringstillstånd efter klockan 01.00 och i övrigt när kontraindikationer föreligger. Då det kan antas att brister föreligger vad gäller den ekonomiska skötsamheten tas kontakt med kronofogdemyndigheten och/eller skattemyndigheten. Inget remissförfarande tillämpas i de fall när tillståndsmyndigheten på goda grunder kan anta att inga kontraindikationer föreligger.

5. Tillfälligt utökade serveringstider

Här avses tillståndshavare som bedriver stadigvarande serveringsverksamhet och som i vissa fall önskar en tillfällig utökning av serveringstiden. Även när det gäller denna kategori förutsätts att det inte är fråga om regelbundet åter-

kommande verksamhet varje vecka eller månad. Söker tillståndshavare tillfälligt utökad serveringstid fler än 10 gånger per år bör ansökan om stadigvarande senare tid lämnas in för prövning.

En ansökan omfattar ett tillfälle. Remissförfarande till såväl polismyndigheten (ordning) som miljöförvaltningen tillämpas (störningsrisken för boende).

6. Uteserveringar

I ordningslagen finns grundläggande regler om uteserveringar. Alkoholservering i uteservering regleras inte särskilt i alkohollagen utan samma regler som vid bedrivande av alkoholservering i övrigt gäller även i uteservering.

För att bedriva uteservering krävs polismyndighetens tillstånd. Tillstånd meddelas för en säsong i taget, för perioden maj-september, med undantag för de permanenta verandor där verksamhet bedrivs året runt. Tillstånd för bedrivande av uteservering söks således på nytt varje år hos polismyndigheten. Dock inte hos tillståndsmyndigheten för serveringens bedrivande utan sådant tillstånd meddelas tills vidare. Tillståndshavaren har sedan att anmäla eventuella förändringar.

Om en restaurangägare ansöker om att utöka verksamheten till att omfatta även alkoholservering i uteserveringen kan tillståndsmyndigheten relativt omgående expediera ett sådant tillstånd, om tillstånd från polismyndigheten finns. Inget remissförfarande behöver äga rum. Undantaget är då serveringen är tänkt att bedrivas senare än till klockan 22.00. I dessa fall utgår remiss till miljöförvaltningen för bedömning av risken för störningar för närboende. Det förekommer även att polismyndigheten lämnar yttrande i dessa fall.

7. Serveringstillstånd för cateringföretag

Riktlinjerna för tillfällig serveringsverksamhet innebär vissa svårigheter för cateringföretag. Enligt riktlinjerna gäller att maximalt 10 ggr/år kan ett bolag eller person erhålla tillfälliga serveringstillstånd. I en och samma lokal ges inte mer än 10 tillfälliga serveringstillstånd per år. Därefter ska stadigvarande tillstånd sökas och sedvanlig prövning för sådan verksamhet göras. Ansvarförhållandena blir på detta sätt klarare och tillsynen underlättas. Den relativt restriktiva tillämpningen, som har sin utgångspunkt i den centrala tillsynsmyndighetens (Statens Folkhälsoinstitut) riktlinjer, beror på att de tillfälliga aktörerna annars riskerar att rycka undan de ekonomiska förutsättningarna för den etablerade näringen.

Det är inte främst cateringföretag som funnits i åtanke när man talat om konkurrensförhållandena gentemot den etablerade näringen, utan tillfälliga "festfixare" av olika slag. Cateringföretagen kan i det närmaste jämföras med eta-

blerade restauratörer. Det som skiljer dem åt är att cateringföretagen inte har någon fast lokal. Detta omöjliggör ett stadigvarande serveringstillstånd.

Cateringföretag undantas därför från den så kallade "10-gångsregeln" om de uppfyller kraven på stadigvarande serveringstillstånd enligt alkohollagens bestämmelser vad gäller ekonomisk och personlig lämplighet. Vidare ska de visa att de har en lokal där de tillagar sin mat som är godkänd av miljöförvaltningen för livsmedelshantering – cateringverksamhet. Prövningen bör göras en gång per år varvid prövningsavgift motsvarande ansökan om nytt om stadigvarande serveringstillstånd debiteras. Vid den årliga prövningen, som cateringföretaget självt får initiera för att kunna undantas från "10-gångsregeln", kontrolleras att förutsättningarna kvarstår vad gäller ekonomisk och personlig lämplighet samt lokal.

För tillståndshavare som har en fast lokal bekostas den kontinuerliga tillsynen (inre, yttre och förebyggande) av tillsynsavgift. För cateringföretaget ersätts denna av årlig omprövning. Sedan ansöker de på sedvanligt sätt om tillfälliga serveringstillstånd och debiteras avgiften för detta, varvid kontroll företas om förutsättningar finns för serveringstillstånd i den specifika lokalen där verksamheten ska bedrivas.

För kontinuerlig serveringsverksamhet i en och samma lokal förutsätts således antingen att verksamheten bedrivs av cateringföretag som har prövats på ovan beskrivet sätt eller att stadigvarande serveringstillstånd söks av lokal innehavaren eller annan varvid sedvanlig prövning företas.

8. Remissinstanser och lokalt inflytande

Innan beslutsunderlag presenteras för socialtjänstnämndens tillståndsutskott företas remissförfarande. Obligatorisk remissinstans är enligt alkohollagen endast polismyndigheten. Polismyndigheten yttrar sig över sökandes vandel samt ordnings- och säkerhetssituationen i det aktuella området. Även miljö- och hälsoskyddsnämnden är dock en självskriven remissinstans. Denna nämnd yttrar sig över de omgivningshygieniska förhållandena i området - se vidare under rubriken "miljö- och hälsoskyddsnämnden". Som en naturlig del i den ekonomiska prövningen ingår remissförfarande till Skatteverket.

Det är även mycket angeläget att de sociala aspekterna lyfts fram när ansökningar om serveringstillstånd ska avgöras. Detta säkerställs genom remiss till stadsdelsnämnderna. Dessa nämnder yttrar sig om nyetablering av serveringsställen och sena serveringstider utifrån ansökan om eventuella sociala olägenheter som finns eller kan befaras uppstå eller i övrigt beträffande restaurangens läge i stadsdelen. Stadsdelsnämnderna yttrande bör väga tungt vid tillståndsmyndighetens slutliga ställningstagande. Den centrala tillståndsmyndigheten ska göra en laglighets- och likställighetsprövning samt väga in övriga remissinstansers svar i beslutsunderlaget. I vissa typer av ärenden har det inte bedömts

som nödvändigt att inhämta stadsdelsnämndernas yttranden. Exempel på sådana ärenden är personalrestauranger och traditionell festvåringsverksamhet.

Stadsdelsnämndernas inflytande över tillståndsgivningen koncentreras på det som är ett lokalt intresse. Detta brukar i regel benämnas den sociala bedömningen, där olika faktorer i restaurangens omedelbara närhet vägs in. Detta kan gälla t.ex. restaurangtätheten i vissa speciella områden med känd missbruksproblematik, ordningsproblem, störningar för närboende etc. Det sistnämnda är dock främst miljöförvaltningens kompetensområde. Däremot studeras i regel inte hyreskontrakt, finansieringsplaner, olika fackmyndigheters yttranden om lokalen, yttranden från polismyndigheten om sökandensandel, uppgifter från Skatteverket, bedömningen av sökandens branschvana etc. Detta har inte ansetts vara av lokalt intresse utan denna lagtekniska del ansvarar tillståndsenheten för parallellt med stadsdelsnämndernas sociala bedömning.

Stadsdelsnämnden behöver därför inte vänta på dessa uppgifter för att kunna ta ställning. Remissunderlaget kan således vara detsamma som för övriga remissinstanser, det vill säga ansökningsblanketten med sökandens namn, restaurangens adress och vad ansökan omfattar. Remissen skickas ut till stadsdelsnämnderna så snart en ansökan har inlämnats till tillståndsenheten. Inget hindrar dock stadsdelsförvaltningen att under remisstiden utifrån sina utgångspunkter kontakta sökanden för kompletterande uppgifter. Stadsdelsnämndernas yttranden ska väga tungt vid tillståndsmyndighetens slutliga bedömning. Den lokala kompetensen är en viktig del i tillståndsprövningen. Det är lämpligt att stadsdelsnämnderna inför sitt ställningstagande får ta del av den inriktning som sökanden presenterar. Denna är av avgörande betydelse för hur etableringen kommer att påverka förhållandena i området.

Remisstiden för stadsdelsnämnderna har fastställts till en månad. Emellertid har det varit svårt för nämnderna att lämna yttranden inom denna tid vilket medför problem för tillståndsmyndigheten att hålla nere den totala handläggningstiden. En handläggningstid på 2-3 månader är rimlig. Om inte remissvar föreligger inom en månad ska inte tillståndsmyndigheten vara förhindrad att fatta beslut.

Stadsdelsnämndernas yttranden ska som tidigare framhållits väga tungt vid stadens slutliga ställningstagande till ansökan. Dock kan inga remissinstanser tilldelas någon vetoställning på så sätt att lämnat yttrande ska vara absolut bindande. Tillståndsmyndigheten måste bl.a. beakta att besluten inte är i strid mot gällande lagstiftning. Alla beslut om serveringstillstånd går att överklaga till domstol och tillståndsmyndigheten har att följa den rättsliga praxis som utvecklas. Tillståndsmyndigheten kan dessutom avslå ansökningar utan att höra stadsdelsnämnden då exempelvis en ansökan är direkt lagstridig eller icke komplett.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i det kommunala arbetet med serveringstillstånd. Som remissinstans till socialtjänstförvaltningen i handläggningen av ärenden enligt alkohollagen bistår de med utlåtanden angående risken för att närboende utsätts eller riskerar att utsättas för störningar från det tilltänkta serveringsstället. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner även livsmedelslokaler enligt livsmedelslagen. Ett sådant godkännande bifogas ansökan om serveringstillstånd. I detta avseende tillämpas således inget remissförfarande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har till uppgift att värna om medborgarnas boendemiljö utifrån miljöbalken och dess förutsättningar. När nämnden yttrar sig över en ansökan om serveringstillstånd har den att väga in frågan om närboende utsätts eller riskerar att utsättas för störningar från det tilltänkta serveringsstället. Vid sin planering ska en kommun verka för att hälsoskyddet tillgodoses.

I alkohollagen och dess förarbeten sägs uttryckligen att miljö- och hälsoskyddsnämndens yttranden angående ansökningar om serveringstillstånd ska tillmätas stor betydelse. I detta sammanhang redovisas därför de regler angående bullerstörningar som antagits av miljö- och hälsoskyddsnämnden och som i huvudsak följer av miljöbalken.

En allmän förutsättning är enligt miljöbalken att störningar som kan vara skadliga för människors hälsa och som inte är ringa eller helt tillfälliga är att betraktas som en olägenhet för människors hälsa. Definitionen avser alla former av störningar som kan ha en skadlig inverkan på en människas hälsa.

Av miljöbalkens hänsynsregler framgår att försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller en åtgärd kan medföra bl.a. olägenhet för människors hälsa. En konsekvens av försiktighetsmålet är att osäkerhet i beslutsunderlaget inte ska få gå ut över människors hälsa. Om man inte vet vilken påverkan på människors hälsa en viss aktivitet kan komma att innebära, bör man avstå från aktiviteten eller vidta sådana försiktighetsmått så att man med säkerhet kan säga att ingen risk för olägenheter uppkommer. Vidare innebär miljöbalkens hänsynsregler att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller att motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Det kommer många klagomål på störande restauranger till såväl miljöförvaltningen som till socialtjänstförvaltningen. När ett serveringstillstånd väl är givet och det uppstår klagomål vilka inte avser ordningen och nykterheten på restaurangen utan enbart buller är endast miljöbalken och således inte alkohollagen tillämplig. Miljöförvaltningen har uppgivit att ärendena ofta är mycket resurs-

krävande och handläggningstiden lång. Inte minst p.g.a. de rättsliga processer som oftast följer. Därför kan det ta flera år innan den klagande får en tillfredsställande boendemiljö.

För att i möjligaste mån hindra störningar för närboende och omgivningen bedömer miljöförvaltningen remisserna om ansökningar om serveringstillstånd enligt fastställda principer. En individuell prövning sker dock i varje ansökan med hänsyn till lokala variationer i bl.a. bostadsbebyggelsen. Det förebyggande arbetet har även stor betydelse för verksamhetsutövare som på ett tidigt stadium bör få kännedom om vilka förutsättningarna är för att serveringstillstånd ska kunna tillstyrkas. Det är oftast svårt att i efterhand åtgärda olägenheter för omkringboende. Dessutom är detta normalt förenat med mycket stora kostnader för verksamhetsutövaren.

Följande hänsynstaganden tillämpas av miljö- och hälsoskyddsnämnden i utlåtanden angående serveringstillstånd i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.

Val av plats

Det första och främsta försiktighetsmålet är en lokalisering till så litet störningskänsliga områden som möjligt.

Närmiljön

För att undvika störningar föreslås begränsning av serveringstiden på exempelvis stillsamma bakgator när risken är stor att de boende kan störas av tillkommande verksamhet eller utökad serveringstid.

Antal serveringsställen

Om tillkommande verksamhet i ett redan överetablerat område kan ge upphov till oacceptabla störningar för närboende lämnas yttrande med önskemål om begränsningar eller avstyrkan.

Trafikförhållanden, samt gästtrafik till och från serveringsstället

När en verksamhet bedöms medföra oacceptabla störningar för de boende föreslås en begränsning av serveringstiden eller avstyrkan.

Gatubredd

Smala gator med boende är begränsande för verksamhetens öppethållande då ljudintrycken av störningarna förstärks.

Möjligheten att ta emot gäster i foajé, eller restaurangkö på gatan

När en lokal har begränsade möjligheter att ta emot gäster kan störningar uppstå för närboende, vilket kan innebära förslag till begränsning av tiden för öppethållande.

Verksamhetens inriktning

I yttrandet beaktas riskerna för störningar för närboende med hänsyn till om underhållning i form av musik och/eller dans förekommer.

Lokalens lämplighet

De tekniska förutsättningarna för serveringslokalen måste vara sådana att verksamheten inte medför olägenhet för omgivningen. Exempelvis måste ljudisoleringen uppfylla vissa krav om lokalen är belägen i nära anslutning till bostäder. Kyl- och ventilationsanläggningar får inte heller ge upphov till bullerstörningar till omgivningen.

Tidigare verksamhet

I yttrandet beaktas verksamhetens utökade eller ändrade utbud som kan ge upphov till störningar för närboende.

Klagomål

Konstaterade klagomål på en viss verksamhet begränsar lokalens möjligheter till sent öppethållande.

Prövotider

Prövotider kan bli aktuella när det gäller nyetablering, ny innehavare eller förlängt öppethållande.

Ljudnivåer

Regeringsrätten har i ett prejudicerande beslut 1991-06-26 om störningar från restauranglokal fastslagit att ljudnivån i angränsande bostäder ska understiga 30 dB(A) nattetid. Socialstyrelsen har i sina anvisningar från 1996 för vilka bullernivåer som kan betecknas som störande angett att den ekvivalenta ljudnivån i bostäder oavsett tidpunkt inte får överstiga 30 dB(A) samt att denna nivå kan skärpas med 5 dB om det är fråga om musikbuller. Om verksamheten därmed stör boende i omgivningen eller i intilliggande fastigheter har miljö- och hälsoskyddsnämnden att följa de regler som fastställts av Statens Naturvårdsverk, vilka stadgar att ljudnivån nattetid (22.00 - 07.00) får uppgå till högst 40 dB(A) vid fasad hos den som störs.

9. Tillsyn och sanktioner

Statens Folkhälsoinstitut utövar enligt 8 kap. 1 § AL den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen och har rätt att meddela allmänna råd till vägledning för lagens tillämpning. Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet och ska biträda kommunerna med råd i deras verksamhet. Den omedelbara tillsynen av restaurangerna utövas av kommunen och polismyndigheten, som också har tillsynsansvar över servering av och detaljhandel med öl klass II.

Kommunerna, polis-, kronofogde- och skattemyndigheterna ska lämna de uppgifter som tillsynsmyndigheten eller länsstyrelsen behöver för fullgörandet av

sina uppgifter. I AL står vidare i kapitlet om tillsyn att tillsynsmyndigheterna har rätt till tillträde till lokaler och rätt att ta del av bokföring och andra handlingar som berör verksamheten.

Tillsynen i kombination med möjligheter till sanktioner är det viktigaste instrumentet för att restaurangverksamheten ska kunna bedrivas enligt gällande lagar och bestämmelser. Att så sker så långt det är möjligt är en förutsättning för att branschens aktörer ska kunna konkurrera på sunda och lika villkor.

Det är en vedertagen uppfattning att serveringstillstånd ska kunna erhållas om vissa på förhand givna och kända kriterier är uppfyllda och att snabba verkningfulla sanktioner ska vidtas om tillståndshavarna inte sköter sig. Detta synsätt är manifesterat i alkohollagen. Det är därför viktigt att tillsynen är effektiv och inriktar sig på väsentligheter och inte fastnar i detaljer av underordnad betydelse.

Även om de flesta restauranger sköter sig och fullgör sina uppgifter är det konstaterat att många bryter mot centrala bestämmelser i olika lagar i sin verksamhet. Det förtjänar i detta sammanhang att påpekas att branschorganisationerna samt de seriösa näringsidkarna i olika sammanhang har framfört att tillsynen och sanktionerna bör skärpas ytterligare.

Tillsynen kan lite grovt delas upp i tre delar, den förebyggande tillsynen, den inre tillsynen och den yttre tillsynen. Mycket av den förebyggande och inre tillsynen kan göras på kontorstid medan den yttre tillsynen förutsätter inspektion på restaurangen företrädesvis kvälls- och nattid. Vissa andra kontroller t.ex. om personal saknar arbetstillstånd eller får betalning, som är undandragen beskattning, kassa- och bokföringsrutiner m.m. kräver såväl insatser på fältet som efterföljande utredningsarbete.

Med *förebyggande tillsyn* menas förebyggande arbete i form av information till tillståndshavare/sökanden och medverkan i utbildningar samt olika forum/projekt. Detta har en hög prioritet och är under ständig utveckling. Här nedan följer en redogörelse för en del av det förebyggande arbete som bedrivs både som tillståndsenheten själv bedriver och där enheten är representerad.

Branschrådet

Branschrådet bildades i slutet av 1998. Det leds av tillståndsutskottets ordförande men administreras av förvaltningen. Ingår gör därutöver företrädare för restaurangbranschens arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, erfarna krögare och polismyndigheten. På agendan har frågan om sena serveringstider varit ständigt återkommande men även diskriminering, prostitution, villkor om vakter, ekonomisk misskötsamhet mm har diskuterats.

STAD-samarbetet (STAD – Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem)

Sedan flertalet år tillbaka finns ett väl utvecklat samarbete mellan bransch och myndigheter i det så kallade STAD-samarbetet. Det övergick från projekt till

stadigvarande verksamhet år 2001. Genom ett särskilt avtal har samarbetet formaliserats. Intressenterna = avtalsparterna är Stockholms läns landsting, Stockholms stad genom dess tillståndsenhet, Hotell och Restaurang Facket, Polismyndigheten i Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholms län, Statens folkhälsoinstitut (FHI) samt Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare. Verksamheten leds av en styrgrupp till vilken vardera parten utser en ledamot och en suppleant. Styrgruppen utser inom sig en ordförande. Målet med samarbetet är främst att minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtion och droger på Stockholms restauranger. Genomförda studier visar på mycket goda resultat till följd av utbildningar och nätverksarbete i kombination med en effektiv tillsynsverksamhet och sanktioner.

Tillståndsenheten medverkar också i flera andra utbildningssammanhang med föreläsningar om alkohollagen, i syfte att sprida kunskaper om och förståelse för lagens grundläggande skyddsaspekter.

SAMEB (Samverkan mot ekonomisk brottslighet)

Arbetet bedrivs inom detta forum på bred basis och gäller inte enbart restaurangbranschen utan samtliga branscher där ekonomisk brottslighet/ misskötsamhet förekommer. Arbetet leds av landshövdingen. Medverkar i övrigt gör länspolismästaren, länsskattechefen, länskronodirektören, överåklagaren, avdelningschefen på ekobrottsmyndigheten, tulldirektören, chefsjuristen på försäkringskassan, kammarrättsassessor m.fl. Stockholms stad företräds av socialtjänstförvaltningens biträdande förvaltningschef.

Operation Krogsanering

Länsstyrelsen har i uppdrag av regeringen att leda Operation Krogsanering vilket är ett samverkansprojekt mellan ett flertal statliga och kommunala myndigheter. Målsättningen med verksamheten är att förbättra laglydnaden inom restaurangbranschen för att uppnå konkurrens på lika villkor. Främst arbetar man inom projektet med yttre tillsyn i form av riktade tillsynsinsatser gentemot restauranger. Den förebyggande effekten av att arbetet bedrivs är betydande.

Övrig förebyggande tillsyn

Till den förebyggande tillsynen kan också räknas den skriftliga information förvaltningen kontinuerligt skickar till tillståndshavarna. Till denna kategori av tillsyn kan också räknas de områdesvisa träffar med krögare som förekommer tillsammans med bland andra närpoliserna.

Syftet med den förebyggande tillsynen är naturligtvis att förebygga problem men även att tillståndshavarna aldrig ska kunna åberopa okunskap om vad som gäller inom aktuellt område.

En särskild ärendekategori förekommer också benämnd "tillsyn/information" vilken också kan hänföras till kategorin förebyggande tillsyn. I dessa ärenden föreligger brister/anmärkningar som inte är så allvarliga att serverings-tillståndet kan återkallas och således inte heller varning meddelas. Det kan ex-

empelvis handla om en enstaka incident med berusad person/er. En skriftlig kommunikering och/eller muntlig dialog företas om den aktuella problematiken/anmärkningen.

Slutligen bör det framhållas att ett väl fungerande sanktionsarbete har en stor förebyggande effekt.

Med *inre tillsyn* avses kontroll av uppgifter från olika myndigheter. Det handlar om frågor av ekonomisk art, tillståndshavares vandel, av andra myndigheter företagna restauranginspektioner mm. Vidare undersöks företagens försäljningssiffror genom de så kallade restaurangrapporterna från tillståndshavarna. Till den inre tillsynen räknas också en fortlöpande övervakning av restaurangernas marknadsföring i annonser och dylikt. När det gäller den inre tillsynen handlar det om att ständigt ligga i fas. Ett välkänt fenomen är att den som är benägen att missköta sig snabbt lär sig vilka kontrollmetoder som tillämpas.

Förvaltningen erhåller anmälningar från polismyndigheten vilka bl.a. belyser ordnings- och nykterhetssituationen i och kring en restaurang. Det är inte *antalet* anmälningar som ligger till grund för ett eventuellt ingripande enligt alkohollagen utan *innehållet* i dessa. Endast i de fall anmälningarna visar att tillståndshavare inte fullföljer sina skyldigheter enligt alkohollagen ska dessa ligga till grund för ett administrativt ingripande i form av återkallelse eller varning. Ärendekategorin tillsyn/ information som omnämnts ovan kan också bli aktuell.

När det gäller rapportering från andra kommunala instanser sker detta ofta i form av att tjänstemän tar telefonkontakt med tillståndsenheten och framför anmärkningar beträffande en viss restaurang. Det framförs exempelvis att en av dem känd underårig setts bli serverad eller att överservering förekommit. Tjänsteanteckning upprättas vid tillståndsenheten. Dock är det inte tillfyllest med aktuellt slag av andrahands uppgifter som "bevis" vid ett ingripande. Härpå följer således inspektion på plats vilket inte varit nödvändigt om rapportören själv ingående dokumenterat personnummer, händelseförlopp etc.

Den *yttre tillsynen* innebär en kontroll av att restaurangernas alkoholservering sker i enlighet med sina tillstånd och inte bryter mot gällande lag i övrigt. Bedömningar av ordningsläget i och utanför restaurangen samt graden av berusning hos gästerna och kontroll av att servering till minderåriga inte bedrivs är viktiga delar av den yttre tillsynen men även exempelvis kassa- och personalkontroll, dvs. den ekonomiska skötsamheten.

Som en naturlig del i den yttre tillsynen ingår också att uppmärksamma förekomst av narkotika. Fram till december 1997 var det oklart huruvida alkohollagen är tillämplig vid förekomst av narkotika, men vid denna tidpunkt fastställdes av länsrätten och uttalades av kammarrätten att ordningsbegreppet i alkohollagen är tillämpligt även när det gäller förekomst av narkotika på restauranger. Därmed finns det en reell möjlighet att bekämpa förekomst av narkoti-

ka på stadens restauranger. Spridningen av innehållet i aktuell dom har också haft en preventiv effekt. Den har initialt lett till ett utökat samarbete om narkotika mellan polis- och tillståndsmyndigheten.

Lika självklar del i den yttre tillsynen som narkotikan är förekomsten av diskriminering. Förvaltningen har genom tillståndsenheten ett stort ansvar när det gäller att förebygga och hindra alla förekommande former av diskriminering. Tillståndsmyndigheten kan arbeta förebyggande i detta avseende, identifiera vidarebefordra uppgifter till berörda myndigheter samt neka serveringstillstånd när lagakraft vunnit dom föreligger.

När det gäller frågan om brandsäkerhet på stadens restauranger förhåller det sig ungefär på samma sätt som med diskriminering. Det ingår som en obligatorisk del i den yttre tillsynen att kontrollera brandskyddet på stadens restauranger. Förvaltningen underrättar sedan brandmyndigheten om eventuella brister. Det är inte möjligt att enbart p.g.a. enstaka brister i brandsäkerhet att vidta åtgärder med stöd av alkohollagen, utan först efter upprepade vitesförelägganden från brandmyndigheten. Brandmyndigheten ska agera utifrån lagen om skydd mot olyckor i likhet med vad som gäller inom andra områden. Detta kan jämföras med när restauranger stör närboende. Inte heller då är alkohollagen tillämplig utan åtgärder ska vidtas utifrån miljöbalken.

Restauranginspektörer

För att Stockholms stad ska kunna fullgöra sina uppgifter för en effektiv och rättssäker tillsyn krävs egna kompetenta restauranginspektörer och ett gott samarbete med andra myndigheter. Utöver detta krävs en stor kunskap om trender och problem inom Stockholms restaurangvärld. Detta är nödvändigt för att göra de rätta prioriteringarna över hur tillsynen ska bedrivas och resurserna styras. De ordinarie handläggarna på tillståndsenheten är restauranginspektörernas närmaste arbetsledare. De deltar även själva aktivt i tillsynsarbetet på fältet. Idag finns ca 15 arvoderade restauranginspektörer, som arbetar regelbundet på tillståndsenhetens uppdrag.

Restauranginspektörernas kompetens säkras genom internutbildning och handledning av tillståndsenhetens personal och från andra berörda myndigheter, som också svarar för att inspektörerna får relevanta och aktuella uppgifter om gällande tillstånd, ägarbild och dylikt. Ett väl fungerande datastöd är också en förutsättning för en effektiv tillämpning.

Restauranginspektörerna rekryterats huvudsakligen bland socialsekreterare med inriktning på ungdomsarbete. Detta bidrar även till att stärka det lokala inflytandet över tillsynsarbetet.

Av naturliga skäl är tillsynsbehovet mycket skiftande både när det gäller restauranger med permanenta tillstånd som för tillfälliga etableringar. En viktig uppgift för tillståndsenheten är att analysera tillsynsbehovet och prioritera arbetet därefter. Det är naturligt att de restauranger, som har många anmärkningar

och/eller en hög alkoholförsäljning, inspekteras oftare än lugna utpräglade matrestauranger. En målsättning är dock att varje restaurang åtminstone en gång per år ska få ett besök. Huvudsakligen bör detta arbete genomföras under kvälls- och nattid i veckosluten. När det gäller vissa lokaler för slutna sällskap samt renodlade personalrestauranger kan det vara tillfyllest med förebyggande tillsyn och inre tillsyn.

Arbetsmetodik och etik vid yttre tillsyn

De inspektörer som kontrakteras av kommunen har legitimationskort med foto där det klart framgår vilka de är och vilka befogenheter de har. Inspektörerna bör vid en kontroll inledningsvis kunna uppträda anonymt, men ska innan de går regelmässigt kontakta den serveringsansvarige och då även påtala eventuella brister, som kommer att rapporteras till tillståndsenheten. Om det gäller mindre allvarliga påpekanden kan dessa oftast omedelbart åtgärdas. De viktigaste uppgifterna vid den yttre tillsynen är kontroll av att alkoholservering inte sker till underåriga samt kontrollera att serveringen bedrivs på ett sådant sätt att det inte medför problem med onykterhet och oordning. Restauranginspektioner bör av rättssäkerhetsskäl och för inspektörens egen säkerhet aldrig utföras av endast en person. Inspektionerna ska alltid dokumenteras skriftligt och vid anmärkningar kommuniceras med tillståndshavaren.

Samarbete med andra myndigheter

Om inspektionsverksamheten ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt förutsätts ett gott samarbete med andra myndigheter. Det är ofta lämpligt och effektivt att utföra tillsynen tillsammans. De myndigheter som i första hand är berörda är länsstyrelsen, polismyndigheten, Skatteverket, miljöförvaltningen och brandmyndigheten.

Inom socialtjänsten finns också enheter som i sin verksamhet på olika sätt kommer i kontakt med personer, som druckit alkohol på restauranger i sådan omfattning att det har medfört problem för dem själva eller andra. Exempel på sådana enheter är Maria Ungdomsenhet med ungdomsjouren och stadsdelsförvaltningarna. Det är därför naturligt att samarbeta även med dessa.

Sammanställning av Stockholms stads riktlinjer för serveringstillstånd

Inledning

Staden har genom det av kommunfullmäktige (KF) antagna "Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska programmet – STAN programmet" lagt grunden för hur de alkoholpolitiska målen ska uppnås. Med utgångspunkt från detta program har KF antagit riktlinjer för serveringstillstånd, enligt 7 kap. 9 § alkohollagen (AL). Enligt 7 kap. 9 § AL ska kommunerna utarbeta alkoholpolitiska program. Detta program benämns i Stockholms stad riktlinjer för serveringstillstånd, i syfte att undvika förväxling med stadens olika program.

Denna sammanställning bygger på beslut om riktlinjer för serveringstillstånd antagna av KF:

1995-10-16 och genomförda revideringar beslutade
1999-12-13,
2002-04-08,
2005-06-07.

Dokumentet är indelat enligt följande:

1. Alkohollagens grundläggande bestämmelser för serveringstillstånd och ramarna för kommuner att utarbeta "egna regler" riktlinjer för serveringstillstånd.
2. Övergripande ställningstaganden.
3. Serveringstider.
4. Tillfälliga serveringstillstånd.
5. Tillfälligt utökade serveringstider.
6. Uteserveringar.
7. Serveringstillstånd för cateringföretag.
8. Remissinstanser och lokalt inflytande.
9. Tillsyn och sanktioner.

1. Alkohollagens grundläggande bestämmelser för serveringstillstånd och ramarna för kommuner att utarbeta "egna regler" riktlinjer för serveringstillstånd

En ansökan om serveringstillstånd bedöms utifrån alkohollagens krav. För att tillstånd ska få meddelas krävs att sökanden är personligt (laglydnad och kunskaper i alkohollagens bestämmelser) och ekonomiskt lämplig (skötsam i fråga om skatter och avgifter) och att lokalen har ett kök för allsidig matlagning samt tillhandahåller lagad mat (**7 kap. 7 § AL respektive 7 kap. 8 § AL**). Något lägre krav gäller avseende lokalens beskaffenhet, ifråga om tillagningen och tillhandahållandet av lagad mat, för tillfällig servering.

När ovanstående är klarlagt följer en prövning utifrån kommunens alkoholpolitiska program – **7 kap. 9 § AL** (i Stockholm benämnt riktlinjer för serveringstillstånd). Serveringstillstånd får vägras även om de grundläggande kraven om lämplighet och lokal är uppfyllda om serveringen kan befaras medföra *olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa* (kursiverad definition ändrad från alkoholpolitiska olägenheter 2005-01-01). Det finns alltså ingen generell "rätt" att få serveringstillstånd. Kommunen ska bedöma om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. Polismyndighetens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och miljöförvaltningens bedömning av risken för att störningar uppkommer för närboende ska tillmätas stor vikt i tillståndsprövningen.

Det ska för en kommun vara möjligt att förhindra restaurangetablering med servering av alkoholdrycker i särskilt känsliga områden, såsom i närheten av skolor, ungdomsgårdar eller där många ungdomar annars brukar samlas, eller i områden med känd missbruksproblematik. Om antalet restauranger i ett område har ökat eller riskerar att öka i en sådan omfattning att påvisbara olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa är för handen bör kommunen som tillståndsmyndighet kunna vägra nya serveringstillstånd i området. Kommunen kan i det alkoholpolitiska programmet precisera vilka allmänna kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om servering kan orsaka olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. En individuell prövning måste dock alltid göras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Ett avslag på en ansökan om tillstånd måste alltid motiveras, antingen med hänvisning till sökanden eller serveringsstället eller till att olägenheter i form av ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa kan befaras uppstå genom den tilltänkta etableringen. Skälen för bedömningen måste preciseras i beslutet. Ett avslag på en ansökan kan således inte enbart grundas på att det kommunala alkoholpolitiska programmet förbjuder etablering på ett visst angivet sätt eller en viss angiven plats. Ibland ingår svåra avvägningar vid tillståndsprövningen där olika intressen ställs mot varandra. Alkohollagstiftningen har dock tillkommit för att begränsa alkoholens

skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. Härav följer att i de fall alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska ska de alkoholpolitiska hänsynen ha företräde.

Vid varje prövning av ett nytt tillstånd (ansökan) och vid varje väsentlig utökning av verksamheten (anmälan) i en befintlig restaurang, ska tillståndsmyndigheten beakta risken för att det kan uppstå olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Exempel på förhållanden som kan behandlas i det alkoholpolitiska programmet/riktlinjerna är:

- serveringstider,
- restaurangens inriktning (till exempel etableringsprinciper vad gäller renodlade matrestauranger, restauranger med nöjesverksamhet eller restauranger som vänder sig till ungdom etc.),
- restaurangtäthet (när det blir fråga om överetablering),
- närhet till idrotts- eller nöjesanläggningar,
- hur ungdomar ska skyddas,
- etablering i närhet av trafikleder,
- etablering i områden med känd missbruksproblematik eller hög brottsbelastning samt
- restaurangetablering i bostadsområden.

Redan vid farhågor om att olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa ska uppstå kan tillstånd vägras. Det krävs dock att det redovisas vilka olägenheter det är fråga om. Dessutom måste tillståndsmyndigheten ange grunden för att olägenheter är att befara, till exempel sakförhållanden i närområdet, om alkoholpolitiska problem redan förekommer i området eller bedömningar från andra myndigheter. Om sålunda polismyndigheten befara att en restaurangetablering innebär risk utifrån allmänna ordningssynpunkter eller om miljöförvaltningen bedömer att etableringen innebär risk för störningar för närboende bör detta tillmätas stor betydelse. Tillståndsmyndigheten måste dock i varje enskilt fall göra en egen bedömning och motivera varje beslut utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Enbart en hänvisning till det alkoholpolitiska programmet/riktlinjerna är således inte tillräckligt.

2. Övergripande ställningstaganden

Restaurangens inriktning ska vara avgörande vid etablering i områden med en hög brottslighet. Den inriktning en tillståndshavare väljer och den profil som skapas är ofta av avgörande betydelse för ordningsförhållandena i och kring en restaurang. Önskad beteenden i form av t.ex. berusningsdrickande eller användande av droger går erfarenhetsmässigt ofta hand i hand med viss inriktning och profil. Restaurangägarna är trendsättare. Etablering av restauranger som främst är inriktade på att servera mat förordas i den aktuella kategorin av områden framför restauranger med nöjesinriktning. En sådan *etableringsprincip* kan inverka positivt på ett redan brottsbelastat område. Vidare förordas en restriktiv tillämpning i angivna områden och provotider i hög utsträckning för uppföljning av angiven inriktning.

Inga *serveringstider* efter den så kallade normaltiden klockan 01.00 bör ges i sådana områden där störningar för närboende redan föreligger vilka på grund av en hög restaurangtätthet inte kan härledas till någon enskild restaurang. Därutöver förordas provotider i dessa områden såväl vid medgivande av serveringstider före klockan 01.00 som fram till denna tidpunkt.

En *gemensam policy* bör råda över staden, det vill säga tillståndsmyndigheten bör följa de av *miljö- och hälsoskyddsnämnden* antagna riktlinjerna beträffande serveringstider i syfte att gemensamt förebygga ohälsa för stadens invånare.

Respektive remissinstans *yttrar sig utifrån sitt kompetensområde* det vill säga miljö- och hälsoskyddsnämnden yttrar sig utifrån de omgivningshygienska faktorerna, polismyndigheten utifrån ordnings- och säkerhetsförhållandena och stadsdelsnämnderna utifrån de sociala förhållandena.

Alkoholservering ska ingå i något sammanhang som är seriöst. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med *idrottsevenemang eller evenemang som riktar sig främst till ungdom*.

Sådana verksamheter som inte överhuvud taget ska medges serveringstillstånd är *sexklubbar och drogliberala rörelser*.

Det är mycket angeläget att de *sociala aspekterna* lyfts fram när ansökningar om serveringstillstånd ska avgöras. Stadsdelsnämndernas yttrande ska väga tungt vid den slutliga bedömningen.

Tillståndshavare åtar sig att se till att överträdelser mot gällande lagar om *diskriminering* inte förekommer inom sin verksamhet samt är införstådd med att överträdelse kan leda till indragning av serveringstillståndet.

3. Serveringstider

Frågan om serveringstider regleras dels av 6 kap. 4 § AL, dels av 7 kap 9 § AL (stadens riktlinjer för serveringstillstånd). Frågan om villkor finns även reglerad i 7 kap. 5 § AL. Villkor om förordnade ordningsvakter kräver samråd med polismyndigheten. I 6 kap. 4 § AL stadgas att servering av alkoholdrycker får påbörjas tidigast klockan 11:00 och avslutas senast klockan 01:00, om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat. Detta är den så kallade normaltiden. Reglerna om serveringstider utgör enligt 6 kap. 4 § AL en inte oväsentlig del av den svenska alkoholpolitiken och sociala hänsyn ska därför ha klart företräde framför affärsmässiga eller konkurrensmässiga sådana. Remissinstansernas yttranden och inställning ska alltid tillmätas stor betydelse vid bestämmande av serveringstider.

Tillståndsmyndigheten måste i varje enskilt fall särskilt beakta sådana olägenheter och risker som avses i 7 kap. 9 § AL, i samband med utsträckning av serveringstiden. Med detta menas olägenheter ifråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. Kommunfullmäktige har beaktat dessa risker och fastställt riktlinjer för sena serveringstider enligt nedan:

1. Serveringsställen som ska komma ifråga för senare serveringstid än till klockan 03:00 ska vara dokumenterat välskötta och inte ha någon form av anmärkning i förhållande till alkohollagens bestämmelser. Inga anmärkningar får ha förelegat under de senaste två åren avseende den restaurang som sökanden bedrivit till klockan 03:00.
2. Serveringstider efter klockan 03:00 ska omprövas årligen. Inga anmärkningar får ha förelegat under året för att fortsatt serveringstid ska ges.
3. Verksamheten ska under de senaste två åren ha bedrivits av juridisk person med i huvudsak samma fysiska personer. Enligt riktlinjerna ska sökanden kvalificera sig för 05-tid genom att driva restaurang med serveringstid till klockan 03:00 under två år utan anmärkning. När omprövning av 05-tid äger rum, överförs inte sådan tid i det fall majoriteten av företrädarna bytts ut under året och dessa inte har kvalificerat sig genom att tidigare driva restaurang med serveringstid till klockan 03:00 i två år utan anmärkningar.
4. En restaurang med serveringstid senare än till klockan 03:00 får inte vara belägen i område där det finns boende.
5. Serveringstider efter klockan 03:00 ska förenas med villkor om att minst fyra förordnade ordningsvakter tjänstgör från klockan 24:00 till dess samtliga gäster har lämnat lokalen. Antalet förordnade ordningsvakter utökas med en per hundra gäster från klockan 24:00 enligt följande: vid 401 gäster 5 vakter, vid 501 gäster 6 vakter osv. Serveringstider till klockan 03:00 ska förenas med villkor om att minst två förordnade ordningsvakter

tjänstgör, torsdag-söndag, från klockan 22:00 till samtliga gäster har lämnat lokalen.

6. Serveringstider efter klockan 03:00 ska förenas med villkor om system för kontroll av det exakta gästantalet i lokalen.
7. Blockering av nödutgång får inte ske eller ha skett under det senaste året.
8. Stadsdelsnämndens, miljöförvaltningens och polismyndighetens yttranden ska tillmätas stor betydelse vid besluten (gäller redan från 01:00).
9. Serveringsverksamheten ska förenas med en effektiv tillsyn, såväl förebyggande som inre och yttre.
10. Villkor ska meddelas, där så är påkallat, att metaldetektor installeras och/eller ansökan inges till länsstyrelsen om tillstånd för kameraövervakning (gäller redan från 01:00).
11. Villkor ska meddelas, där så är påkallat, om tydliga och väl synliga skyltar, vid entrén, som anger för köande vilka insläppsregler som gäller (gäller redan från 01:00).
12. Villkor ska meddelas att samtliga personer som arbetar med servering av alkoholdrycker på restaurangen (samtliga som inte enbart tillfälligt engageras oavsett anställningsform) genomgå STAD-utbildning i ansvarsfull alkoholservering (gäller redan från 01:00).
13. Varken servering eller förtäring av tidigare serverade så kallade "helror" (helflaskor med spritdryck) får förekomma efter klockan 01:00.

Serveringstid efter klockan 03:00 för restaurangverksamhet vid kasinon
Kasinoverksamhet regleras i kasinolagen (SFS 1999:355).

I kasinolagen ställs hårda krav på kontroll och 20-års åldersgräns gäller. Den som är under 20 år får inte ges tillträde till kasino. Inte heller får den som inte är känd och inte legitimerar sig ges tillträde. Den som anordnar kasino ska föra ett register över besökarna på kasinot i syfte att förebygga brott. Registret ska innehålla uppgift om besökarens namn, personnummer eller annat identifieringsnummer och postadress. Det ska också innehålla ett fotografi av besökare samt uppgift om tidpunkt för besöket. Regeringen är tillståndsmyndighet och lotteriinspektionen tillsynsmyndighet. Om villkoren eller bestämmelserna i lagen inte följs eller det annars finns skäl för det så får regeringen återkalla eller ändra tillståndet.

Endast den som har registrerats på ovan angivet sätt och som är 20 år har tillträde till den serveringsverksamhet som bedrivs på kasinot.

Med anledning av den noggranna kontroll som lagen föreskriver och 20-års gränsen har serveringsverksamhet i lokaler med tillstånd enligt kasinolagen, undantagits från kravet att de måste kvalificeras sig för serveringstid efter klockan 03:00 genom att bedriva verksamhet till klockan 03:00 i två år.

4. Tillfälliga serveringstillstånd

Allmänt

Tillfälligt serveringstillstånd kan gälla enstaka tillfälle eller enstaka tidsperiod och kan avse servering till allmänheten eller slutna sällskap. Med enstaka tidsperiod avses enligt praxis några dagar upp till ett par månader. Tillfällig servering såväl till allmänheten som till slutna sällskap förutsätter att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet varje vecka eller månad. Som riktmärke anges max 10 tillfällen per år. Också antalet tillståndstillfällen i en viss serveringslokal ska vara av betydelse. Anordnas ofta tillfällig servering till olika sällskap, vid fler tillfällen än 10 per år i samma lokal, bör ett stadigvarande serveringstillstånd sökas. Detta är bl.a. i syfte att möjliggöra tillsyn över verksamheten men även för att en verksamhetsinnehavare inte ska kunna friskriva sig från ansvar. Om ett evenemang avser längre period än en månad ska det bedömas utifrån de kriterier som gäller för stadigvarande serveringsverksamhet. Om en vidare tolkning görs av begreppet tillfällig serveringsverksamhet innebär detta att de tillfälliga arrangörerna kan rycka undan de ekonomiska förutsättningarna för de etablerade restaurangerna.

De tillfälliga serveringstillstånden är av mycket skiftande karaktär. Det förekommer ansökningar om tillfälliga serveringstillstånd i samband med alltifrån den stora festivalen till den lilla vänkretsen som ska fira en bemarkelsedag.

Ovanstående skrivningar har sin utgångspunkt i "Handbok Alkohollagen" Statens Folkhälsoinstitut (FHI) i sin egenskap av nationell tillsynsmyndighet utgivit till vägledning för kommunerna. Av tydlighetsskäl har detta kompletterats med angivande av maximalt antal tillfällen för tillfällig servering.

Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten

Ansökningar om tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten handlar om allt ifrån stora till små festivaler och enstaka evenemang. Det mest kända årligen återkommande evenemanget är Smaka på Stockholm/Restaurangernas Dag. Nedanstående riktlinjer gäller för tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten:

Alkoholserveringen ska ingå i något evenemang, som i sig är seriöst. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med idrottsevenemang eller arrangemang som riktar sig främst till ungdomar.

Sökanden ska ha beviljats markupplåtelse.

Sökanden ska ha beviljats rätt att disponera markytan/lokalen.

Miljöförvaltningens krav på livsmedelshantering ska vara uppfyllda.

Lagad mat ska kunna tillhandahållas.

Serveringen ska bedrivas i en avgränsad serveringsyta, med tillfredsställande antal sittplatser och med acceptabla avgränsningar.

Serveringen ska bedrivas i en avgränsad serveringsyta, med tillfredsställande antal sittplatser och acceptabla avgränsningar. Som huvudprincip gäller att serveringen ska bedrivas i en avgränsad serveringsyta av en tillståndshavare. Avsteg från detta kan göras om polismyndigheten bedömer att gemensam serveringsyta inverkar positivt på ordningsläget eller om tillståndsmyndigheten har sådan erfarenhet.

Servering av alkoholdrycker bör avslutas senast klockan 24.00.

Servering av alkoholdrycker bör avslutas senast klockan 01.00 om inte det ur ordnings- och/eller störningssynpunkt är motiverat med en tidigare/senare sluttid för serveringens bedrivande.

Betryggande tillsyn över serveringen måste garanteras.

Servering av spritdrycker bör ej medges.

Servering av spritdrycker bör inte medges med undantag av servering till slutna sällskap inom ramen för evenemanget.

De personer som ska ansvara för serveringen ska vara lämpliga för uppgiften. I de flesta fall är detta liktydigt med att de är innehavare av serveringstillstånd.

Sökanden ska vara såväl personligt som ekonomiskt lämplig i enlighet med vad som framgår av 7 kap. 7 § AL. Detta krav omfattar även festivalarrangör p.g.a. dennes betydande inflytande över festivalens bedrivande.

När det gäller kopplingen till idrott har undantag gjorts för vissa internationella evenemang där riskerna för våld och överservering och andra negativa sociala konsekvenser bedöms som betydligt mindre än vid nationella evenemang. Emellertid ska en riskbedömning göras vid varje tillfälle och en allmän princip bör vara återhållsamhet även vid internationella evenemang. All erfarenhet på detta område visar att det främst vid inhemska ishockey- och fotbollsmatcher, som alkoholrelaterat våld har förekommit mellan olika supportergrupper. Även internationella fotbollsmatcher kan innebära avsevärda risker, men dessa matcher spelas i regel inte i Stockholms stad, eftersom nationens huvudarena för fotboll är Råsunda Stadion i Solna kommun.

Sökanden uppvisar godkännande för hantering av livsmedel, aktuellt registreringsbevis, meritförteckning, mat- och dryckesutbud, intyg från kronofogdemyndigheten, dispositionsrätt och beskrivning av evenemanget. Remiss tillställs i samtliga ärenden polismyndigheten (ordning/vandel), vid serveringstider efter klockan 22.00 även miljöförvaltningen (störningsrisken

för närboende) och i vissa fall Skatteverket (skötsamhet vad gäller skatter och avgifter/moms- och arbetsgivarregistrering).

Tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap

Förutom vad som generellt framgår under rubriken "allmänt" gäller följande för tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap:

Ett slutet sällskap är en begränsad krets av personer med någon form av gemensamt intresse i företag, förening eller sammanslutning där arrangören på förväg kan ange vilka som kommer att delta. Det gemensamma intresset ska avse något mer än den tillställning där servering ska ske. Sökanden redovisar tillställningens art och till vem servering ska ske samt bifogar gästlista.

Sökanden ska vara såväl personligt som ekonomiskt lämplig i enlighet med vad som framgår av 7 kap. 7 § AL och utvecklad praxis. Underlaget för denna prövning är för förening dess stadgar, verksamhetsberättelse och styrelsesammansättning. För ett företag är underlaget registreringsbevis och för privatpersoner personbevis.

Lagad mat ska tillhandahållas vilket dokumenteras i samband med ansökan.

Priset för alkoholdrycker får inte understiga inköpspriset samt skäligt pålägg. Att försäljning av alkoholdrycker avses med erforderligt pålägg intygas i samband med ansökan.

En ansökan omfattar ett tillfälle. Remiss tillställs polismyndigheten (ordning/vandel) och miljöförvaltningen (störningsrisken för närboende) vid ansökningar om serveringstillstånd efter klockan 01.00 och i övrigt när kontraindikationer föreligger. Då det kan antas att brister föreligger vad gäller den ekonomiska skötsamheten tas kontakt med kronofogdemyndigheten och/eller skattemyndigheten. Inget remissförfarande tillämpas i de fall när tillståndsmyndigheten på goda grunder kan anta att inga kontraindikationer föreligger.

5. Tillfälligt utökade serveringstider

Här avses tillståndshavare som bedriver stadigvarande serveringsverksamhet och som i vissa fall önskar en tillfällig utökning av serveringstiden. Även när det gäller denna kategori förutsätts att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet varje vecka eller månad. Söker tillståndshavare tillfälligt utökad serveringstid fler än 10 gånger per år bör ansökan om stadigvarande senare tid lämnas in för prövning.

En ansökan omfattar ett tillfälle. Remissförfarande till såväl polismyndigheten (ordning) som miljöförvaltningen tillämpas (störningsrisken för boende).

6. Uteserveringar

I ordningslagen finns grundläggande regler om uteserveringar.

Alkoholservering i uteservering regleras inte särskilt i alkohollagen utan samma regler som vid bedrivande av alkoholservering i övrigt gäller även i uteservering.

För att bedriva uteservering krävs polismyndighetens tillstånd. Tillstånd meddelas för en säsong i taget, för perioden maj-september, med undantag för de permanenta verandor där verksamhet bedrivs året runt. Tillstånd för bedrivande av uteservering söks således på nytt varje år hos polismyndigheten. Dock ej hos tillståndsmyndigheten för serveringens bedrivande utan sådant tillstånd meddelas tills vidare. Tillståndshavaren har sedan att anmäla eventuella förändringar.

Om en restaurangägare ansöker om att utöka verksamheten till att omfatta även alkoholservering i uteserveringen kan tillståndsmyndigheten relativt omgående expediera ett sådant tillstånd, om tillstånd från polismyndigheten finns. Inget remissförfarande behöver äga rum. Undantaget är då serveringen är tänkt att bedrivas senare än till klockan 22.00. I dessa fall utgår remiss till miljöförvaltningen för bedömning av risken för störningar för närboende. Det förekommer även att polismyndigheten avger yttrande i dessa fall.

7. Serveringstillstånd för cateringföretag

Nuvarande riktlinjer för tillfällig serveringsverksamhet innebär vissa svårigheter för cateringföretag. Enligt riktlinjerna gäller att maximalt 10 ggr / år kan ett bolag eller person erhålla tillfälliga serveringstillstånd. I en och samma lokal ges inte mer än 10 tillfälliga serveringstillstånd per år. Därefter ska stadigvarande tillstånd sökas och sedvanlig prövning för sådan verksamhet göras. Ansvarsförhållandena blir på detta sätt klarare och tillsynen underlättas. Den relativt restriktiva tillämpningen, som har sin utgångspunkt i den centrala tillsynsmyndighetens (statens folkhälsoinstitut) riktlinjer, beror på att de tillfälliga aktörerna annars riskerar att rycka undan de ekonomiska förutsättningarna för den etablerade näringen.

Det är inte främst cateringföretag som funnits i åtanke när man talat om konkurrensförhållandena gentemot den etablerade näringen, utan tillfälliga "festfixare" av olika slag. Cateringföretagen kan i det närmaste jämföras med etablerade restauratörer. Det som skiljer dem åt är att cateringföretagen inte har någon fast lokal. Detta omöjliggör ett stadigvarande serveringstillstånd.

Cateringföretag bör därför om de uppfyller kraven på stadigvarande serveringstillstånd enligt alkohollagens bestämmelser vad gäller ekonomisk och personlig lämplighet undantas från den så kallade "10-gångsregeln". Vidare ska de visa att de har en lokal där de tillagar sin mat som är godkänd av miljöförvaltningen för livsmedelshantering – cateringverksamhet. Prövningen bör göras en gång per år varvid prövningsavgift motsvarande ansökan om nytt om stadigvarande serveringstillstånd debiteras. Vid den årliga prövningen, som cateringföretaget självt får initiera för att kunna undantas från "10-gångsregeln", kontrolleras att förutsättningarna kvarstår vad gäller ekonomisk och personlig lämplighet samt lokal.

För tillståndshavare som har en fast lokal bekostas den kontinuerliga tillsynen (inre, yttre och förebyggande) av tillsynsavgift. För cateringföretaget ersätts denna av årlig omprövning. Sedan ansöker de på sedvanligt sätt om tillfälliga serveringstillstånd och debiteras avgiften för detta, varvid kontroll företas om förutsättningar finns för serveringstillstånd i den specifika lokalen där verksamheten ska bedrivas.

För kontinuerlig serveringsverksamhet i en och samma lokal förutsätts således antingen att verksamheten bedrivs av cateringföretag som har prövats på ovan beskrivet sätt eller att stadigvarande serveringstillstånd söks av lokal innehavaren eller annan varvid sedvanlig prövning företas.

8. Remissinstanser och lokalt inflytande

Innan beslutsunderlag presenteras för socialtjänstnämndens tillståndsutskott företas remissförfarande. Obligatorisk remissinstans är enligt alkohollagen endast polismyndigheten. Polismyndigheten yttrar sig över sökandes vandel samt ordnings- och säkerhetssituationen i det aktuella området. Även miljö- och hälsoskyddsnämnden är dock en självskriven remissinstans. Denna nämnd yttrar sig över de omgivningshygieniska förhållandena i området - se vidare under rubriken "miljö- och hälsoskyddsnämnden". Som en naturlig del i den ekonomiska prövningen ingår remissförfarande till Skatteverket.

Det är även mycket angeläget att de sociala aspekterna lyfts fram när ansökningar om serveringstillstånd ska avgöras. Detta säkerställs genom remiss till stadsdelsnämnderna. Dessa nämnder yttrar sig om nyetablering av serveringsställen och sena serveringstider utifrån ansökan om eventuella sociala olägenheter som finns eller kan befaras uppstå eller i övrigt beträffande restaurangens läge i stadsdelen. Stadsdelsnämnderna yttrande bör väga tungt vid tillståndsmyndighetens slutliga ställningstagande. Det ankommer dock på den centrala tillståndsmyndigheten att göra en laglighets- och likställighetsprövning samt att väga in övriga remissinstansers svar i beslutsunderlaget. I vissa typer av ärenden har det inte bedömts som nödvändigt att inhämta stadsdelsnämndernas yttranden. Exempel på sådana ärenden är personalrestauranger och traditionell festvåningsverksamhet.

Stadsdelsnämndernas inflytande över tillståndsgivningen koncentreras idag på det som är ett lokalt intresse. Detta brukar i regel benämnas den sociala bedömningen, där olika faktorer i restaurangens omedelbara närhet vägs in. Detta kan gälla t.ex. restaurangtätheten i vissa speciella områden med känd missbruksproblematik, ordningsproblem, störningar för närboende etc. Det sistnämnda är dock främst miljöförvaltningens kompetensområde. Däremot studeras i regel inte hyreskontrakt, finansieringsplaner, olika fackmyndigheters yttranden om lokalen, yttranden från polismyndigheten om sökandens vandel, uppgifter från Skatteverket, bedömningen av sökandens branschvana etc. Detta har inte ansetts vara av lokalt intresse utan denna lagtekniska del handhas av tillståndsenheten parallellt med stadsdelsnämndernas sociala bedömning. Stadsdelsnämnden behöver därför inte vänta på dessa uppgifter för att kunna ta ställning. Remissunderlaget har således kunnat vara detsamma som för övriga remissinstanser, det vill säga ansökningsblanketten med sökandens namn, restaurangens adress och vad ansökan omfattar. Remissen har skickas ut till stadsdelsnämnderna så snart en ansökan har inlämnats till tillståndsenheten. Inget hindrar dock stadsdelsförvaltningen att under remisstiden utifrån sina utgångspunkter kontakta sökanden för kompletterande uppgifter. Stadsdelsnämndernas yttranden ska väga tungt vid tillståndsmyndighetens slutliga bedömning. Den lokala kompetensen är en viktig del i tillståndsprövningen. Det har i detta ansetts lämpligt att stadsdelsnämnderna

inför sitt ställningstagande får ta del av den inriktning som sökanden presenterar. Denna är av avgörande betydelse för hur etableringen kommer att påverka förhållandena i området.

Remisstiden för stadsdelsnämnderna har fastställts till en månad. Emellertid har det varit svårt för nämnderna att avge yttranden inom denna tid vilket medför problem för tillståndsmyndigheten att hålla nere den totala handläggningstiden, vilket framförts som mycket angeläget från den politiska ledningen. En handläggningstid på 2-3 månader anses rimlig. Om inte remissvar föreligger inom en månad ska inte tillståndsmyndigheten vara förhindrad att fatta beslut.

Stadsdelsnämndernas yttranden ska som tidigare framhållits väga tungt vid stadens slutliga ställningstagande till ansökan. Dock kan inga remissinstanser tilldelas någon vetoställning på så sätt att avgivet yttrande ska vara absolut bindande. Tillståndsmyndigheten måste bl.a. beakta att besluten inte går i strid mot gällande lagstiftning. Alla beslut om serveringstillstånd går att överklaga till domstol och tillståndsmyndigheten har att följa den rättsliga praxis som utvecklas. Tillståndsmyndigheten kan dessutom avslå ansökningar utan att höra stadsdelsnämnden då exempelvis en ansökan är direkt lagstridig eller icke komplett.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden som är en specialreglerad nämnd har en viktig roll i det kommunala arbetet med serveringstillstånd. Som remissinstans till socialtjänstförvaltningen i handläggningen av ärenden enligt alkohollagen bistår de med utlåtanden angående risken för att närboende utsätts eller riskerar att utsättas för störningar från det tilltänkta serveringsstället. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner även livsmedelslokaler enligt livsmedelslagen. Ett sådant godkännande bifogas ansökan om serveringstillstånd. I detta avseende tillämpas således inget remissförfarande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har till uppgift att värna om medborgarnas boendemiljö utifrån miljöbalken och dess förutsättningar. När nämnden yttrar sig över en ansökan om serveringstillstånd har den att väga in frågan om närboende utsätts eller riskerar att utsättas för störningar från det tilltänkta serveringsstället. Vid sin planering ska en kommun verka för att hälsoskyddet tillgodoses.

I alkohollagen och dess förarbeten sägs uttryckligen att miljö- och hälsoskyddsnämndens yttranden angående ansökningar om serveringstillstånd ska tillmätas stor betydelse. I detta sammanhang redovisas därför de regler angående bullerstörningar som antagits av miljö- och hälsoskyddsnämnden och som i huvudsak följer av miljöbalken.

En allmän förutsättning är enligt miljöbalken att störningar som kan vara skadliga för människors hälsa och som inte är ringa eller helt tillfälliga är att

betrakta som en olägenhet för människors hälsa. Definitionen avser alla former av störningar som kan ha en skadlig inverkan på en människas hälsa.

Av miljöbalkens hänsynsregler framgår att försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller en åtgärd kan medföra bl.a. olägenhet för människors hälsa. En konsekvens av försiktighetsmålet är att osäkerhet i beslutsunderlaget inte ska få gå ut över människors hälsa. Om man inte vet vilken påverkan på människors hälsa en viss aktivitet kan komma att innebära, bör man avstå från aktiviteten eller vidta sådana försiktighetsmått så att man med säkerhet kan säga att ingen risk för olägenheter uppkommer. Vidare innebär miljöbalkens hänsynsregler att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktaga de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller att motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Antalet klagomål på störande restauranger som inkommer till såväl miljöförvaltningen som till socialtjänstförvaltningen är många. När ett serveringstillstånd väl är givet och det uppstår klagomål vilka inte avser ordningen och nykterheten på restaurangen utan enbart buller är endast miljöbalken och således inte alkohollagen tillämplig. Miljöförvaltningen har uppgivit att ärendena ofta är mycket resurskrävande och handläggningstiden lång. Inte minst p.g.a. de rättsliga processer som oftast följer. Därför kan det ta flera år innan den klagande får en tillfredsställande boendemiljö.

För att i möjligaste mån hindra störningar för närboende och omgivningen bedömer miljöförvaltningen remisserna om ansökningar om serveringstillstånd enligt fastställda principer. En individuell prövning sker dock i varje ansökan med hänsyn till lokala variationer i bl.a. bostadsbebyggelsen. Det förebyggande arbetet har även stor betydelse för verksamhetsutövare som på ett tidigt stadium bör få kännedom om vilka förutsättningarna är för att serveringstillstånd ska kunna tillstyrkas. Det är som omnämnts ovan oftast svårt att i efterhand åtgärda olägenheter för omkringboende. Dessutom är detta normalt förenat med mycket stora kostnader för verksamhetsutövaren.

Följande hänsynstaganden tillämpas av miljö- och hälsoskyddsnämnden i utlåtanden angående serveringstillstånd i enlighet med miljöbalkens bestämmelser:

Val av plats

Det första och främsta försiktighetsmålet är en lokalisering till så litet störningskänsliga områden som möjligt.

Närmiljön

För att undvika störningar föreslås begränsning av serveringstiden på exempelvis stillsamma bakgator när risken är stor att de boende kan störas av tillkommande verksamhet eller utökad serveringstid.

Antal serveringsställen

Om tillkommande verksamhet i ett redan överetablerat område kan ge upphov till oacceptabla störningar för närboende lämnas yttrande med önskemål om begränsningar eller avstyrkan.

Trafikförhållanden, samt gästtrafik till och från serveringsstället

När en verksamhet bedöms medföra oacceptabla störningar för de boende föreslås en begränsning av serveringstiden eller avstyrkan.

Gatubredd

Smala gator med boende är begränsande för verksamhetens öppethållande då ljudintrycken av störningarna förstärks.

Möjligheten att ta emot gäster i foajé, eller restaurangkö på gatan

När en lokal har begränsade möjligheter att ta emot gäster kan störningar uppstå för närboende, vilket kan innebära förslag till begränsning av tiden för öppethållande.

Verksamhetens inriktning

I yttrandet beaktas riskerna för störningar för närboende med hänsyn till om underhållning i form av musik och/eller dans förekommer.

Lokalens lämplighet

De tekniska förutsättningarna för serveringslokalen måste vara sådana att verksamheten inte medför olägenhet för omgivningen. Exempelvis måste ljudisoleringen uppfylla vissa krav om lokalen är belägen i nära anslutning till bostäder. Kyl- och ventilationsanläggningar får inte heller ge upphov till bullerstörningar till omgivningen.

Tidigare verksamhet

I yttrandet beaktas verksamhetens utökade eller ändrade utbud som kan ge upphov till störningar för närboende.

Klagomål

Konstaterade klagomål på en viss verksamhet begränsar lokalens möjligheter till sent öppethållande.

Prövotider

Prövotider kan bli aktuella när det gäller nyetablering, ny innehavare eller förlängt öppethållande.

Ljudnivåer

Regeringsrätten har i ett prejudicerande beslut 1991-06-26 om störningar från restauranglokal fastslagit att ljudnivån i *angränsande* bostäder ska understiga 30 dB(A) nattetid. Socialstyrelsen har i sina anvisningar från 1996 för vilka bullernivåer som kan betecknas som störande angett att den ekvivalenta ljudnivån i bostäder oavsett tidpunkt inte får överstiga 30 dB(A) samt att denna nivå kan skärpas med 5 dB om det är fråga om musikbuller. Om verksamheten däremot stör boende i *omgivningen* eller i intilliggande fastigheter har miljö- och hälsoskyddsnämnden att följa de regler som fastställts av Statens Naturvårdsverk, vilka stadgar att ljudnivån nattetid (22.00-07.00) får uppgå till högst 40 dB(A) vid fasad hos den som störs.

9. Tillsyn och sanktioner

Allmänt

I alkohollagens 8 kap. 1 § slås fast att FHI utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen och har rätt att meddela allmänna råd till vägledning för lagens tillämpning. Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet och ska biträda kommunerna med råd i deras verksamhet.

Den omedelbara tillsynen av restaurangerna ska utövas av kommunen och polismyndigheten, som också har tillsynsansvar över servering av och detaljhandel med öl klass II. Den löpande tillsynen ankommer i första hand på kommunen. Det står inskrivet i lagen att kommunerna, polis-, kronofogde- och skattemyndigheterna ska lämna de uppgifter som tillsynsmyndigheten eller länsstyrelsen behöver för fullgörandet av sina uppgifter.

I alkohollagen står vidare i kapitlet om tillsyn att tillsynsmyndigheterna har rätt till tillträde till lokaler och rätt att ta del av bokföring och andra handlingar som berör verksamheten.

Tillsynen i kombination med möjligheter till sanktioner är det viktigaste instrumentet för att restaurangverksamheten ska kunna bedrivas enligt gällande lagar och bestämmelser. Att så sker så långt det är möjligt är en förutsättning för att branschens aktörer ska kunna konkurrera på sunda och lika villkor.

Det är en vedertagen uppfattning att serveringstillstånd ska kunna erhållas om vissa på förhand givna och kända kriterier är uppfyllda och att snabba verkningfulla sanktioner ska vidtagas om tillståndshavarna inte sköter sig. Detta synsätt är manifesterat i alkohollagen. Det är därför viktigt att tillsynen är effektiv och inriktar sig på väsentligheter och inte fastnar i detaljer av underordnad betydelse.

Även om de flesta restauranger sköter sig och fullgör sina åligganden är det konstaterat att många bryter mot centrala bestämmelser i olika lagar i sin verksamhet. Det förtjänar i detta sammanhang att påpekas att branschorganisationerna samt de seriösa näringsidkarna i olika sammanhang har framfört att tillsynen och sanktionerna bör skärpas ytterligare.

Tillsynen kan lite grovt delas upp i tre delar, den förebyggande tillsynen, den inre tillsynen och den yttre tillsynen. Mycket av den förebyggande och inre tillsynen kan göras på kontorstid medan den yttre tillsynen förutsätter inspektion på restaurangen företrädesvis kvälls- och nattid. Vissa andra kontroller t.ex. om personal saknar arbetstillstånd eller får betalning, som är undandragen beskattning, kassa- och bokföringsrutiner m.m. kräver såväl insatser på fältet som efterföljande utredningsarbete.

Med *förebyggande tillsyn* menas förebyggande arbetet i form av information till tillståndshavare/sökanden och medverkan i utbildningar samt olika

forum/projekt. Detta har en hög prioritet och är under ständig utveckling. Här nedan följer en redogörelse för en del av det förebyggande arbete som bedrivs dels sådant som enheten själv bedriver, dels sådant där enheten är representerad.

Branschrådet

Branschrådet bildades i slutet av 1998. Det leds av tillståndskommitténs ordförande men administreras av förvaltningen. Ingår gör därutöver företrädare för restaurangbranschens arbetsgivar- och arbetstagar-organisationer, erfarna krögare och polismyndigheten. På agendan har frågan om sena serveringstider varit ständigt återkommande men även diskriminering, prostitution, villkor om vakter, ekonomisk misskötsamhet mm har diskuterats.

STAD-samarbetet

Sedan flertalet år tillbaka finns ett väl utvecklat samarbete mellan bransch och myndigheter i det så kallade STAD-samarbetet. Det övergick från projekt till stadigvarande verksamhet år 2001. Genom ett särskilt avtal har samarbetet formaliserats. Intressenterna = avtalsparterna är Stockholms läns landsting (STAD), Stockholms stad genom dess tillståndsenhet, Hotell och Restaurang Facket, Polismyndigheten i Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholms län, Statens folkhälsoinstitut (FHI) samt Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare. Verksamheten leds av en styrgrupp till vilken vardera part utser en ledamot och en suppleant. Styrgruppen utser inom sig en ordförande. Målet med samarbetet är främst att minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtion och droger på Stockholms restauranger. Genomförda studier visar på mycket goda resultat till följd av utbildningar och nätverksarbete i kombination med en effektiv tillsynsverksamhet och sanktioner.

Tillståndsenheten medverkar också i flera andra utbildningssammanhang med föreläsningar om alkohollagen, i syfte att sprida kunskaper om och förståelse för lagens grundläggande skyddsaspekter.

SAMEB

SAMEB (Samverkan mot ekonomisk brottslighet)

Redan namnet klargör vad detta forum arbetar med. Betonas bör dock att arbetet bedrivs på bred basis och gäller inte enbart restaurangbranschen utan samtliga branscher där ekonomisk brottslighet/misskötsamhet förekommer. Arbetet leds av landshövdingen. Medverkar i övrigt gör länspolismästaren, länsskattechefen, länskronodirektören, överåklagaren, avdelningschefen på ekobrottsmyndigheten, tulldirektören, chefsjuristen på försäkringskassan, kammarrättsassessor m.fl. Stockholms Stad företräds av socialtjänstförvaltningens biträdande förvaltningsdirektör.

Operation Krogsanering

Länsstyrelsen har i uppdrag av regeringen att leda Operation Krogsanering vilket är ett samverkansprojekt mellan ett flertal statliga och kommunala myndigheter. Målsättningen med verksamheten är att förbättra laglydnaden inom restaurangbranschen för att uppnå konkurrens på lika villkor. Främst arbetar man inom projektet med yttre tillsyn, riktade tillsynsinsatser gentemot restauranger. Dock är den förebyggande effekten av att arbetet bedrivs betydande.

Till den förebyggande tillsynen kan också räknas den skriftliga information förvaltningen kontinuerligt tillställer tillståndshavarna. Till denna kategori av tillsyn kan också räknas de områdesvisa träffar med krögare som förekommer tillsammans med bland andra närpoliserna.

Syftet med den förebyggande tillsynen är naturligtvis att förebygga problem men även för att tillståndshavarna aldrig ska kunna åberopa okunskap om vad som gäller inom aktuellt område.

En särskild ärendekategori förekommer också benämnd "tillsyn/information" vilken också kan hänföras till kategorin förebyggande tillsyn. I dessa ärenden föreligger brister/anmärkningar som inte är så allvarliga att serverings-tillståndet kan återkallas och således inte heller varning meddelas. En skriftlig kommunikering och/eller muntlig dialog företas om den aktuella problematiken/anmärkningen.

Slutligen bör det framhållas att en mycket stor förebyggande effekt har ett väl fungerande sanktionsarbete.

Med *inre tillsyn* avses kontroll av uppgifter från olika myndigheter. Det handlar om frågor av ekonomiska art, tillståndshavaresandel, av andra myndigheter företagna restauranginspektioner mm. Vidare undersöks företagets försäljningssiffror genom de så kallade restaurangrapporterna från tillståndshavarna. Till den inre tillsynen räknas också en fortlöpande övervakning av restaurangernas marknadsföring i annonser och dylikt. När det gäller den inre tillsynen handlar det om att ständigt ligga i fas. Ett välkänt fenomen är att den som är benägen att missköta sig snabbt lär sig vilka kontrollmetoder som tillämpas.

Förvaltningen erhåller anmälningar från polismyndigheten vilka bl.a. illustrerar ordnings- och nykterhetssituationen i och kring en restaurang. Kritiska röster har höjts från restaurangbranschen om hur tillståndsmyndigheten använt sig av dessa rapporter. Därför klargörs att det inte är *antalet* anmälningar som ligger till grund för ett eventuellt ingripande enligt alkohollagen utan *innehållet* i dessa. Endast i de fall anmälningarna visar att tillståndshavare inte fullföljer sina skyldigheter enligt alkohollagen ligger dessa till grund för ett

administrativt ingripande i form av återkallelse eller varning. Ärendekategorin tillsyn/information som omnämnts ovan kan också bli aktuell.

När det gäller rapportering från andra kommunala instanser sker detta ofta i form av att tjänstemän tar telefonkontakt med tillståndsenheten och framför anmärkningar beträffande en viss restaurang. Det framförs exempelvis att en av dem känd underårig setts bli serverad eller att överservering förekommit. Tjänsteanteckning upprättas vid tillståndsenheten. Dock är det inte tillfyllest med aktuellt slag av andrahands uppgifter som "bevis" vid ett ingripande. Härpå följer således inspektion på plats vilket inte varit nödvändigt om rapportören själv ingående dokumenterat personnummer, händelseförlopp etc.

Den *yttre tillsynen* innebär en kontroll av att restaurangernas alkoholservering sker i enlighet med sina tillstånd och inte bryter mot gällande lag i övrigt. Bedömningar av ordningsläget i och utanför restaurangen samt graden av berusning hos gästerna och kontroll av att servering till minderåriga inte bedrivs är viktiga delar av den yttre tillsynen men även ex. kassa- och personalkontroll det vill säga den ekonomiska skötsamheten.

Som en naturlig del i den yttre tillsynen ingår också att uppmärksamma förekomst av narkotika. Fram till december 1997 var det oklart huruvida alkohollagen är tillämplig vid förekomst av narkotika, men vid denna tidpunkt fastställdes av länsrätten och uttalades av kammarrätten att ordningsbegreppet i alkohollagen är tillämpligt även när det gäller förekomst av narkotika på restauranger. Därmed har det givits en reell möjlighet att bekämpa förekomst av narkotika på stadens restauranger. Spridningen av innehåll i aktuell dom har också haft en preventiv effekt. Den har initialt lett till ett utökat samarbete kring narkotika mellan polis- och tillståndsmyndigheten.

Lika självklar del i den yttre tillsynen som narkotikan är förekomsten av diskriminering. Förvaltningen har genom tillståndsenheten ett stort ansvar när det gäller att förebygga och hindra alla förekommande former av diskriminering. Tillståndsmyndigheten kan arbeta förebyggande i detta avseende, identifiera vidarebefordra uppgifter till berörda myndigheter samt neka serveringstillstånd när lagakraft vunnen dom föreligger.

När det gäller frågan om brandsäkerhet på stadens restauranger förhåller det sig ungefär på samma sätt som med diskriminering. Det ingår som en obligatorisk del i den yttre tillsynen att kontrollera brandskyddet på stadens restauranger. Förvaltningen underrättar sedan brandmyndigheten om eventuella brister. Det är inte möjligt att enbart p.g.a. enstaka brister i brandsäkerhet att vidta åtgärder med stöd av alkohollagen, utan först efter upprepade vitesföreläggande från brandmyndigheten. Brandmyndigheten ska agera utifrån räddningstjänstlagen i likhet med vad som gäller inom andra områden. Detta kan jämföras med när restauranger stör närboende. Inte heller då är alkohollagen tillämplig utan åtgärder ska vidtagas utifrån miljöbalken.

Restauranginspektörer

För att Stockholms stad ska kunna fullgöra sina uppgifter för en effektiv och rättssäker tillsyn krävs egna kompetenta restauranginspektörer och ett gott samarbete med andra myndigheter. Utöver detta krävs en stor kunskap om trender och problem inom Stockholms restaurangvärld. Detta är nödvändigt för att göra de rätta prioriteringarna över hur tillsynen ska bedrivas och resurserna styras. De ordinarie handläggarna på tillståndsenheten är restauranginspektörernas närmaste arbetsledare. De deltar även själva aktivt i tillsynsarbetet på fältet. Idag finns ca 15 arvoderade restauranginspektörer, som arbetar regelbundet på tillståndsenhetens uppdrag.

Restauranginspektörernas kompetens säkras genom internutbildning och handledning av tillståndsenhetens personal och från andra berörda myndigheter, som också svarar för att inspektörerna får relevanta och aktuella uppgifter om gällande tillstånd, ägarbild och dylikt. Ett väl fungerande datastöd är också en förutsättning för en effektiv tillämpning.

Restauranginspektörerna rekryterats huvudsakligen bland socialsekreterare med inriktning på ungdomsarbete. Detta bidrar även till att stärka det lokala inflytandet över tillsynsarbetet.

Av naturliga skäl är tillsynsbehovet mycket skiftande både när det gäller restauranger med permanenta tillstånd som för tillfälliga etableringar. En viktig uppgift för tillståndsenheten är att analysera tillsynsbehovet och prioritera arbetet därefter. Det är naturligt att de restauranger, som har många anmärkningar och/eller en hög alkoholförsäljning, inspekteras oftare än lugna utpräglade matrestauranger. En målsättning är dock att varje restaurang åtminstone en gång per år ska få ett besök. Huvudsakligen bör detta arbete genomföras under kvälls- och nattid i veckosluten. När det gäller vissa lokaler för slutna sällskap samt renodlade personalrestauranger kan det vara tillfyllest med förebyggande tillsyn och inre tillsyn.

Arbetsmetodik och etik vid yttre tillsyn

De inspektörer som kontrakteras av kommunen har legitimationskort med foto där det klart framgår vilka de är och vilka befogenheter de har. Inspektörerna bör vid en kontroll inledningsvis kunna uppträda anonymt, men ska innan de går regelmässigt kontakta den serveringsansvarige och då även påtala eventuella brister, som kommer att rapporteras till tillståndsenheten. Om det gäller mindre allvarliga påpekanden kan dessa oftast omedelbart åtgärdas. De viktigaste uppgifterna vid den yttre tillsynen är kontroll av att alkoholservering inte sker till underåriga samt kontrollera att serveringen bedrivs på ett sådant sätt att det inte medför problem med onykterhet och oordning. Restauranginspektioner bör av rättssäkerhetsskäl och för inspektörens egna säkerhet aldrig utföras av endast en person. Inspektionerna ska alltid dokumenteras skriftligt och vid anmärkningar kommuniceras med tillståndshavaren.

Samarbete med andra myndigheter

Om inspektionsverksamheten ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt förutsätts ett gott samarbete med andra myndigheter. Det är ofta lämpligt och effektivt att utföra tillsynen tillsammans. De myndigheter som i första hand är berörda är länsstyrelsen, polismyndigheten, Skatteverket, miljöförvaltningen och brandmyndigheten.

Inom socialtjänsten finns också enheter som i sin verksamhet på olika sätt kommer i kontakt med personer, som druckit alkohol på restauranger i sådan omfattning att det har medfört problem för dem själva eller andra. Exempel på sådana enheter är Maria Ungdom, Ungdomsjouren och stadsdelarna. Det är därför naturligt att samarbeta även med dessa.
